

BISERICA
ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică.

ANUL AL XII-lea.

No. I.

APRILIE.

BUCUREȘTI

Tipografia Cărilor Bisericești

34. Str. Principatele-Unite, 34.

1888.

CARTE PASTORALA

IOSIF.

Cu mila lui Dumnezeu Smeritul Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Valachiei, Primat al României.

Tuturor iubiților mei fiți spirituali din această de Dumnezeu păzită Eparhie, har voue și pace de la Părintele ceresc, iar din partea Smereniei mele bine-cuvântare arhipastorească și dorință de fericire sufletească și trupescă.

Dumnezeescii Părinți și învățători ai Bisericii după pilda Mântuitorului nostru Iisus Christos, au rânduit sânta patru-decime ca un timp de reculegere, de deșteptare și de învoire sufletească, pentru ca toți creștinii, tineri și bătrâni, bărbați și femei, bogați și săraci, învățați și neînvățați să cugete la cele de folos spre zidirea lor, să se nevoiască spre îndreptarea și deplinirea lor, și să pună în lucrare învățăturele de suflet folositoare pe care Biserica le vestește tot-déuna prin gura sântiților ei servitori, mai virtos acelea, de a lepăda necurăția și poftele lumești și a vieții cu trezie, cu dreptate și cu bună credință în vécul de acum 1). Acésta se cuvine să facă tot omul, care voește a fi fericit în orî-ce privire și dacă sunt în lume atâte suflete nefericite,

---

1). Tit. 2. 12.

causa este ca nu viețuesc cu dreptate și cu buna credința. Pentru ce fii cei ușori la minte întristeză pe parinți? Pentru ce unele tîce calcă în picioare buna cuviința fără a gândi ca prin acésta își perd onórea și numele cel bun? Pentru ce unii fii viséza numai plăceri ambițioase în loc de a se sili prin munca onesta sa fie folositorii lor și semenilor lor? Pentru ce în familie domneșce adese neînțelegere și lipsa? Pentru ca unii ca acestia nu voesc a viețui cu dreptate și cu bună credința.

Cand auđi pe unii punénd în joc cele sante și luând în rîs orî-ce s'atinge cât de puțin de Dumneđeú și de Religione sa sciú ca ei nu fac acésta pentru ca ar avea cunoscînți mai bune, ci pentru ca nu le place a viețui cu dreptate și cu buna credința. Când veđi facéndu-se atâtea nelegiurii, nu socoti, ca cei ce le fac ar fi cunoscut dupa multa luare aminte ca ele n'ar fi pecate, ci ți tocmai că ei nu voesc a viețui cu dreptate și cu buna credința. Unii ca acestia în un traiú de patru-đeci, șase-đeci saú opt-đeci de aní nu gandesc odată póte serios, de ce sunt pe pamént: ei sunt cu totul abátuți de la ținta cea mai înalta pe care sánta nóstra credința ortodoxa o arată creștinului; ei nu voesc a crede că pecatul este reul cel mai mare, ca pentru el Iisus Christos și-au vèrsat sîngele pe cruce, ca prin el omul împetrit cu inima perde pentru vecînicie „fericita nadejde și arătarea marirei marelui Dumneđeú și Mântuitorului nostru Iisus Christos“ asigurata tuturor celor ce viețuesc cu dreptate și cu buna credința.

Cel ce are bună credință se cuvine a o dovedi prin fapte, se cuvine sa se pórté tot-déuna cu dreptate, caci credința cea buna este radácina iar dreptatea alcatueșce ramurile și ródele pomului vieței creștine.

Da, iubiților, credința este darul cel mai înalt, avutul cel mai ales, mângăerea cea mai dulce, întarirea cea mai deplină a omului spre a lupta până la sacrificiu pentru lucruri nobile, mari, sante; spre a birui patimile sale, egoismul seǖ și însuși lumea.

Credința este călauzul omului de la lėgan până la vecinicie. Cine învața pe prunc a se lipi de sînul maicei, a se rezima de brațul tatăluǖ, mai mult de cât de alții? Credința ca pentru fericirea sau nefericirea lui nu bate alta inima mai tare de cât a parinților. Cine da maicei tarie de a veghia cu îngrijire nopți întregi la capetaul iubitului seǖ fiu? Cine da tataluǖ putere și statornicie la munca pentru susținerea unei familii numeroase? Credința ca la bucuria și mâhnirea lor, la îngrijirea și ostenele lor au drept mai înțeu copii. Cine umple inima tēneruluǖ de cele mai frumoase nadejdi când alaturǖ cu feciora se înfașează înaintea altaruluǖ? Credința în aceiași dragoste, în aceiași statornicie, în aceiași virtute. Cine îndemna pe ómeni a se uni între sine pentru una și aceiași lucrare, a cauta unu la alții ajutor, a cere unu de la altu mila? Credința în sinceritatea, interesul și compatimirea aprópeluǖ. Dac'ar lipsi credința din viața, s'ar rupe tóte legaturile, s'ar perde tóta încrederea dintre ómeni, societatea s'ar desface, statele s'ar nimici. Vin apoi împrejurari ce reclama credința: pedici și primejdi în care simțind nimicnicia nóstra, și neputința de-a ne ajuta singuri, am fi perduți fara credința mai înaltă. Dacă ucenicii ar fi avut credința mai înalta când pluteau cu Mântuitorul pe marea Galileei, viforul nu-iar fi spăimântat, furia valurilor nu-ı ar fi înfricoșat; acésta fu pricina pentru care Invețatorul fiind deșteptat ıı muștră, numindu-ı „puțin credincioși“ 1). Tot acești ucenici, avēnd în urmă credința

1). Mat. 8, 26.

mai înaltă aŭ înfruntat tóte primejdiile vestind evangelia între popóre și și-aŭ jertfit viața laŭdând împărația lui Christos peste tot pămêntul. Acésta era credința în Dumneđeescul lor învățator în puterea și făgăduințele lui, că vor ajunge ținta ce le-o arătase și pe care ne-a preînsemnat-o și nouă tuturor în cuvintele: „Fiți desevêrșiți precum și Tatăl vostru cel din ceruri desevêrșit este“ 1).

Dar, iubiiilor, cum vom putea urma noi acestui prototip desavêrșit fara un ajutor mai înalt, fara un dar deosebit? Cum vom putea noi năzui catre adevêrul cel mai înalt, catre bunătatea cea mai desevêrșita, catre fericirea cea mai statornică, care sunt în Dumneđeș, de nu-l vom cunósce pre el? Și óre cel marginit póte cunósce pre cel nemarginit? Iată pentru ce Dumneđeș pe lângă cele-lalte daruri date omului, i-a dat și darul credinței, și i-a descoperit și adevêrurile de credința prin însuși Fiul seș, pe care l-a trimis în lume spre a sluji ca pilda de ascultare și de sântenic. Dar a lui Dumneđeș este credința și pentru că harul seș face pe om aplecat, gata și capabil a primi învățaturile religioése împartășite de Dumneđeș și de Biserica sa; lumină mai pre sus de fire este credința, pentru ca ea lumineza ochii minții nóstre despre adevêruri întunecate spre a caror cunóscre însa neîncetat sunt îndreptați. Pentru acésta sântul Apostol Pavel numește credința o temelie pentru lucrurile ce nădêjduim, o dovada pentru cele ce nu se vêd 2).

Acéstă credința se rapórta la Dumneđeș cel Unul în Treime și la întréga iconomie dumneđeéscă ce se cuprinde în Sânta Scriptura și Tradițiune și se lamureșce și vesteșce de Biserica. Ceia ce îndémná și dispune la primirea adevêrurilor religioése este pe de

1). Mat. 5, 48.

2). Evr. 11, 1.

o parte iubirea cea nemărginită de adevăr a lui Dumnezeu care le-a descoperit și care nu poate grai minciună nici amagi 1) iar pe de alta parte chemarea dumnezească a Bisericei. „Luând voi cuvântul ascultării de la noi, ține Apostolul nemuritorilor, nu ați luat cuvânt omenească, ci precum este adevărat, cuvântul lui Dumnezeu“ 2).

Prin credință, iubitorilor, mai întâi ne facem părtași de mântuirea plinită prin Christos, intrăm în legătura spirituală cu el și putem lucra cu succes la îmbunătățirea vieții noastre după voința lui Dumnezeu și la deplinirea noastră în virtute: „Dreptatea lui Dumnezeu este prin credința lui Iisus Christos întru toți cei ce cred“ 3); apoi numai prin credință putem onora pe Dumnezeu după cuviință. De aceea credința este totașa de trebuitoare pentru viața religioasă și morală, ca și aerul pentru viața trupesca.

De fapt orî-ce știință începe cu credința și anume cu credința în cuvântul parinților și al învățătorilor. În o mulțime de lucruri luăm toți scăpare numai la credință. Chiar în știința noastră pe diversele terenuri ale cercetărilor omenești, cu care nu ne îndelețnicim singuri, sau nu ne putem îndelețnici din cauza întinderii sau a greutății lor, ne răzim pe simțul de adevăr al altora, decî pe credință. Tote științele se bazează pe principii și axiome, ce nu se mai pot demonstra, ci se primesc în credința că cugătarea subiectivă trebuie să aibă o realitate obiectivă. Decî cu dreptul afirmă filosoful Seneca: „Cele mai multe lucruri pe care le știe omul, le știe din credință“ 4); și alt filosof observa că sfârșitul a totă filosofia este de a ști cele ce trebuie să le credem.

1). 2 Tim. 2, 13. Ión 8, 26. 3, 33.

2. 1 Tess. 2. 13.

3). Rom. 3, 22.

4). Seneca Epist. 94.

Insa dacă credința nu se p^ote înlatura chiar din viața de t^ote ȃilele, daca fara ea n'ar putea fi societate și daca în m^osura în care slabește credința sporește r^oul social, în scurt daca credința este neaparata în r^ondu^ela firei, cine ar putea t^og^odui trebuința ei în r^ondu^ela darului, pe terenul cel cu totul nestr^obatut de mintea omen^esca a adev^erului mai pre sus de fire? — La cel dintai pas aici, cugetarea se vede înf^oșurată de un întuneric adânc, nestrebatut pe care în deșert se silesce a-l însenina daca nu-î vine în ajutor credința ca luminător și conducător. Apoi lesne s'ar putea întreba de ce esista în om și dispozițiunea de a crede, pe lângă cea de a ști? Negreșit ca iubirea de adever a celui, care voește a ne învăța adev^eruri ce singuri nu putem înțelege, trebuie să fie mai pre sus de ori-ce învo^elă: dar este o autoritate mai iubitor^e de adever, mai vrednica de credința de cât a lui Dumne^eu, care lucr^eza aici? Resping^end ac^esta autoritate, respectiv de întrebările cele mai cumpenitor^e a-le vieții omen^eșci, ar urma sa^u mărturisirea desnadejduită a unei totale nesciinți, sau chinul nesfârșit al îndoelui și dorința pururea nealinata de odihnă și siguranță. Pentru ac^esta Mântuitorul ne îndatorește la credință ȃic^end: „De nu veți crede, veți muri în pecatele v^ostre“ 1) caci: „Fara de credință nu este cu putință a placea lui Dumne^eu, ca dator este cel ce se apropie de Dumne^eu sa cr^eda...“ 2). Iar Biserica nu primește în sînul se^u pe nimeni mai înainte de a marturisi că crede t^ote învețaturile ei. Fara de credința nu este îndreptare morala iar fără ac^esta nu este mântuire: „Cel ce nu va crede se va osîndi“ 3), pe când: „Cel ce crede... are viață vecnică“ 4).

1). Ioan 8, 24.

2). Evr. 11, 6.

3). Marc. 16. 16.

4). Ion 6, 47.

La acest sfârșit fericit veți ajunge prin credința voastră, iubiților, dacă mai întâi de toate vă veți sirgui la *invățătura* adevărurilor religioase, căci credința fara invățătura satisfacătoare nu este luminată și nu poate fi apărata de mulțimea atacurilor la care este supusa; de aceea cu dreptul dice apostolul nemuritorilor: „Credința vine din auđ, iar auđul prin cuvântul lui Dumnezeu 1).

Adeveturile credinței creștine sunt regula cea mai deplina a vieței pentru cine le-aú învețat și le cunósce; deaceia o învțătura insuficienta din religiune nu numai face pe om a nu'si putea arata credința lui prin fapte potrivite, ci'i și o pricina de capitenie a neplacerei de cuvântul lui Dumnezeu, și prin urmare a decadenței religioase a societăței, a demoralisarei și a o mulțime de fapte ce umplu de durere și de gróza pe ómenii de bine. Chiar o învțătura mai înalta a Religiunei, nu-i folositóre pentru viața practică, daca tinde a umplea numai mintea cu o sciința religioasa mecanica și mórtă, far a încalđi și a patrunde inima, far'a îndrepta și inobila voința. Pentru acésta se vėd mulți, și o! de n'ar fi pentru aceștia și clericii, care nu se împotrivesc dupa datorie ispitelor spre necredința, nu cercetéza nici nu cumpanesc cu sânge rece și fara partinire eventualele obiețțiuni și înđoile despre adeveturile religiunei; ba cea ce este și mai rău, apara și învața fară sa scie retaciri de mult lepadate de Biserica, și fórte puțin se silesc a se lumina, a'si forma o convingere mai bună din scrieri ce combat ast-fel de rėtaciri. Nu lipsesc în urmă nici de acei, care de buna voie se lasa a fi înșelați de învețaturii contrare santei nóstre religiunii ortodoxe, și se feresc cu îngrijire de a ceti cărțile, ce o apără, ca sa nu fie scoși din ideile lor

---

1). Rom. 10. 17.

greșite, ce flatéză așa de bine comoditatea și plecările lor personale.

Vedeți deci iubitorilor, cât e de folositoare cunoștința adevărurilor credinței pentru viața noastră și cât e de vătămătoare nesciința lor; siliți-vă fie-care după putința ale înveța cât mai deplin, atât pentru întărirea credinței vóstre, cât și spre a le putea face cunoscut altora, așa mamele-filor, învățatorii-școlărilor, iar preoții—credincioșilor, caei ele, n'aũ alt sfârșit de cât fericirea vóstra atât în acésta viață cât și în cea viitoare.

Pe lângă sirguința la învețatura, trebuie să aveți, iubitorilor și *bună voință*, aplecare din inima de a fi înduplicați, caei sunt mulți ómeni cu cunoștinți religioase mai mult de cât satisfacetóre și cu tóte aceste n'aũ credința tocmai pentru că le lipsește buna voința spre acésta. În adevăr aduceți unui om îndoit mai numeroase dovezi despre adevărurile religioase, reduceți-l prin ele la tacere, descoperiți tóte sofismele lui, faceți chiar o minune în ochii lui 1), —tóte aceste ostenele sunt în zadar, dacă el nu voește a fi înduplicat și a primi o învețatură mai buna. Buna voința este dar necesara pentru credința, caei la ea nu póte fi silit cine-va, ci numai îndemnat și înduplicat. Acésta se înțelege și mai bine din cuvintele Mântuitorului: „Asculte pe Moisi și pe proroci (adică pe Biserica învățătoare întemeiată de Dumneđeú), iar daca pe aceștia nu asculta, macar de s'ar și scula cine-va din morți, nu vor crede“ 2). De aceia Credința este o virtute ce face pe om vrednic de respalire dumneđeésca, tocmai pentru că el trebuie să aiba buna voința de a-o primi. „Pre pámênt pace și între ómeni bună voința“ 3) strigaũ îngerii la nașcerea Mântuitorului, care avea să dea

1). Ion 5, 36.

2). Luc. 16. 29. 31.

3). Luc. 2, 14.

lumei Religiuinea cea mai deplină și o! de ați pune și voi inbiților în lucrare acésta îndemnare.

Nu mai puțin trebuitoare pentru credința este *umilința* și bunatatea inimei. Este invederat că ómenii mândri, sumeți nu vor crede saú cel puțin nu vor putea crede cu adeverat: umilința nașce credința pe când sumeția este dușmanul ei cel mai neîmpecat. Adevărurile cele sante, fiind mai pre sus de minte nu se pot sci ci numai crede; în privirea lor e decí trebuința tot-déuna de o supunere a minței nóstre autoritaței dumnezești și bisericești,—de umilința. Cel mândru se sileșce cât póte a departa ori-ce pedicia le închipuitei sale libertați și neatárnari; el se va supune numai daca va fi constrîns,—iar acesta se petrece pe tărîmul strîns al sciinței—, pe cand cel umilit ori cât de mare preț pune pe știința, și ori cât de bucuros admite rezultatele cele factice a-le inteligentei omineșci, totuși el recunoșce marginirea sa, șcie că terâmul cel nemarginit al adeverului nu se póte cuprinde în spațiul cel îngust al cercetarei și cercarei omineșci, ca vecinic vor esista nenumérate enigme și taine ne'nțelese; el este încredințat ca necesitatea fie-carui om de adevorul deplin trebuie să fie o chizașie ca póte fi, ca chíar este în adevér o trépta mai înalta de cunoscința în viața viitoare și că dupa cuvântul apostolului: „Vedem aici numai ca prin oglinda în gacitură, iar atunci fața catre fața“ 1).

Credincios apoi va fi mai virtos omul a carui inimă nu este cu totul stricata. Religiuinea și învețaturile ei sunt adese singurele ce împedică pe om a-și mulțami poftetele și placerile, a-și împlini negrele lui planuri; gândirea despre Dumnezeu cel nevédut însa care șcie și vede tóte, și este pretutindenea de fața, gândirea despre județul viitor, opresc de multe ori mâna

1). 1 Cor. 13, 12.

de la săvârșirea crimei și îndemna pe om a se supune legei morale chiar și când o calaa; de aceea omul cu inima stricata pâna când se afla în ghiarele păcatului și nu este în stare a se smulge din el, nu voește sa cređa pe când omul cel bun află tocmai în credința destoinicie spre împlinirea tuturor datōriilor sale, putere împotriva ademenirilor peacatului, mângâere și repaus fericit în amaraciunile și greutațile vieței.

Cereți decī iubiților la Dumneđeu pe lângă cele-lalte bunuri de folos sufletelor și trupurilor vōstre și harul seú, care sa ve așere de păcat să lumineze mintea vōstra sa îndemne voința vōstra spre credința și sa ve dea putere de a fi statornici în ea, căci Mântuitorul a đis: „Tatal cel din ceriuri da duh sânt tuturor celor ce cer de la dēnsul“ 1), așa dar El da și duhul credinței.

Insa pentru ca credința vōstra să fie un scut apărător și întaritor în tōte împrejurările vieței trebuie sa se întinda la tōte adevērurile descoperite de Dumneđeu și primite așa de Biserica. „Invēțați să pazēsca tōte câte am poruncit voue“ 2) đice Apostolilor Mântuitorul. In acēsta privire va fi de ajuns, iubiților a îmbrășișa adevērele sântei nōstre credințe ortodoxe în general—, cacī fara a vorbi de mulțimea credincioșilor necărturari, cunoșcința acestor adevēruri în tōte amēnuntele lor e cu neputința chīar credincioșilor carturari. Neaparat necesar este pentru fie-care creștin a cunoșce și a crede că este un Dumneđeu—începutul și sfērșitul a tōte; ca el va resplati o data pentru vecīnicie tuturor, după faptele lor. Apoi că Dumneđeu este unul în ființa și întreit în fețe: Tatal, Fiul și Duhul sânt; că Dumneđeu în îndurarea și iubirea sa nemărginită pentru om a dat pe Fiul seú cel unul născut, carele

1. Luca 11, 13.

2). Mat. 23. 20.

prin întruparea, patimile și învierea sa a mântuit omenirea de vina păcatului strămoșesc, și ȳ-a facut așa cu puțința ajungerea scopului celui mai ȳnalt al ei 1); ca Dumnezeu ȳ voește sa ajunga toȳi ómenii la cunoșcința acestui Mântuitor, al carui nume, lege și aședamânt de mântuire se vestește tuturor prin Apostolatul cel plin de Duhul sânt al Bisericeȳ „Acęsta este viața cea vecȳnica, ca sa te cunoșca pre tine singur Dumnezeu adevęrat și pre carele ai trimis, pre Iisus Christos“ 2). Iar datoria religiósă de a crede și tóte cele-lalte adevęruri ale Creștinismului se întemeiază pe caracterul dumnezeesc al Bisericeȳ, ȳn virtutea caruia ea este stâlp și ȳntarire a adevęrului 3), și cine o asculta pe dęnsa, asculta pe ȳnsuși ȳntemeitorul ei 4) care nevedut o cȳrmuește și care este calea, adevęrul și viața 5); iar cine lepada chiar numai o singura ȳnvęțatura a Bisericeȳ, nu se mai póte ȳndulci dupa vrednicie din cornul ei cel de mântuire 6), cacȳ prin acęsta respinge caracterul ei dumnezeesc și indirect lepada tóte ȳnvęțaturile ei. „Cel ce va greși ȳntru una. s'a facut tuturor vinovat“ ȳice Apostolul Iacob 7).

Acęsta credința ȳn tóte adevęrurile religiunei, se cuvine sa fie tare, scutitȳ de orȳ-ce ȳndoela, cacȳ se rızima pe adevęritatea absolutȳ a lui Dumnezeu; sa fie și statornicȳ, adica sa nu se clatine nicȳ ȳn ȳmprejurarile cele mai grele ale vieȳei. ci sa se apere la nevoie chiar cu preȳul vieȳii, dupa pilda sântilor martiri și mărturisitori. Vedeȳi, fraȳilor, ca sa nu fie cand-va ȳntre voi inima viclęna a necre-

1. Fapt. 4, 12.

2). Ion 17. 3.

3. 1'Tim. 3, 15,

4). Luc. 10, 16.

5). Ion 14. 6.

6. Mat. 18, 17.

7). Iac. 2. 10.

dinței depărtându-vă de la Dumnezeu cel viu“ 1).

Credința să fie și întemeiata, adică să știți iubitorilor, pentru ce credeți. Copiii să știe că cred, pentru că părinții și învățătorii lor, care nu se poate să le voiască răul, așa i-au învățat; cei vîrstnici să știe că cred pentru-că propoveduitorii bisericeii, bărbați dovediți pentru iubirea lor de adevăr, așa vestesc; iar aceștia precum și toți credincioșii carturării se știe a-și da sémă despre credința lor, verificându-o cu ajutorul criteriilor adevărului istoric și dumnezeesc a descoperirei și a Bisericeii; de órice adevărurile credinței în sine nu se pot pătrunde nici de mintea cea mai ageră. Este frumos a ne sili de a tot aduce credința la știința și a ne convinge tot mai mult despre adevărul ei, dar acéastă silința este în viața presentă un ideal mai mult sau mai puțin depărtat, de care avem nădejde a ne apropia când credința se va înlocui prin vedere. De aceea nu trebuie a uita nici odată că isvorul credinței noastre este Dumnezeu și că credem pentru că el a descoperit adevărurile de credință.

Nu mai puțin, iubitorilor, credința vóstra se cuvine să fie și vie, lucrátóre 2), să se arate în viață prin fapte bune, să fie însuflețită de dragoste sântă către tot ce este bine și frumos, iar mai vîrtos către urmarea vieței lui Christos, alt-fel ea este nedepina, mórtă 3) de nici un folos 4), iar adevărurile de credință rămân litere seci. Așa credința vóstră că este un Dumnezeu-făcător și fiitor a tóte cele vedute și nevédute se cuvine a o arăta prin recunoștința și dragoste către Dumnezeu, prin împlinirea voinței lui, care se cuprinde atât în legea

1. Evr. 3, 12.

2). Galat. 5. 6.

3). Iac. 2, 26.

4). Rom. 2, 13.

veche și cea nouă, cât și în legiuirile Bisericeii și ale Statului, în urmă prin cererea ajutorului său la toate nevoile și necazurile. Credința vóstra în Dumnezeu cel ce este pretutindenea, cel ce vede și scie toate, să o arătați prin purtare cuviinciosă și cinstită ori unde v'ați afla, a casă sau în călătorie, între ómenii sau în singurătate, la lumină sau la întunec, în politie sau în pustie. Credința în Dumnezeu care dintr'un om a făcut tot némul omenesc 1) să se arate prin iubire de ómenii și ajutarea unuia cu altul. Credința în Fiul lui Dumnezeu, care pentru noi ómenii și pentru a noastră mântuire s'a întrupat, a patimit și a înviat să se arate în ferirea de păcat—pentru care Domnul a trebuit sa-și verse sîngele pe cruce, în umilința și cunoșcerea neputinței de a spori singuri în bine, decî în rugăciune cu caldură cătră Dumnezeu, ca să ne împartașască harul seú, cu care să putem lucra binele și înlătura rēul—în abstinēța de la poște și patimi rele și în dragostea lui Christos și în păzirea tuturor poroncilor lui; credința că prin împărtășirea cu Mântuitorul Christos ne facem locașuri a Duhului Sânt, care îndeplinesce sântirea noastră să se arate prin ferirea de totă necurăția sufletului și a trupului, chiar de gânduri și dorinți rele. Credința în Biserica cea una, sântă, apostolēscă și cu menire de la Dumnezeu, de a cuprinde în sînul seú pe toate popórele, să se arate în fapte, cum în întrebuintărea tuturor mijlócelor aședate de Dumnezeu în ea ca în un centru din care porcede, se nutresce și se desávarșeșce viața creștină; în împreună lucrare la lățirea ei prin cuvēnt și pildă bună, singurele arme, de care Biserica ortodoxă s'a folosit în lățirea ei, și pe care astă-đi mai mult de cât ori-când popórele tind ale întrebuintă spre susținerea drep-

1). Fapt. 16, 26.

tului și a pacei; în urmă priu ascultarea învățăturilor ei, care ne îndatoresc la dragoste, dreptate și cinstire catra noi înșine, catra coreligionari, concetațeni și catra toți ómenii spre marirea lui Dumnezeu. Credința vóstra în viața viitoare când Dumnezeu va resplăti pe deplin pe cei buni și va pedepsi cu dreptate pe cei răi, să o aratați în lucrarea statornica a binelui, chiar dacă pentru el în această viața a-ți secera numai nemulțămiri, și în înlaturarea răului, chiar dacă la savarsirea lui n'ar avea loc aici puțința vre-unei pedepse.

O ce câmp întins înfațișaza omului sânta noastră credința! Ea nu-l ține încatusat de pamânt, ci în înalța inima la cer. Este cunoscut ca cu cât are cine-va un ideal mai înalt, mai deplin, cu atât mai multe puteri se cuvine a destășura spre ajungerea lui, caei „unde este comóra vóstra, dice Mântuitorul, acolo va fi și inima vóstră“ 1). Dacă îi îngropata în pamânt, atunci și inima bate numai pentru pãmânt, iar dacă îi depusa în cer, acolo se înalța și inima. De aceia și sânta noastră Biserică la tóte sântele liturgii strigă: „Sus sa avem inimele“! adica: Sus inimi robite de plăceri vremelnice! Sus inimi adormite în ademenirele pecatului! Sus inimi încatușate în lene și ambițiune! Rădicați-vă din țărâna pe aripile credinței catre bunul Dumnezeu—unde este tot adevărul, tot binele, tóta fericirea, dupa care neîncetat suspinați fara a le putea afla vr'o data pe pamânt așa cum le doriți.

Este adevărat iubiților, că în calea ce v'o arată Sânta noastră credinta, veți întimpina multe pedici și cu atât mai grele de repus cu cât se arată în forme mai amagitóre și mai potrivite spre a supune inimile , așa ca teoriile maestre despre umanitate și drepturile omului; în numele libertății și al progre-

1). Mat. 6, 21.

suluî; în jurnale și romanuri; în tétre și locuri de petrecere, ce în loc de a nobila moravurile mai mult le depravéza. Voi însa împotriviți-vé barbatesce unor astfel de pedici, remânénd credincioși întru cele ce v'ați învêțat și v'ați încredințat, știind ca dela Dumneđeú v'ați învețat, care vé și întarește în acésta lupta prin al séú har, împartașit voué de Biserica în sântele taíne; căci „de n'ar đidi Domnul casa bunátașilor în deșetr ne-am osteni“. Intariți și luminați credința vóstra mai ales în acest sânt timp, și la tóte încercările grele, prin rugaciune, prin învêțarea și đicerea simbolului credinței în fie-care đi, căci adevérata viața creștinéscă purcede din credința și: „Cu inima să crede spre dreptate, iar cu gura se marturisește spre mântuire“ 1); de asemenea prin ascultarea sântei liturgii și prin viețuire virtuósa corespundétóre sântei nóstre credințe ortodoxe, adica pétrunsa de duhul desinteresarei și jertfirei, de dragostea pentru pace și unire, de duhul mulțămirei pentru mântuirea cea prin Christos și al dorinței de a fi partași la deplinatașile lui Dumneđeú dupa pilda Mântuitorului și a următorilor sei. — Cu acestea viața vóstra va fi o rugaciune continua — cum o și cere Apostolul poruncind a ne ruga neîncetat, și veți întimpina cu búcurie sufletésca sânta înviere, așeptând tot o data cu încredere aratarea marelui Dumneđeú și Mântuitorului nostru în viața viitóre, când va sa judece pe toți și sa rêsplatésca fie-caruia dupa faptele sale. Acestuia fie marire, dinpreună cu Tatal și cu sântul Duh. Amin.

Darul Domnului nostru Iisus Christos, și dragostea lui Dumneđeú și Tatal și împártărtașirea sântului Duh fie cu voi cu toți.

Data în reședința Nóstră Mitropolitană la duminica ínteia a marelui Post. 1888 Martie 13.

† Iosif Mitropolit Primat al Romaniéi.

1). Rom. 10, 10.

MEMORIŪ

DESPRE

Starea preoților din România și despre pozițiunea lor morală și materială.

În România, din timpurile cele mai vechi, cunoscute din documentele istorice, eșite la ivéla, ori unde se forma o comuna, fie mare, fie mica, fie urbana, fie rurala, trebuia să se construiasca și o biserică, cu servitorii trebuitori, preoți și dascăli, spre a se putea introduce și serviciul religios, carele tot-déuna s'a privit, ca o șcôla de religie și de moralitate améndouă de opotriva necesare pentru prosperarea comunelor prin formare de ómeni de ordine și morali, sau, cum se dicea și se dice și astăzi: *Omenî cu frica lui Dumnezeu.* De aceea Domnitorii și Episcopii au staruit ca și chiar în catunele cele mici, de la 10—20 locuitori, sa fie și o biserică, amenințând, la cazul contrariu, a stramuta acele catune pe la sate mai mari, unde era biserică și preot.

Tot din acest punct de vedere, Domnitorii cei vechi și cu divanurile lor treptat au scutit pe servitorii bisericești de biruri și de tóte angăriile ce erau impuse celor-lalți locuitori, le-au dat pământuri de hrana, și locuitori, pentru întreținerea clerului lor, duceau la biserică prinóse din rodurile pământului, și le platiaŭ dupre puțința tóte serviciile religioase ce le cereau, atât în biserică, cât și afara de biserică.

Cu modul acesta s'an înmulțit bisericile prin tóte cătunele, precum le videm și astă-đi, și numărul preoților s'aŭ înmulțit chiar peste trebuință, așa că nu era biserică unde să nu fie câte 2, 3, 4 și mai mulți preoți; eeea ce însemnéză, că preoția forma o stare fórte dorită, mai cu sémă de ómenii din

starea de jos a poporului, fiind-că înfațoșa pe timpurile acelea o stare scutită de greutateți, respectata și cu óre-care speranța de traiu bun, de și modest. Acésta speranță mai tot-déuna se realiza la persónele, care primind preoția, continuaũ a fi harnici, muncitorĩ, economĩ, ómeni nepatimași și cu viața regulata; ei deveneauĩ cei întěi gospodari prin comune, iubiți pentru faptele lor și stimați pentru caracterul lor de servitori ai lui Dumnezeu, și modeluri de gospodarie și pentru alții. De aceea de multe ori năzuiau la preoție și o dobândiau pe cai indirecte chiar ómeni cu totul necărturari.

Guvernul și episcopatul tot-déuna aũ exercitat asupra preoținei o influența bine-făcătoare și progresistă, combatând pe de o parte înmulțirea peste măsura a preoților, în paguba clasei birnicilor, iar pe de altă parte îngrijindu-se pentru a înlesni viitorilor preoți putința de a învăța carte.

Spre a împedeça înmulțirea preoților, în paguba clasei birnicilor, s'aũ luat măsuri ca episcopii sa nu hirotonisiasca pe candidații de preoție pâna nu vor înfațoșa certificate de la vistierie, că nu sunt trecuți în listele birnicilor.

Acésta măsura a îngreuiaț adevărat, dar n'a împuținat numérul cel mare al preoților; caci aspiranții, prín protecții și prin alte mijloce obicnuite, mai tot-déuna reusiaũ a fi șterși din numérul birnicilor și a capata certificate de scutire de bir.

Pentru a combate ignoranța totală, Domniĩ și episcopatul aũ regulat ca la tóte monastirile, schiturile, pe la orașe, iar boeriĩ pe la proprietățile lor, sa întrețina scóle, unde viitorii preoți sa învețe a ceti, a cânta și orânduéla bisericească.

Pe la finele vécului trecut, veděndu-se ca învățatura cetirei și a cântareĩ nu era de ajuns pentru viitorii preoți, caci ei nu cunoșteaũ nici dogmele creștine, s'a luat o măsura, ca candidații de hirotonie, înainte de a se hirotonisi, să stea pe la episcopii, ca să învețe macar un catihis scurt despre dogmele și morala creștina ortodoxa, și practica serviciului divin. Acésta măsura restrictiva n'a discouragiat nici de cum pe aspiranții de preoție, ci în tóte timpurile candidații de preoție umblau cu dróia pe la orașele de reședință episcopale, și dupa un óre-care timp mai scurt sau mai lung, prin favoruri, prin milă, capătau certificate că știu catihisul, și se hirotonisiau.

În vécul present cu desvoltarea trebuinței de a se respân-

di cultura intelectuală în popor, toți s'au învoit, ca mai întâiu trebuie a se cultiva preotul. De aici mai întâiu în Moldova, la 1804, s'a înființat cel întâiu seminariu, și apoi treptat și în Muntenia, la toate eparhiile, câte un seminariu. Prin legea de la 1851 s'au mai înființat încă două seminarii și la Moldova, unul la Huși și altul la Roman.

În seminarii, pe lângă științele teologice cele mai principale, p. c. dogmatica, morala, pastorală, istoria bisericăscă, s'au adăos și științele gimnaziale, în o întindere mai mare sau mai mică.

Seminaristii însă nu ajungeau a satisfăce toate cererile de preoți, pe la toate bisericile din sate și din catune, unde lumea era obicinuită a avea preoți; mai ales ca seminaristii căutați comune mai împoporate și cu mai multe avantaje de traiu.

Dar locurile vacante de preoți, la care seminaristii nu ajungeau? Dar catunele cele mici care aveau biserici, cum să rămâna? „Cum să rămânem noi fara preot, ca cum n'am fi creștini? Să ajungem mai rău decât papistașii, cari au biserici, dar n'au preoți“? Ţiceau și Ţic și asta-Ţi ómenii de ţera. De aici a urmat, că și dupa înființarea seminariilor, dróele de aspiranți la preoție, numiți în Moldova „candidați“, iar în Muntenia „gramatici“ au continuat ca și în trecut a nazui pe la mitropolii și episcopii, cerënd preoție. Spre a-i împedeca, s'a cređut un moment, ca cerëndu-le un mai mare grad de cultura, decât cetirea și rânduéla bisericăscă, numărul lor se va împuțina. De aceea autoritațile superióre au regulat, ca numai aceia să se póta hirotonisi dintre candidații-gramatici, cari vor putea da esamen ca știu catehismul, istoria sânta, esplicarea rânduelelor bisericăscă, cântarile, aritmetica, gramatica româna. În Moldova înca se înființase sub domnia lui Mihail Sturdza un feliu de școli primare, numite școle catihetice, unde sa se prepare tinerii cari au sa între în seminarii, precum și candidații aspiranți la preoție. (Aceste școle sub Cuza Voda s'au desființat).

La toate aceste greutați scolastice s'au supus candidații de preoție; ședeau câte unul, doi și trei ani pe la seminarii, pe la școlele catihetice, pâna ce în fine prin merite sați favoruri și protecție, căpatau certificatul trebuitor spre a se putea hirotoni.

Sub domnia lui Cuza Voda, mai întâiu în Moldova, și apoi în Muntenia s'a sfirșit epoca „candidaților“ și a „grama-

ticilor“, și a ramas hotărît pentru tot-déuna, ca numai tinerii, cari vor fi trecut cursurile școlilor primare și ale seminariilor sa se póta hirotoni preoți. Acésta s'a stabilit definitiv pentru tótă România prin promulgarea legeri instrucțiunei publice din anul 1864, unde este un capitol anume pentru învățământul seminarial, obligator pentru toți cei ce doresc a intra în tagma preoțescă.

Cu tóte acestea „gramaticii“ în Muntenia nu încetau a nazui la preoție, ca și mai înainte. În București se vedeau o mulțime de aceste persoane umblând pe la mitropolie, pe la Ministeriul de culte, cercând prin felurite mijlóce indirecte a capáta darul preoției, fara a fi trecut cursurile seminareale.

Este de însemnat cel din urma episod, cu carele s'a sfârșit períoda „gramaticilor. Vre-o sută de gramatici, dupa mai multa zadarnică petrecere în București, s'e hotarîra sa céra la Domnitorul Cuza grația de a fi și ei întroduși în preoție. S'aú dus cu cârdul la palat și așteptau ocasiunea de a putea să fie veduți și chemați de Domnitor. Acesta, vedându-i prin feréstră, a cerut informații despre dênșii, și când i s'a spus că sunt „grămatici“, cari cer Mariei sale mila, de a porunci, ca sa-i facă preoți, Domnitorul se indigna și porunci Prefectului poliției sa-i scóta din București cu escorta pâna la barieră. Cei mai mulți gramatici s'au lăsat de a mai aspira la preoție; alții însa au alergat la mijlóce viclene ca să ajunga la preoție: unii își cumpărau atestate de pe la seminariști și își schimbau numele; alte-ori se declarau că au învețat cursul seminarial de gradul I-iu în particular, și cereau a fi trimiși la vre-un seminar, spre a fi examinați, și dacá cererea li se acorda, ei platiau pe vre-un seminarist laș, ca să se duca sa depuna pentru dênșii esamen; alții treceau în Turcia, și capátau acolo hirotonia pe bani, și apoi treptat se introduceau în țară, și prin protecțiuni clandestine, se primiau ca preoți la vre-o parohie vacanta. Dar prin privilegierea administrațiunei eparhiale, prin pedepsirea culpabililor, aceste tripotage gramaticești s'au isprăvit.

Cu tóte acestea dorința mulțimei de a ajunge la preoție n'a slabit. În popor preoția se privește ca o stare norocita și fórte mulți o rávnesc. Vedând deci, că numai seminariștii pot deveni de acum înainte preoți, atât preoții, cât și un mare număr de sáteni aú început a-și trimite copiii lor să învețe la seminar, și neîncapând prin internate i-au aședat

pe la gazde prin orașele unde erau seminariile și cheltuiați cu întreținerea lor, numai ca să pôta a se face preoți și a-î scapa de ôste. Cu modul acesta seminariile aũ ajuns sa fie frecventate de sute de acești tineri din popor; nu era seminariu, care să nu fie frecventat de 200, de 300 elevi, ba încă și până la 400, d. e. în București, în cât în clase sta în picioare înghesuți peste totă măsura. Acastă mulțime de elevi nu erau patrunși de dorința de a învăța, ci numai de dorința de a putea dobândi în fine un certificat, cât de slab, spre a se putea cu el hirotoni preot la vre-un sat ori catun. Acăsta mare mulțime de seminaristi externi, de și lipsiți de ori-ce privighere pedagogica și de educațiune bisericească, traiaũ de capul lor prin orașe, pe la gazde foarte ordinare; remâneau repetenți mai mulți ani într'o clasa, dar nu se lasaũ de dorința de a dobândi vre-odata certificat seminarial de sevârșirea cursului, spre a deveni preoți.

Și în adevăr, ajutați de protecțiunii influente pe la ministeriu, favoriți chiar de profesori, pe cari îi serviați ani îndelungați sau alt-fel în interesaũ, ori de lacrîmile și rugamintele parinților, cari cheltuise cu dênșii ani îndelungați, ei mai toți își ajungeați în fine dorința de a se preoți și a scapa de ôste. Cu modul acesta și seminariile, în prima lor fază, n'au putut reuși sa înpuțineze numărul aspiranților la preoție.

Contra acestui rău mare pentru viitoriul preoției, Ierarhișii țerei aũ început a se manifesta. Nu odată în anii din urmă în Sfîntul Sinod s'a reclamat desființarea externatelor pe la seminariu și a se admite numai interni, fie bursieri pe conta statului, fie solvenți pe conta parinților elevilor.

Dupa multe hesitari, abia acum de vre-o câți-va ani s'a înduplecat și Ministeriul de culte la acăsta, cu reserva însă ca să se mențina externi, câți vor fi urmând cursul mai din nainte.

Mulțimea acăsta a seminaristilor externi din nou a umplut țara de preoți și de aspiranți la preoție, ocupând și mici cătune care nu le dau avantajele neaparate pentru viața. Sfîntul Sinod, spre a mai împedeca repede înmulțire a preoților, a cređut de cuviință a amâna hirotonirea aspiranților, urcând vrêsta candidaților la 26—30 ani pentru preoție și la 24 pentru diaconie. Și așa acum mulți așteptă sa ajungă la acăsta vrêstă.

Prin aceste măsuri restrictive, luate de Sântul Sinod în

înțelegere cu Ministeriul de culte pentru educația clerului și împuținarea numărului aspiranților la preoție, credem ca s'a făcut un mare pas spre viitoarea îmbunătățire morală și materială a preoției noastre. Pedica principală a îmbunătățirii sorței preoților a fost mulțimea cea mare a lor, din care cauza parohiile erau foarte mici și prin urmare și veniturile deasemenea foarte neînsemnate și nule; căci ce venituri puteau aduce preotului parohiile compuse din 15, 20, 30, 40, 50, etc. de locuitori? Pe când, din contra, pe cât se va împuțina numărul preoților, pe atâta se vor mari parohiile, prin urmare și mijlocele traiului preoților vor fi sporite.

Impuținarea preoților și mărirea parohiilor se impune de la sine și prin acea împrejurare, că în noua fază a organizării României, fiu poporul, care în timpurile dinainte, afară de preoție nu vedea alt mijloc pentru ridicarea lor, acum au înaintea lor deschise multe alte căi, precum, școlile normale, care formază învățătorii satești, școlile de meserii, de agricultura, de silvicultura, etc.

Din aceste cauze se vede deja în practica, ca numărul postulanților la preoție scade. Voiți cita un exemplu din eparhia Romanului, unde sunt ca la 1000 de biserici, și unde înainte erau pe atâtea parohii. asta-ți numărul parohiilor s'a redus la jumătate, și sînt în actualitate numai 566 preoți, din cari pe la unele biserici, mai ales prin orașe, sunt câte 2 și 3 la o biserică. Cu toate acestea este încă a se face multe reduceri, până ce va ajunge ca să fie pentru fie-care comună rurală, pe cât se va putea, numai câte un preot, și toate bisericile dintr'o comună să fie anexate la una și aceeași parohie comună.

D. E. In eparhia Romanului, compusă din 4 județe, se număra 263 comuni rurale ortodoxe, cu o populație aprópe de 60,000 contribuabili ortodocși, pentru al carora serviciu religios cu timpul ar fi de ajuns 263 preoți, calculând de fie-care comună câte un preot, osebit de orașe, și de alte cazuri speciale, unde se va cere a se destina preoți aparte. Iar dacă parohiile se vor compune independent de numărul comunelor, atunci numărul parohiilor va fi și mai mic, prin urmare și al preoților trebuitori.

Dar, precum am mai dis, reducerea numărului preoților și mărirea parohiilor este numai o înlesnire saú pregătire pentru așteptata îmbunătățire a pozițiunei materiale a preoților, iar nu însași îmbunătățirea, carea se așteptă a

se crea prin o lege speciala. Dîcem ca îmbunătățirea poziției materiale a preoțimei noastre nu se poate face fara o anume lege speciala, votata de Corpurile legiuitoare și sancționata de Rege, carea sa fie obligatorie pentru toate autoritățile și administratîve și comunale.

Cestiunea acésta este o cestiune socială, d. e. ca împroprietarirea țeranilor și ca desrobirea țiganilor, ca desrobirea monastirilor și se închinata, ca organizarea oștîrei, a școlilor, etc.

Ori-câte încercări s'au făcut și s'ar face în acest sens de autoritățile bisericești, toate au rămas și vor rămînea zadarnice, fara participarea Guvernului și a Corpurilor legiuitoare. Episcopii în particular mai mult sau mai puțin s'au ocupat cu reducerea numărului preoților, cu interveniri la comune și la consiliile județene și la Guvern, pentru îmbunătățirea poziției materiale a clerului de mir. Sântul Sinod la rîndul său a făcut tot ce i-a stat priu puțința spre a îmbunătăți întru cât-va sôrta preoților; dar toate aceste măsuri n'au dat rezultatul dorit. Vom arata mai departe, ce anume a putut face St. Sinod, încă dela constituirea sa și pâna în prezent, în acésta mare cestiune.

Am și ca cestiunea îmbunătățirii stărei preoților este o cestiune sociala; înca mai mult: ea este o cestiune vitala pentru o națiune, carea pretinde a se consolida și afirma. Precum pămîntul n'ar putea exista fara ceriū, carele îi dă lumina, caldura, aerul, plôia, roua, etc., tot așa o națiune civilisata nu poate exista și progresa fara religiune și moralitate, care se represintă în biserica și în servitori ei. Biserica trebuie întreținuta cu tota cuviința ei, ca un deposit sacru al Dumneșeirei în omenire; servitori ei, cari își consacra viața și devotamentul în serviciul omenirei, trebuiesc educați conform menirei lor și retribuiți ca toți servitori statului, cari depun serviciile lor în folosul binelui comun. Așa s'a urmat în toate țerile, până și în cele mai puțin culte, și se urméza și asta-și în toate statele civilisate, unde direct și indirect guvernele și națiunile nu cruța sacrificiile lor pentru cultura și întreținerea clerului lor întru un mod cuviincios.

Chiar în țera noastră din vechime a fost ore-care îngrijire pentru traiul preoților: proprietarii, monastirile, întrețineau bisericile de la satele lor cu toate cele trebuitoare, da pămînturi de cultivat, imașe pentru vite, lemne de construcțiuni și de încălșit preoților și dascălilor, târgoveții și satenii, ur-

mau și ei duple putința lor a ajuta bisericile și pe servitorii bisericești, cu prinose în produse și în bani.

Guvernele scutiau pe servitorii bisericești, pe preoți și dascăli, de biruri, de angarii, de îndatoriri ostașești; era oprită maltratarea lor ori de ce natura și ori din partea cui.

Tóte aceste făceau din clasa preoțesca o clasa respectată, și ómenii din popor nazuiau la dânsa, precum am văđut, ca la cel mai sigur liman de scapare în marele nevoi și strimtoriri ce erau adese-ori pe țara.

Devotamentul, zelul și iubirea generațiunilor trecute pentru biserică și cler se videréza din imensele domenii, cu care Domnii, boerii, neguțitorii, raza îi aű dotat monastirilor, schiturile și bisericile particulare: domenii, pe care asta-đi le posedă statul și care produc țerei venituri de đeciimi de milióne.

În timpul modern societatea nóstră s'a transformat cu totul: au venit nóuě legi, nóuě instituțiuni, necunoscute generațiunilor trecute, care au modificat cu totul bazele societății anterioare. Averile bisericești s'aű luat de catra stat, și veniturile lor se înrebuintéza la alte destinațiuni, afara de o minima parte rezervată înca pentru susținerea unor instituțiuni bisericești, precum episcopiiile, seminariile, câteva monastiri, care și acele sunt sortite la o curênda desființare; înca mici ajutóre se daű fóstelor monastiri, redu e la simple biserici comunale, în comunele rurale și urbane.

Cu împroprietărirea satenilor, proprietarii, devenind și ei în comuna simpli cetățeni, fara nici o autoritate, tóte drepturile și prerogativele lor anterioare de stěpâni în comună, aű trecut la comună și la guvern. Guvernul și comuna adica obștia satenilor, de atunci încóce datoresc sa îngrijiască, ca de tóte cele-lalte instituțiuni comunale, și de biserică și de servitorii ei. Biserica așa dar și cu servitorii ei au rămas pe socotéla primariilor rurale și urbane. Acestea însa n'aű facut nimica pentru îmbunatățirea stării bisericilor și a preoților, ei au pastrat în totul starea anterioară, adica ca bisericile și servitorii lor sa se întrețină, ca în trecut, din ofrandele evlavioșilor creștini. De și în legea comunală, la art 11, 12, 119, se đice că primăriile sunt datóre a îngriji de bisericile și servitorii cultului, dar acésta puțin sau nici de cum nu s'a aplicat de primării, sub desvinováțire de: *lipsa de mijlóce*. Chiar guvernele aű intervenit a timpurea și a îndatorit pe primării sa asigneze prin budgete

tele lor respective sumele necesare pentru întreținerea clerului și a bisericilor. Sântul Sinod a dat Guvernului chiar norma cum să se plătiască preoții comunali, anume norma: cum Guvernul plătește pe la bisericile întreținute de stat prin comunele rurale și urbane. Totuși starea cea rea a pozițiunii clerului a rămas aceeași fără nici o îmbunătățire. S'a instituit, duple usul antic, epitropiū pe la tóte bisericile rurale și urbane, pentru mai buna și mai regulata administrare și întrebuințare a micelor venituri bisericesti, cu îndatorire ca acei epitropi să dea sēma primariilor de venituri și cheltueli, și sa formeze bugetele bisericesti, în înțelegere cu clerul respectiv; însa nimeni nu s'a îngrijit consciincios pentru aplicarea acestei mēsurī, în cât epitropiū dispun asta-đi, duple capriciū și interese proprii, de avutul bisericilor, mult puțin, pe care ele îl posed.

Legea rurala a prevēđut prin comunele rurale o mica cātīme de pāmēnt 6—7 fālci de fie-care biserica, care duple obiceiū se împarte între preot și cei-lalți servitori bisericesti, așa că preotului i se vine 3—4 fālci, iar restul—la doi cātītăreți. Inse și acest mic avantajiu îl aū numai bisericile comunelor, ai carora locuitori aū fost odinóira clacași. O mulțime de comune ragozaști, saū moșnene, n'aū nici acest mic avantajiu—de a poseda bisericile lor o mică cātīme de pāmēnt pentru hrana servitorilor bisericesti.

Fórte puținī proprietari aū mai rămas astađi în țera, carīi continua a îngriji de bisericile strămoșilor lor și de servitorii acelor biserici. Cei mai mulți aū lasat pe sēma țeranilor chiar bisericile din curțile parinților lor, ca cum ar fi đis țeranilor: a vóstra este comuna, a vóstra fie și biserica; faceți cu dēnsa ce voiți.

Aceeași atitudine, ca și proprietariī, a luat și statul catra bisericile și clerul de pe moșiile monastirești, duple ce s'a facut stapan pe ele.

Țeraniī însa aū remas catrā biserica și cler în aceeași pozițiune tradiționala, ca cum alții ar trebui să îngrijiasca de biserica, și ca mai înainte, iar ei numai sa aiba biserici pentru trebuințele lor religiose și preoți i sa fie mulțamiți numai cu ceea ce le-ar da unii alții pentru diferite servicii preotești.

Este adevērat, ca comunele, când sīnt vacante de preoți, se tocmesc cu seminariștiī, ca le vor da cele de trebuință pentru traiu, parte în bani, parte în produse; în acest înțeles fac înscrisurī, subscribe de toți locuitoriī și adevērite de

primăriile locale. Dar după ce se instală în comuna preotului alcătuit, ei uita de datoria ce și-au impus de a întreține pe preotul lor, și numai un minim număr împlinesc îndatoririle ce și-au luat; dar cei mai mulți, îndata ce ved ca au preot în comuna, uita de ori-ce datorie către dânsul. De aici trau rău între preot și locuitori. Unii preoți s'au crezut în drept a-și reclama dreptul prin autoritățile judiciare și au căpătat sentințe de a executa pre datornici prin sequestrare de obiecte casnice. Acesta a ridicat la culme dușmania săfenilor asupra acelor preoți, în cât pozițiunea lor a devenit nesuferita, și au trebuit să cêra permutare, și autoritatea bisericescă a fost silita sa opriasca pe preoți a alerga la asemenea măsuri extreme.

În statistica episcopiei de Roman se ved comune, în care la prima vedere s'ar părea ca preoții sînt bine platiți de comune; se vede d. e. ca preoții au lei de la comuna peste 1000 lei pe an; dar îndată se vede esplicatia, că acea suma este fictivă, rezultând din înscrisurile acele proforma, date candidatului de preoție pentru ca să se pôtă hirotoni; iar în fapta ei abia pot scôte de la locuitori, și acesta cu greu, până la 200 franci pe an.

În multe budgete comunale se trece câte o mica sumă ca salare pentru preoți—de la 20 pâna la 50 lei anual, iar pentru doi cântăreți—de la 10 pâna la 30 lei anual pentru amândoi: dar pe la rare locuri li se platește și acest neînsemnat ajutoriu, sub cuvânt de *lipsa de fonduri*; chiar pentru cumpararea accesoriilor necesare la serviciu, precum: prescuri, vin, lumînari, etc, trebuie sa îngrijiasca preoții de la sine, sau să recurga la buna-voința particulară a parohienilor.

În statistica comunelor, publicata de Guvern în anul trecut, se ved comune cu escedente însemnate, de mai mult sute și chiar miș de lei; însă pentru preoți și pentru biserica nu este nimic însemnat în budget.

Se întemplă, că chiar miclele sume, desemnate prin budgetele comunale pentru preoți și biserici, nu se dau la destinațiunea lor, numai din rea voință a primarilor, cari urêsc pe preot din motive personale, de multe ori din motive politice. Alegerile primarilor impart comunele în partide dușmanesti. Preotul trebuie sa fie și el în una din aceste partide în dorința lui de a avea un prietin la administrația comunală.

Vai de preotul care a lucrat cu partida ce n'a isbutit la alegeri!

Sînt primari și notari cu idei anti-religiose. Unii ca aceștia merg cu ura asupra preotului și a bisericii, pîna a face propagandă pîntre locuitori, de a nu merge la biserică, nici a chema pe preot în casele lor. Preoților în asemenea tristă pozițiune nu le rămîne alta, de cît a cere, dacă este ocaziune, permutare la alta comuna.

Sa nu se uite că preotul român este cap de familie, are soție și copii, pe care trebuie a-i nutri și educa.

În această stare de jălit, unii preoți au creșut că spre a-și îmbunăți pozițiunea materială ar putea să se ocupe cu neguștoria, d. e. cu înființarea de crășme în comuna; alții au solicitat funcțiuni profane în comuna, precum: postul de primariu de perceptor, de notariu, etc. Dar asemenea ocupațiuni, nefiind compatibile cu preoția și oprite de canone, au fost interzise preoților de autoritatea bisericească.

O singura funcțiune comunală ar fi fost comptabila cu preoția: aceea de învățatoriu comunal, funcțiune binisor salariată de Guvern și comuna, carea ar fi putut înlesni mult traiul preoților în privința materială. Dar, spre nenorocirea lor, nimem, nici Guvernul, nici Corpurile legiuitoare n'au voit să gîndiască la preoți, și au preferat a face nouă cheltuele cu înființare de școle normale în mai multe orașe, afară de seminariile existente pentru instrucțiunea clerului, numai pentru speciala destinațiune de a forma învățatori satești. Acest felu de școle astăzi sînt în tînta Romînia 6, care produc învățatori satești, și treptat înlocuesc pe preoții și seminariști, cari apucase mai dinainte a fi învățatori pe la comune. Unii Miniștri de culte, în loc de a protege pe preoți și seminariști învățatori, i-au destituit și înlocuit cu normalisti.

Acăsta tristă pozițiune a preoțimei nîstre, pe mulți dintre preoți i-a îndaratnicit și i-a facut a rapși amar asupra sîrtei lor, în cît au urit preoția, creșendu-o fatală pentru dînsii, pentru că nu le da nici măcar mijlocele traiului ordinar, pe cînd vîd ei pe amployații publici și comunali ptațiți de stat și de comuna, iar ei, cu tînta greutatea serviciului lor, abaadonați de toți, ca un lucru netrebuitoriu societăței. În acăsta stare de iritație, ei blam_eza Guvernul, Ierarhia bisericească, se arunca în vîrtejul pasiunilor politice, ascultînd promisiunile persónelor interesate, de a le îmbu-

nătați pozițiunea, pentru cutare serviciu politic ! Propagande streine, dușmane bisericei noastre, exploatăză această stare de suferință a preoțimei în profitul tendințelor lor secrete : le insuflă, ca de aceea nu se îmbunătățește sórta lor, căci episcopii nu doresc această și le place a ținea pe preoți în miserie, ca sa straluciasca ei ; că Sinodul este compus numai din calugări, cari nu cunosc greutățile familiare ale preoților, ca Sinodul trebuie a fie compus din preoți, cari atunci „având în mână pânea și cuțitul“, dic ei, își vor face și ei parte din traiul cel bun al membrilor Sinodului ; ca calugăria este o instituțiune vatămătoare societăței și trebuie desființata ; ca tóta biserica trebuie reformata după trebuințele actuale ale societăței și statului, după ideile culturale moderne, și alte idei estravagante de felul acesta.

Aceste idei fatale pentru religie și biserica n'au rémas platonice ; s'au gasit ómeni cutezatori, cari au voit sa exploateze trista pozițiune a preoților din punctul de vedere al intereselor lor politice. Au început a forma mai întéiu adunări secrete de preoți nemulțamiți cu pozițiunea lor, a le inspira ura asupra episcopatului și asupra instituțiunilor religioase esistinte, asupra monahismului, asupra învețământului seminarial, carele, afirmați ei, trebuie cu totul laicizat ; s'au îndemnat preoții a se constitui în clasa aparte, independenta de episcopat, a face întruniri publice, fara consimțimântul capilor lor, unde sa trateze tóte aceste chestiuni și să céră de la Guvern și Camere, prin petițiuni, realizarea estravagantelor lor cereri. În acest înteles s'au înființat jurnale ad-hoc, în București și Iași, în care se aduceau tot felul de insulte asupra episcopatului, monahismului și ordinii noastre bisericesti, cu deriderea sântelor canóne.

Dar aceste încercari de revoltă a preoțimei, de și in unele jurnale au gasit la început echo, ca ori-ce lucru nou și ori ce idei nerumegate și nepricepute bine, au fost sfărâmate de bunul simț românesc. Guvernul și toți ómenii cu minte au desaprobat asemenea proceduri anti-creștine și anti-române, și preoții revoltați în fine s'au convins mai mult sau mai puțin, că nu este acés a calea, pe carea ei pot ajunge la dorința lor fórte drépta, de a li se îmbunătăți pozițiunea materială.

Sântul Sinod, de și competența sa se marginește prin lege numai la partea disciplinara și judecata canonică a clerului, totuși, precum am amintit și mai sus, înca de la începutul

funcționării sale, din anul 1873, n'a încetat a lucra și a tinde, pre cât i-a fost ertat și puțin:os, spre îmbunătățirea pozițiunei materiale a preoților. Așa prin regulamentul de la 26 Maiu 1873, pentru pozițiunea seminariștilor, s'a hotărît între altele mărirea parohiilor și reducerea numărului preoților. Prin regulamentul de la 12 Noemvrie, același an, s'aratat chiar mijlócele posibile atunci, pentru întreținerea clerului pe la bisericile întreținute de comunele urbane și rurale. La 8 Decembrie 1875 s'a comunicat Guvernului un proiect de budget bisericesc pentru comunele urbane și rurale, duple modelul budgetelor bisericești ale Ministeriului de culte pentru bisericile urbane și rurale, întreținute de stat. (Vada-sé aceste regulamente în „Regulamentele St. Sinod“ publicate în anul 1884). Dar tóte aceste măsuri n'au avut nici un rezultat practic. Nimene n'au dat atențiune acestor propuneri, ca neavând putere legislativa, deși era aprobate de guvern și sancționate de Majestatea Sa Regele.

Convingându-se Ierarhiî țerei, ca acésta reforma în starea actuala a pozițiunei preoților este o cestiune de stat, la a căreia deslegare trebuie sa participe tóte puterile statului, și în prima ordine puterea legislativa și esecutiva, au propus un proiect în Senat pentru îmbunătățirea pozițiunei materiale a preoților. Proiectul a fost bine primit în Senat și chiar Ministrul actual, D-I Dimitrie Sturdza, a lucrat atunci, ca simplu Senator, cu mult zel la ameliorarea acelu proiect și a primit sarcina de raportor al comisiunei Senatului. Senatul l-a votat. Guvernul l-a depus la Camera Deputaților, unda sta neluat în considerație, timp acum de 5 ani, de și prin mai multe mesage regale s'a provocat atențiunea Guvernului și a Deputaților la resolvarea acestei importante cestiuni,—îmbunătățirea pozițiunei materiale a preoților.

În urmare și starea preoțimeî, în loc de a se îmbunătăți, continua a se deteriora. Cu tóte acestea réu-voitorii bisericeî nóstre continua a cleveti și acuza episcopatul, ca singurul vinovat în acéstă stare de lucruri. N'a fost o singura sesiune sinodala, în carea Sinodul să nu fi primit plângeri de la preoți, cu rugaminte de a li se îmbunătăți pozițiunea. Sinodul, neavând alta putere, le-a tot recomandat Ministrului de culte cu îndemnare de a stărui pentru votarea legei privitoare la acéstă cestiune, lege, carea stă depusă la Adunarea Deputaților.

Trista pozițiune a preoților în privința traiului împedecă chiar desvoltarea intelectuală și morala a clerului nostru. Noi asta-ți avem în țară 9 seminarii; 6 din ele au un curs mai mic, de 4 ani, osebbit de alți 4 ani, care fac elevii în școlile primare; 3 din ele (două în București și una în Iași) cu 7 clase, ca și liceele. Elevii din seminariile de gradul I-ă sînt destinați pentru comunele rurale, cei de gradul II pentru comunele urbane. Cei mai talentoși din seminariile de gradul I trec la cursul superior din seminariile de gradul al II, cei mai puțin talentoși se întorc pe la comunele lor natale, așteptând vrêta hirotoniei și vre o vacanță de preoție. În acest interval, spre a se putea hrani, ei muncesc cu părinții lor și parăsesc cu totul cartea și ocupația cu învățatura, neavînd nici cu ce-și cumpăra cărți, nici de unde le împrumuta, nici timp de a se ocupa cu ele, în cât peste câți-va ani acei tineri numai sémănă a fi trecut 8 ani de zile prin școle.

Seminariștii de gradul II, la finitul cursului, aspirînd la o viața mai asigurata în privința mijlócelor, ei se feresc de cariera preoțesca; depun bacalaureatul, apoi intra unii în universitate la facultatea juridică, medicală, literara; alții concureză la catedrele vacante de profesura prin școlile statului; alții devin membri de tribunale și advocați. Așa ca multe din posturile cele însemnate ale statului se ocupa cu demnitate de foști când-va seminariști.

De aceea pîna în present, și pe la comunele urbane posturile de preoți și diaconi le ocupa tot seminariștii de gradul I, și sînt rari excepțiuni, unde să fie câte unul de gradul al II, și aceștia din cei mai puțin talentoși.

Acéstă abținere a seminariștilor de gradul al II de a intra în preoție, fara a se fi îmbunatațit pozițiunea materiala a preoților, a facut se vede pe D-1 Ministru de culte Dimitrie Sturdza a le închide cariera la serviciile publice. Așa a oprit de a se mai primi seminariști la bacalaureat, ca sa nu póta trece nici la universitate, nici la profesorat. În anul acesta unii dintre seminariștii absolvenți, și cari nu știaă încotro sa apuce dupa finirea cursului, fiind cu totul săraci, au voit sa intre în Facultatea de Teologie; dar acolo sunt așa de puține burse: 20, în cât celor mai mulți din acești saraci studenți nu le-aă rămas decăt să umble cu lunele pe ulițe, și sa-și caute adapost, ca niște

nemernici pe la tipografii, pe la jurnale ca scriitori, pe la pensionate ca pedagogi, și prin case private, și alte servicii de aceste. Alții, cad în cursele propagandelor eterogene și eterodoxe. Între acestea clerul și biserica se lipsesc de talente și de capacități, care ar fi fost bine-făcătoare pentru ridicarea bisericii și a prestigiului ei.

Alta greutate mare pentru seminaristii de gradul al II este óstea. Indata ce un seminarist a ajuns la vręsta de 21 ani, în comuna lui natala este tras la sorți în periodul recrutației, une-ori încă fiind el pe banca școlei. Prin legea de recrutație din anul 1882, 24 Noembrie, se decide :

1). La art. 22 : „Sunt dispensați de serviciul armatei, însa cu titlu condițional. . . tinerii seminaristi. . . . , cariî au angajamente a se preoți, pe cât timp împlinesc angajamentele lor, pâna la etatea de 25 ani împliniți.

2) Art. 74 : Tinerii dispensați cu titlu condițional și amânați de serviciu în timp de pace, sunt supuși pe tot timpul serviciului amânării la plata unei taxe personale. Cei scutiți condițional (seminaristi) la taxa de 100 lei anual“. Codicele român. Boerescu pag 96, 100 anul 1885. București). De aici urmęzã, ca comanda militara reclamã pe seminarist, încă fiind pe bancile școlei, la serviciul de cazarma. daca n'are cine plati pentru el taxa pâna la finele școlei. Seminaristul de gradul II, carele a petrecut în școla 12 ani, fiind luat în óste, el n'are acolo altã perspectivã, de cât acea de soldat ordinar ; caci înaintarile în armata sunt legate cu școlele militare speciale.

Ca sa scape de armatã, el trebuie sa intre în cler ; dar nu sunt locuri vacante ; el trebuie sa aștepte și sa continue a plati taxa la óste, el, care abia póte a și procura hrana și îmbracamintea necesare existenței.

Gãsindu-și vre-un loc la vre-o bisericã, cu un remunerariu de câte-va sute lei pe an, el ca să se faca preot ori diacon, trebuie, duple ordinea bisericii nóstre, sa se însóre mai înteiũ. Acęsta agravezã pozițiunea lui materialã. El acum trebuie să intref nu cu miclele sale mijloce nesuficiente pentru un singur om, inca o soție și apoi copii, și sa aibã casa. Seminaristii, fiind ei originari din părinți săraci, caci din clasele avute nimene nu vine la preoția cea saraca și neconsiderata, nu se pot însura de cât numai luându-și

neveste iarăși din clasele sărace. Vra să ȃică a adauga la un loc două sărăcii.

Tôte aceste considerațiuni reclamă de urgență îmbunătățire în pozițiunea preoțimeii noastre; altminterea această stare de stagnațiune va deveni molipsitoare pentru societate

Un cler decăduț materialicește decade și moralicește; iar decadența clerului aduce decadența religiunii și a moralei publice.

Țéra este datoré a veni în ajutorul bisericeii cu toate puterile sale; cu atâta mai vértos că a clironomisit de la biserica un fond de sute de milioane, din ale căruia venituri trebuie sa beneficieze și clerul cu biserica și cu servitorii ei de toate gradele.

Altminterea, daca se va continua mult această tristă pozițiune, sa fim siguri că nu prea târduș va ajunge și România, ca Grecia, unde starea preoțimeii a ajuns în așa mizerie, în cât nici un seminarist nu mai voește să se preoțéasca. Chiar-Facultatea Teologică din Atena n'are acum de cât opt studenți, pe când la celelalte facultăți sint peste 200. In anul trecut a sfârșit acolo cursul teologic numai un student, și acela abia cu nota Καλῶς (bine), din carea i se vede și capacitatea intelectuală.

Și la noi tinerii seminaristi vor preferi în viitoriu ori-ce alte cariere, afara de cea preoțéasca, carea este însoțita numai de sarcini grele și de mizerie.

In scurt, precum am mai ȃis, cestiunea îmbunătățirii pozițiunii preoților este o cestiune socială. tot atât de mare, ca multe alte cestiuni, d. e. înproprietarirea clacșilor, desrobirea monastirilor ȃise închinată, etc., în cât Guvernul și Camerile, ce o vor deslega, vor bine-merita de la națiune și de la viitoriul ei.

Dupa ce am aratat pâna acum gréua pozițiune a preoțimeii noastre presente și viitoare; dupa ce am aratat, ca în toate ramurile societății noastre s'au făcut multe prefaceri și îmbunătățiri, afara numai de poziția materială a preoțimeii, carea a rămas staționară, fara a se fi făcut ce-va solid pentru îmbunătățirea ei; dupa ce am spus, ca cestiunea această este o cestiune socială, carea nu se pôte regula fără participarea cordială a puterilor statului, prin o anume lege votată de Corpurile legiuitoare, sancționată de Rege și publicată prin Monitoriu, spre a servi de norma inalte-

rară pentru toate autoritățile administrative, financiare și judecătorești, județene, urbane și rurale; urmază acum întrebarea :

În așteptarea acestei legi bine-facătoare, ce trebuie să facă St. Sinod și Prea-Sfințiții Eparhioți, pentru a grabi și a înlesni rezolvarea acestei mari cestiuni sociale ?

Opiniunea mea este :

1) Ca St. Sinod, în fie-care sesiune a sa, să facă o respectuoasă amintire Guvernului Majestății Sale Regelui, prin D-l Ministru de culte, ca să elaboreze fără întârziere un proiect de lege pentru îmbunătățirea pozițiunii materiale a bisericilor și a clerului comunal, atât urban cât și rural.

2). Spre a înlesni Guvernului realizarea acestei mari trebuinți, Prea Sfințiții Eparhioți să tindă a împuțina numărul preoților atât în comunele urbane cât și în cele rurale. În cele dintâi, să ajunga a fi pe la bisericile cele mai sarace numai câte un preot, și apoi treptat să anexeze la una și aceeași parohie câte două sau trei biserici, în care serviciul divin să se facă pe rând ; iar la cele cu mijloce să se mântina pe atâția pe cât puțin și trebuința cere. În comunele rurale să tindem cu toții la aceea, ca fie-care comuna, de și ar avea în reionul ei mai multe biserici, să fie numai un cler, adică un preot și câte doi cântareți, și acest cler să facă serviciul pe rând și în cele-lalte biserici, pe cât ele vor fi în buna stare ținute de comună ; la din contra—acele ajunse în stare prosta și nereparate, să se închișă.

3). Să mijlocim la Guvern, ca pământurile bisericilor prisoselnice în comune să nu le ia primariile pe semailor, ci să le lase spre întreținerea clerului esistent în acea comuna. Dacă comunele nu dau nimic sau mai nimic clerului, apoi cel puțin să nu-î răpiască ceea ce i s'au dat prin legile esistente, adică pământul de hrană ; căci și această anomalie se întâmplă prin unele comune.

4). Spre a se învidera trebuința de mărirea parohiilor și reducerea numărului preoților, voi cită esemple din statistica eparhiei Romanului, aratănd în mai multe comune, numărul locuitorilor, al bisericilor și al preoților lor. Exemplu îl vom lua din județul Putnei.

COMUNA	No. CONTRIBUABI- LILOR.	BISERICILE	PREOȚII
Faurei	.... 242	.... 4	.... 2 ....
Jorescii	.... 190	.... 3	.... 2 ....
Vulturu	.... 590	.... 4	.... 4 ....
Bolotescii	.... 285	.... 5	.... 4 ....
Clipicescii	.... 198	.... 2	.... 1 ....
Irești	.... 340	.... 5	.... 4 ....
Miera	.... 740	.... 5	.... 5 ....
Pațescii	.... 300	.... 5	.... 5 ....
Țifescii	.... 368	.... 6	.... 3 ....

Ca să putem stabili o normă rațională și practică pentru fixarea numărului parohiilor este neaparat, ca în fie-care județ, cât mai fără întârziere, Protoieriei respective să meargă din comună în comună și să facă un proiect de aranjarea parohiilor pe comuna, așa ca, pe cât se va putea fie-care comună rurala să compună o parohie, deși cu mai multe biserici, în care preotul parohial va putea servi cu rîndul, în câtă vreme acele biserici anexate vor fi bine întreținute; să determine biserica principală a parohiei și acele laterale anexate la dînsa. Să arate de asemenea împrejurările, care ar reclama, pentru depărtare ori alte cauze, adăogirea încă a unui preot comunal, mai ales dacă biserica cea mai departată va fi avînd și condițiuni favorabile pentru întreținerea preotului și a celorlalți servitori bisericești. Să se arate tot atunci și pămînturile de hrana, ce vor fi posedând bisericile comunale, fie una sau mai multe.

Dacă s'ar ivi împrejurări extraordinare, precum depărtaarea prea mare, curgerea apelor torențiale, care în știute timpuri împedeca comunicația în cuprinsul comunei oficiale, atunci parohia se pôte stabili pe alte baze decât reionul comunei oficiale, formînd parohia aparte, din sate și cătune aparținînd la deosebite comune oficiale.

Statisticile parohiilor, formate ast-fel din tôte eparhiile, confirmate de Ierarhii eparhiali, să se aducă la Sinod, spre cercetare și aprobare, pentru ca sa se știe ce număr de preoți trebuie a se stabili pe viitoriu la parohiile determinate în felul acesta.

5) Să se puna în vedere preoților, că în cestiunea îmbunătățirii pozițiunii lor materiale, foarte mult depinde de la ei singuri: de la conduita lor morala, de la devotamentul lor către biserica și orânduielele ei cele sfinte, de la buna lor maniera în relațiunile lor qilnice cu parohienii, de la iubirea lor către aprópele și compatimirea cu cei suferinđi. În conduita sa de pastoriú suflatesc, preotul trebuie sa po éda în mare grad spiritul credinței ortodoxe, și să combata din inimă ori-ce idei anti-creștine și anti-ortodoxe, ce s'ar ivi pintre păstoriții săi.

Servirea preoțesca este continuarea serviciului Apostolic în lume. St. Scriptura ne asigura, ca singura putere, carea învinge lumea și réuțațile ei, este credința creștină. Nenorocit dar preotul, carele n'are acésta credința sfinta, carea învinge lumea, ci se conduce în viața sa de stihiele și vânturile înțelepciunii cei deșarte ominești. El nu este un ziditorú al bisericei, ci un destructor; el privește preoția numai ca o meserie de traiú paméntesc, sufletul lui fiind înstréinat de la Dumneđeú și de la biserica lui, carea trebuie sa fie pentru tot-déuna șcóla credinței religioase și a moralității. De aceea asemenea nenorociți preoți sunt tot-déuna uríți și desprețuíti de bunul simț al poporénilor lor; biserica ce are un asemenea preot nu atrage inimile credincioșilor, serviciile lui religioase nu edifică sufletele lor, ci devin numai niște formule seci, fără viața spirituala. De aici apoi. ca consequență naturala, decaderea pozițiunii lor materiale, pozițiune, carea este unita cu credința și moralitatea preotului, ca trupul cu sufletul: esa sufletul, móre și trupul.

6). Cestiunea simțului religios, adica a credinței și a moralității clerului depinde în mare parte de la educația religioasa și morala, ce li se da prin seminări. Aici ne întâlnim cu o alta mare cestiune, foarte vitala pentru vocațiunea preoțesca. Organizarea modului de instruire și educație prin seminarii la noi este foarte defectuos. Mai întéiu de tóte ne lipsesc mai cu totul barbați speciali pentru acrește tineritul preoțesc în vocația preoțescă; de aici puțină saú nici de cum îngrijire de bisericitatea elevilor, adica de deșteptarea în ei a iubirei către biserica și cunoșterea profunda a rândueleur bisericesti și a sensului lor dogmatic și moral. Programul științelor ce se predaú în seminarii este copiat dupa al imnaziilor și liceelor, de unde urmézá că studiile teologice sunt aprópe neglijate. Studiul St. Scripturii, d. e.

studii, carele este fundamentul științei preoțești, în seminariile noastre este ori cu totul parazit, ori foarte rău tratat; în cât un seminarist de ai noștri tot atâta pricepe din St. Scriptura, cât și dascalii de biserici, carii, de și cetesc în tota viața lor psaltirea prin biserici, nu înțeleg ceea ce cetesc, ci fac acésta numai mecanicește, am putea și ce că ei nu cetesc, ci bolborosesc; adica nu înțeleg nici ei, nici cei ce-i ascultă.

Contra acestui mare defect, ce există de mult în educația clerului nostru, St. Sinod, încă din prima sesiune a sa, în anul 1873, prin regulamentul pentru pozițiunea seminaristilor, votat la 26 Maii, s'a exprimat în modul următorii despre îmbunătățirea educațiunei prin seminariu, arătând atât trebuința de a pregăti buni profesori pentru seminaru, cât și reglementarea sistemului de instrucție și educațiune prin seminaru.

În art. 8 al aceluși regulament se șice: „Spre a se forma pe viitorii profesori buni pentru seminaru, este necesar a se trimite pe la școlele Teologice din țerile ortodoxe cel puțin câte 4 dintre elevii ce au terminat cu mai bun succes cursurile de gradul al II-lea în seminaru și s'au distins prin buna conduită și aplicare la cariera spirituala.

Acésta se va urma până când se vor forma profesorii trebuitori pentru seminariile țerei, și până când ele singure vor fi în stare a producă profesori capabili de a instrui și educa clerul“.

Art. 9: „Pentru a se putea și în present da o mai buna direcție educațiunei clerului prin seminaru, este necesar, ca St. Sinod sa elaboreze un regulament special pentru educația și instrucția clerului, în care să se arate regulele de disciplină, necesare la educația clerului, datorințele profesorilor și programa de studiile necesare pentru instrucția clerului. Un asemenea regulament negreșit să se presinte Sfintului Sinod la sesiunea viitoare“.

Venind la rezultatul practic al acestor dorinți, exprimate deja de 15 ani de St. Sinod, trebuie să spunem, că spre realizarea dorinței exprimate de St. Sinod în art. 8, Guvernul în două rânduri a trimis câți-va tineri pe la Facultățile de Teologie streine; alți studenți seminaristi, mișcați de dorul de a se perfecționa în științele religioase, s'au dus de asemenea la aceleși facultăți din străinătate, cu mijlocele proprii, sau ajutați de alți particulari.

Aceștia întorcându-se în patrie, ocupă astăzi posturi însemnate în biserică și profesorate în tînara noastră Facultate de Teologie, și mai toți promet a fi elemente bine-făcătoare pentru viitoriul Bisericii și al religiunii noastre ortodoxe.

Cât pentru dorința exprimată de St. Sinod în art. 9, citat mai sus, proiectul de regulament disciplinar pentru seminarit s'a prezentat St. Sinod în sesiunea a doua din același an 1873, s'a cetit în Sinod și s'a aprobat.

Dar Ministrul de culte de atunci a opinat, că trebuie a se aștepta mai întîi votarea unei noue legi pentru seminarii, lege, carea era deja depusă la Camera Deputaților. Ați trecut de atunci 15 ani și noua lege nu s'a mai votat, prin urmare și regulamentul disciplinar nu s'a putut aproba, nici aplica.

Seminariile în intervalul acesta ați devenit ca toate școlile laice, lipsite de or-ice caracter special, înglobate ca toate celelalte școle sub administrația materială și morala a Ministeriului de culte, fără participarea Sinodului și a episcopatului.

Acosta este ceva foarte straniu, nenatural și neesistând nici într'o țară cultă și cu biserică constituită pe canoanele bisericesti.

Sa nu se aștepte nimene în țara noastră la preoți formați în spiritul cel sfînt al bisericii ortodoxe, în cîta vreme va continua acesta stare anormală a institutelor de educațiune a clerului nostru.

Să cerem dar necontenit de la Guvern o nouă lege specială pentru instruirea clerului și un regulament special pentru educațiunea preoțescă, tinzînd a forma pentru biserică omenî, cariî posedînd cunoștințele generale ale instrucțiunei moderne, să potă în aceeași vreme deveni apostoli ai credinței și ai moralității creștine pe bazele ortodoxiei române.

7). În vederea mării parohiilor și a reducerii numărului preoților parohiali, numărul elevilor prin seminarii să se reducă, așa ca în fie care seminarî sa nu fie mai mult de 50 de elevi. Ar fi bine ca în capitalele București și Iași, unde se află pe lângă cursul de gradul al II-le și acel de gradul I-iu, și mai ales în București unde sunt două seminarii, unul al statului și altul al reposatului Mitropolit Nifon, să rămîna în seminariile statului numai cursul de

gradul II-le, iar cursul de gradul I-iū să se mențină numai în cele-lalte seminarii eparhiale.

8). Cu fondurile rămase libere, prin desființarea cursurilor de gradul I-iū de la cele două seminarii ale statului din București și Iași, să se înființeze în fie-care eparhie câte o școlă de cântăreți, școle de mare trebuința pentru ridicarea bisericei noastre, carea mai ales prin comunele rurale, în această privința, a ajuns a fi lipsită cu totul de personalul trebuitoriu pentru serviciul divin. Dascălii astă-đi în ființa-cei mai mulți nu pot nici a cânta nici a ceti bine. Acesta deforméza și face nesuferit serviciul divin.

St. Sinod îngrijat de această mare lipsă de cântăreți, ce se simte în biserica noastră, încă din anul 1881, prin regulamentul „pentru regularea și îmbunatășirea cântului bisericesc în România“, a propus la art. 1: „Să se înființeze la amândoué Mitropoliile și la tóte Episcopiile câte o școlă de cântari“. Dar din nenorocire și acel regulament, deși votat de St. Sinod, n'a primit înca sancțiunea regală, și nu s'a realizat, ca multe alte nevoi bisericești, exprimate în St. Sinod pentru ridicarea bisericei la nivelul cultural, de care ea are trebuință fórte simțită de toți cei ce iubesc biserica și religiunea noastră strămoșască.

9). Vine acum întrebarea, ce să facem cu seminariștii, carii, la māvirea parohiilor și reducerea numărului preoților, vor rămânea mulți și mult timp fără pozițiuni asigurate și fără cariere stabilite? Eū cred, că ei trebuie întroduși treptat în pósturile de cântăreți pe la bisericile statului și la bisericile cu mai multe mijlóce de întreținerea clerului. Inșă pentru ca să le înlesnim această carieră și să-i scutim de serviciul militar, cărui sânt supuși după împlinirea vréstei de 25 ani, la numirea lor în funcțiunea de cântăreți, să-i hirotonim în diaconat. Altmintrelea această măsură va avea rezultate vătămátore și pentru seminariștii-cântăreți și pentru biserică; ei conform lezei recutarii la vrésta de 26 ani vor fi luați la óste și încadrați în óstea permanentă, apoi în rezerve, chemați la concentrări etc. și așa bisericile, la care ei vor fi destinați, vor rămânea fără servitorii neaparați pentru serviciul divin al parohiilor.

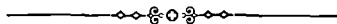
Acești cântăreți—diaconii, carii se vor distinge în serviciul lor prin devotament cătră biserica și buna conduită

la cas de vacanțe de preoție vor fi înaintați la trepta preoțesca.

Acastă măsură este cerută chiar și de canónele bisericești. Așa canonul 10-lea al Sinodului de Sardica stabilește că ridicarea la treptele preoțești trebuie sa se faca nu cu graba, ci treptat, după un timp de cercare nu puțin, ca să se póră constata dacă persóna în cestiune poseda calitațile morale necesare preoției.

Episcop Melhisedec.

Roman 1888 Februar.

DISCURS

ținut la serbătórea patronală a Seminarului
Veniamin, 1888.

Situațiunea Clerului față cu progresul sciinței actuale.

I.

În seculul nostru, seculul luminilor, al cugetărei libere, al rațiunei ce voește a examina totul, când s'a pus în discuțiune orî-ce instituțiune divină orî omenescă, când societatea umană pare a fi împinsă spre a se reforma chiar din temeliile sale, firește urma ca și religiunea cu personalul său oficial să fie pusă în discuțiune, atacată, persiflată și amenințată cu ruina. Și dacă religiunea, ca principiu, ca teorie, pentru necontestatele folóse ce până în present a adus omenirei, tot mai póte pluti la suprafața volburei și a vârtejului de neștiințe și scepticism ce învélue din timp

În timp mintea omenescă, apoi, personalul ei oficial, voesc a țice: clerul în genere, din cauza multor lipse și a abaterii câte odata de la înalta sa demnitate, din cauza greșelilor inevitabile naturii omenesti, de mulți este rău vădută, aspru criticat și amenințat cu desființare. Pentru unii el numai are rațiunea de a fi.

În timpul nostru cel îmbuibat de materialism, când totul se apreciază numai din punctul de vedere al folosului și al interesului sunator și pipăit, o instituțiune spirituală, de un caracter moral, pare a nu-și mai avea locul său în societatea aceea ce se considera ca un simplu aglomerat de materie organizată. Grupurile acestor societăți se aglomerează și constituiesc într'un chip mai mult ori mai puțin vădută și simțit: ele lupta neconținut pentru viața, își pronunță într'un mod sgomotos maniera lor de a fi, își aude basă un fel de jus fortioris a existenței lor în timp. În asemenea lupte de interese, rivalități în obținerea de pozițiuni comode sociale, intrigă și încordări de ambițiuni nesatisfacute, ordinul clerical adormit poate pe influența sa din trecut, ori, mai bine, reținut de caracterul său moral, pare imobil și fără energie în viață. Apoi, în ziua de astăzi un principiu pozitivist țice: ca cel ce nu câștigă, acela perde. Prin urmare cel ce nu se mișcă, nu dă semne de viață; cel ce nu-și adaugă cu timpul forțele sale, în lupta pentru viață, cade, și un alt factor îi ia locul. Iata de ce unii, duple teoria Sociologiei de astăzi positiviste, considera clerul fără căpatăi în present, iar pentru viitor mort și lipsit de rațiunea de a fi. Oare așa să fie în viitor cu instituțiunea clerului? Este și el oare unul din acei factori sociali, cari, cu progresul științelor, cu respândirea luminilor, cu înaintarea civilizațiunii, sa dispara, cum a dispărut d. e. sclavagiul, robăgia, castele sociale, etc. etc.? Ori ca instituțiunea advocațiilor, care numai la unele popore și din restimp în restimp apare și înflorește, fără ca omenirea sa fie mult stinghirită din lipsa ei în progresul său?

La aceste întrebări am putea respunde, cum se cuvine,

numai de vom cerceta ce anume factori cultivă omenirea în progresul său, cu alte vorbe în ce se cuprinde progresul omenesc, ce anume elemente îl constituie și dacă nu cum-va vre unul din aceste elemente ar fi de natură a fi cultivat de o instituțiune religioasă și morala, cum este misiunea clerului la noi.

II.

Omul este în sine ființa mărginită dar perfectibilă; de aceea nimic nu ne impresionază mai mult în istoria sa ca progresul ce-l face în toate ramurile activității sale. Acest fapt a dat loc, în știința modernă mai ales materialistă, teoriei ca omul nu numai în acțiunile sale, dar chiar și în constituțiunea sa, ca corp și suflet, este fatalmente și forțat supus unui progres perpetuu și neîntrerupt. De aici teoria evoluționista și transformista, care se silește a deduce genul omenesc din atome și monere, supunându-l la tot felul de metamorfoze până sa ajunga la cea mai înaltă dezvoltare indefinită și imposibilă de precizat. Nu cu ast-fel de progres ne vom ocupa noi în cuvântarea de astăzi. Intreprinderea mea este mai modestă. A mă avânta în teorii ipotetice și neprobate încă, este a mă abate de la scopul propus. Totuși, dacă este să ating în două vorbe și dezvoltarea constitutivă a omului pe pământ, nimic mai adevărat istoricește de cât meuirea ce-i s'a dat de Creatorul său, când i-a dat: „*Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și să domniți peste densul*“ (Facer. c. 1, 28). Această destinațiune materială ad litteram se aduce de om în plinire. Creatorul însă i-a prescriș și modul cum sa administreze pământul: „*Dumnezeu a constituit pre om ca să stăpânească peste faptură și sa administreze lumea în sanctitate și dreptate, și dupre dreptarul (echitatea) sufletului judecată să facă*“ (Înțelept. Solom: IX, 2—3).

Acastă lege morală omul, având a o aplica în dezvoltarea sa istorică, dupre libera sa voință, în multe a stirbit-o și

calcat-o în picioare. Dar cu toate aceste, ea a fost și este un element esențial în destinul omului pe pământ: când s'a conformat în totul cu dânsa, s'a privit acesta ca progres, iar când s'a abatut de la dânsa, s'a considerat ca regres. Progresul omului însă nu se marginește numai aici; el este multiplu: politic, social, industrial, artistic, științific și moral. Istoria universală, istoria civilizațiunii popoarelor, istoria științelor și artelor, istoria literelor și a filosofiei toate la un loc arată un material variat și vast asupra caruia, omul în dezvoltarea sa istorică își exercită, când mai repede când mai încet, acțiunea și inteligența sa. Este dar necontradictoriu ca omul are înscuțta facultatea de a progresa. De aceea, un filosof definind progresul a spus că este: „o ameliorațiune pururea progresivă a condițiunii morale, fizice și intelectuale a genului omenesc“; iar economistul Bastiat (*Harmonies économiques*) vorbind de progres adaugă: „Eu cred ca neînvingătoarea tendință socială este o apropiere continuă a oamenilor către un comun nivel fizic, intelectual și moral, și tot-o dată o ridicare progresivă și nedefinită a acestui nivel“.

Intrebarea acum este, în ce omul se arată a fi mai cu samă perfectibil? Prin ce se distinge el cu deosebire de toate celelalte făpturi pe pământ?

III.

Ceea ce face pe om perfectibil este inteligența sa însoțită de libertate. În inteligența sa ce observă, raționează, câștiga și transmite este sorgința progresului, carele ca un fluviu mic la început, de ce înaintește, continuu tot crește în decursul seculilor și a vrâștelor omenirii. Câștigarea, acumularea, transmiterea cunoștințelor și a invențiunilor de tot felul în ordinul moral și științific, în cel politic și social; esperiențele și invențiunile industriale fac conținutul progresului. Uitându-ne acum mai de aproape asupra calitaților inteligenței, vedem că elementul

intelectual este mai cu deosebire susceptibil de succesiune și de progres continuu dela om la om, de la generație la generație, de la o națiune la alta; în cât aici aflăm și semnul caracteristic ce distinge elementele perfectibile de cele mai puțin perfectibile în natura noastră;—cele ce cu timpul maresc cursul progresului de cele ce păr a rămânea staționare. Afară de ce se pôte acumula și transmite, nu se pôte considera ca progres continuu în omenire, dar pôte fi în progres curat individual, pe care fie-ce om trebuie a-l reîncepe, ca și cum n'ar fi fost nimic înainte de el, și a-l efectua prin sine însuși și cu propriile sale puteri; iar acesta este *virtutea*. În adevăr, dacă mai întregul element moral,—ce este voința liberă a omului dezvoltată în istoria sa, și care caracterisază mai esențial personalitatea sa față cu alte ființi din lume,—nu putem țice că nu este perfectibil, și prin urmare supus progresului general al omenirei: precum acesta se vede evident din mare diferență a moravurilor omenirei barbare de cele a omenirei civilizate, a omului primitiv de cea a omului Evropeu din secolul present; totuși o parte esențiala a moralei înalte, pare a rămânea staționară. Da, virtutea este perfectibilă mai numai în individ; pe când elementul intelectual este perfectibil nu numai în individ. ci și în specie, pe calea de moștenire și de transmisiune. Inșă, pe când elementul intelectual are acest avantajii, fără cel moral nu s'ar putea desvolta nici susținea, cu atâta mai puțin a garanta instituțiunile societăței civilizate. Fără inimi generose, fără caractere nobile, fără sentimentul datoriei și al onórei, fără vigóre morală și buna-voință, cu un cuvânt, fără virtute (considerata în sens larg), tótă acumulațiunea de cunoscinți științifice nu va folosi nimic pe om, și nu-l vor face să înainteze cu mult în destinațiunea sa. Dar pentru ca această distincțiune între progresul intelectual și cel moral, să se arate mai simțit și cu mai multă precisiune, să intrăm în o analiză mai amărunțita.

IV.

În ordinul intelectual, progresul se poate chiar verifica printr'un inventar de numărul cunoștințelor și al descoperirilor, prin comparațiunea stării actuale a științelor, artelor, legilor, codicelor și instituțiilor, cu cutare sau cutare secol anterior. Este ușor nu numai a constata însemnatul progres efectuat în lumea Evropéna de la secolul al XVI încóce, dar încă, de nu vor supraveni resturnări sociale și catastrofe mari, se poate pređice ca va merge tot crescând. Oare nu-l vedem pașind cu puteri din ce în ce mai mari: vires aequirit eundo? Fie-ce cunoștința, fie-ce descoperire, sunt ca niște trepte pe care se sue tot mai sus. Teoriile, metodele, formulele, instrumentele și invențiunile favoriséza și ușuréza tot mai mult progresele științelor și a artelor. De și nu cu așa pași gigantici, dar totuși pas cu pas se ține de progresul intelectual și cel moral; și întru cât morala se considera ca știința, ca element formator și constitutiv societății omenéști, luminele ei n'a lipsit omului nici-o-data.

Daca în tradițiunile primitive și în monumentele antice se află deja maxime morale identice celor din codicele și catehismele secolului al XIX-le, ceea ce a făcut pe filosoful Angles Mackintosh sa đica, ca în morala nu se face descoperiri;—sunt multe altele, care apar succesiv și-i atestéza progresele ei; precum maximele cele primitive și neschimbabile probéza uniformitatea și unitatea conștiinței și naturii omenești. De la Omer însă și Esiod până la Socrat și Platon; de la Platon pâna la Cicerone; de la Moisi până la Christos și din Evul mediu pâna în prezent, este un progres de idei morale, ce se poate urmări în tóta istoria, se poate verifica în tractatele filosofice de morala, în legislațiuni și în moravuri. Considerați mai ales ameliorarea în pozițiunea celor slabi: a sclavului, a femeii și a copilului. Ce stranie

schimbare s'a efectuat fața de dăușii în ideile morale, în conștiința părintelui de familie, a soțului și a stăpânului!

Nu se ved ore continuu și succesiv disparând marele nedreptăți, la început legitimate, ca : sclavia, servitutea, neegalitatea claselor și a sarcinilor sociale, neegalitatea înaintea legii, opresiunea conștiințelor, etc?

V.

Ast-fel este progresul vădut al civilizațiunei care este însași natura omului cultivata și educata; progres ce se efectueă prin dezvoltarea inteligenței atât în ideile morale cât și cele științifice; dar care nu s'ar putea susține de cât sub condițiunea concursului voinței ceî bune, a forței morale, vreaă a dăice a virtuței. Acésta însă se cade a o distinge bine de luminile generale ale moralei. Progresul luminilor morale aparține mai mult elementului intelectual, pe când din contra virtutea depinde în totul de curăția intențiunilor, de devotămentul sincer, de disinteresare, abnegare și energia voinței. Pe lângă acésta, progresul acestui element pur al moralei nu se pôte precis verifica, fiind-ca el se îndeplinește în adêncul conștiințelor, în secretul voințelor și a inimilor. Mai mult înca, el nu este susceptibil de acea lesnicioăsa creștere, de acea înaintare repede ce se observa la progresul intelectual. Cu tot binele ce alții aă putut a-l face mai 'nainte de noi, cu tóta suma anterioră de fapte bune îndeplinita în lume, virtutea n'a devenit mai ușoră pentru nimenea, meritul ei și astă-dă se câștiga tot cu același preț ca la începutul lumei. Obligațiunea de a efectua binele numai pentru bine, cere pretutindenea și de a pururea aceləsi sacrificii, aceləsi silinți. Dar în acésta tocmai constă și demnitatea barbaților virtuoși. Iată pentru ce progresul ei se consideră numai ca individual iar nu colectiv. Valórea ei se măsura numai dupre gradul sacrificiilor și al silințelor celu ce o practică, fără nici un folos vădut pentru posteriorii lipsiți de dênșă.

Acésta nepotrivire a progresului intelectual cu cel moral pe

de o parte, iar pe de alta impresiunea vivace și plină de iluzii fantastice, ce marele progres intelectual lasă în spirit, a făcut pe mai mulți învățați, filosofi și scriitori pozitiviști și critici, ca unii: precum Charles Perrault, Herder, să opineze că într'un viitor departat progresul intelectual se va substitui prin luminile sale celui moral; pe alții, ca Fichte, Condorcet și Herbert Spencer, sa susțina că progresul intelectual înaintând în indefinit, răul din omenire va dispărea în fața rațiunii perfecte, și atunci nu va mai fi nevoie de virtute și precepte morale; iar pe alții, ca Saint-Simon, Fourier și cei-lalți socialiști, sa arunce morala ca supărăcioasă, netrebnică și chiar vătămătoare liberei dezvoltări fizice a omului în toate privirile. În fine, Toma Buckle (*în istoria Civilizațiunii în Anglia*) se silește din resputeri a demonstra ca elementul moral nu este de nici un folos în cultura omului, fiind imobil, sterp, câte-o-data periculos societății și staționar față cu cel intelectual. Iată, de exemplu, unele din argumentele sale despre imobilitatea și sterpiciunea elementului moral în opoziție cu mobilitatea și fecunditatea celui intelectual. Aceste le înseram după cum se afla resumate în cartea D. Francisque Bouillier (*Morale et Progrés*, Paris). Buckle ține: Din cea mai adâncă antichitate până în zilele noastre, nimic nu s'a schimbat mai puțin de cât acele mari dogme comune tuturor sistemelor de morala. Ce s'a mai adaogit la anticele precepte: a face bine altora; a sacrifica în folosul altora propriile noastre poftes; a iubi pre vecinul nostru ca pe noi înșine; a-și onora parinții; a-și stăpani pasiunile; a respecta pe cei inferiori nouă, etc. etc? Ast-fel erau ele acum cu mi de ani înainte, și ast-fel sunt și asta-đi, fără a li se adauge o iotă macar în cărțile moraliștilor și în toate discursurile tuturor teologilor din lume. Voiu mai cita înca un exemplu mai straniu de modul cum denunță el lumii civilizate morala ca obstacol progresului și ca pericol și plagă publică, contra careia adevărații omeni ai omenirei trebuie să ia toate măsurile. „Sinceritatea convincțiunilor, onestitatea, conștiința

și virtutea, sunt acele dela care tocmai provin cele mai mari rele de care au suferit vre o-dată popóarele, ice Buckle. Cetiți istoria și vedeți la lucru, în tóte timpurile, pe ómenii virtuoși, însuflețiți de intențiunile cele mai drepte, cele mai curate, dar ignoranți. Acești ómeni, pentru nenorocirea omenirei, de ar avea puterea în mâni, sunt în stare a face cu atâta mai mult rău, cu cât sunt sinceri, mai convinși și mai devotați. In tóte timpurile, cine fură ómenii cei mai aspri și mai nemiloși? cine a v ersat sângele cu mai puțină mila și muștrare de conștiința? . . . .” Și așa mai departe, din excepțiunile rari ale unor ómeni conștiințioși, cu bune intențiuni, dar greșiți în întreprinderile și faptele lor, continua Buckle, de concert cu alți denegritori a simțului moral, a trage concludsiunii generale și definitive despre nefolosința sincerit atei, onestit atei și a virtuței în societatea civilisată omenescă.

Apoi, fiind-ca virtutea cu abnegațiunile sale, cu infienarea pasiunilor omului, cu devotamentul pentru tot ce este bine și frumos, cu consacrarea pentru binele omenirei, sta în raport strins în privirea sancțiunei sale cu sentimentul religios, Buckle, pe urmele lui Aug. Comte, de concert cu Büchner și tot-feliul de atei, conchide ca și religiunea, plina de superstițiuni în trecut, numai p ote fi de nici un folos în progresul viitor al omenirei.

Ciuntind ast-fel natura omenescă de sentimentul religios, carele este una din cele mai primitive, mai firești și mai statornice funcțiuni ale sufletului omenesc, iar pe de alta parte lipsind-o și de simțul moral, carele este esențialul exercitiu al voinței libere, ce constituie demnitate a persoanei omenestii față cu cele-lalte fapuri; școla moderna a scriitorilor pozitiviști și materialisti inc antați și uimiți de necontestatele progrese ale inteligenței, se inc erca, prin tot felul de argumente, a proba ca intréga dezvoltare a omului politică și socială, că tot destinul lui pe pam ent se coprinde și mărginește în continua dezvoltare numai a inteligenței. Progresul ma-

terial, științific și industrial, iată perspectiva omului în viitor. Școala laică cu excluderea religiei și a moralei, de ocamdată din învățământul public, iar mai pe urma, și disparițiunea lor definitivă din mintea omenescă prin modul uitărei: iată idealul de progres al omenirii. Aceste priviri unilaterale, aceste exagerațiuni nu sunt grele de combătut, dar a le urmări pas cu pas, este a ne abate prea mult dela scopul ce mi-am propus.

Ce ore diceam la început? Care este cauza pentru care clerul atât la noi cât și pe aiurea este desconsiderat, și dacă această desconsiderare nu va avea de efect ultim suprimarea lui din societatea omenescă.

G. Erbiceanu.

(Va urma).

SERBAREA SEMINARULUI DIN BUCURESCI

In ziua 30 Ianuarie 1888.

DISERTAȚIUNEA

DOMNULUI PROFESOR CONSTANTIN ERBICEANU

Despre viața și activitatea Mitropolitului Veniamin Costache ca Mitropolit al Moldovei.

(Urmare și fine; veți No. 12, anul XI.)

Maî întâiu numindu-se Domnitor în Moldova Scarlat Alexandru Calimah la 1812, acesta scrie, în 6 Octomvrie, Mitropolitului un pitac Domnesc, prin care îl invită a veni la scaunul seu; dar mai înainte de îndeplinirea acestei formalități, la 1 Octomvrie, totă boeriimea țerei, mare și mic, într'o voce unanimă, plină de bucurie ca a sosit timpul dorit de a avea iarăși în mijlocul lor pe parintele obștească, îl rîgă a grăbi venirea sa între ei, prin o epistola subscrisa de

toți și în care îată ce citesc :..... „Obștea, ca una ce din fapte scie mai întâi a Prea Sântiei Vóstre către cele sante mai presus evlavie (care a și câștigat inimile norodului), și desevêșit cunoscând și sufleteștile daruri a ei, arătându-te întru tóte treptele duhovniceștei păstorii ce ai avut, neuitându-se la paretisis (demisia) ce ai dat, care nici scie, nici cercetéza întêmplările ce aũ pricinuit-o, cu cađuta evlavie și cu glas dator, rógă pe Prea Sântia Vóstră să veniți sa vă primiți ȳarași scaunul, ce dupa cerere și dorința obștei te așteptă“... Apoi la fine se citesc cuvintele : „ca unul ce ești adevêrat păstor, patriot bun și părinte obștesc.....“ (Act No. 46, Arhiva Mitropoliei).

Maí mult încã, obștea întrégă a orașului Iași, de la bêtânul gârbovit de ani până la pruncul de la sînul mamei ce abia scie îngana câte-va vorbe, chiamă cu foc sufletesc și cu umilință în sînul lor pe părintele și sprijinitorul lor ! Daũ jalbă la Vodă, a cãrei conținut smulge lacrimi și din inima cea mai împietrită..... ; ei sfêrșesc cu cuvintele :.... „Ne rugam sa te milostivești asupra noastră, ca un părinte trupesc și sufletesc, spre a aduce și pe cel duhovnicesc ȳarași în scaunul Prea Sântiei Sale al Mitropoliei, pe Prea Sântitul nostru Mitropolit Veniamin, de care duhovnicesc părinte atâta suntem noi doriți, tot norodul spre ȳarași a-l avea ; cât și de părintesca bunătate a Înălțimei Tale, căci la acéstă vreme noi nu cunoșcem alt părinte asemenea ca Prea Sântia Sa, om drept, fără prihană și temêtor de Dumnezeu, de care mult să ne bucurãm și să ne veselim ; atât de bună venirea Înălțimei Tale, cei de noi mult dorită și cu mare bucurie așteptată, cât și de Prea Sântia Sa, prea bunul părinte, Mitropolitul nostru, căruia să-ı auđim prea doritul glas al fluierului cel pastoresc împãrechiat cu nemãrginita bunătate“. Și sfêrșesc : „Noi nu avem alt tata și alta mamă cu parintescă milă și cu durere de inimă....“ (Act No. 47, Arhiva Mitropoliei).

Iata, D-lor, adevêrat triumf și adevêrată opinie publică ! Dacă cine-va póte sa aspire la ceva sublim în lumea acéstă, apoi nu póte fi alt mai înalt și mai satisfãcêtor osteneștilor lui de cât a avea o ți triumfală ca a Mitropolitului Veniamin ! În urma acestora, Veniamin lasă rasa de monah, ia în mână cãrja pastorală și se îndreptă spre Iași. Câte ovațiuni în cale, câtă bucurie în popor de a-și vedea pe blãndul lor păstor ! Il aduc în triumf ; iar la bariera din Pacurari tótã suflarea Ieșană, boeri și neguțatori, stêpâni și slugi, jidovi, armeni și de tótã nația alêrgă spre a primi pe parintele obștesc. De aici până în Mitropolie a fost adus prin cânturĩ făcute a nume de protopsalți Mitropoliei, prin cari îi laudau meritele și declara veselia sêrbatorescă a obștei, că ȳarași le este părintele lor !

Cu tóte acestea sufletul marelui patriot era trist, rana din inima lui nu se putea vindeca, când privea peste Prut și-și amintea că s'a pierdut jumătate din țara strămoșească prin rapirea Basarabiei. S'a încercat printre boeri, ba și cu Domnitorul, de a reclama și a protesta în contra acestui act plin de tótă nedreptatea și arbitrarul, dar n'a putut reuși, pentru că ómenii adesea slugaresc mai mult puterea de cât dreptatea (Veđi Codrescu Uricar tom IV).

Să nu uităm că instituțiile începute de Mitropolitul Veniamin, scótele laice și bisericesci, scótele de musică, tipografia, erau acum în ruină și trebuia a le restatornică sau a le face din nou. Decí, la 1813, se redeschide seminariul său din Socola, se încep scótele publice, se numesce G. Asachi profesor de inginerie în limba română; cu un cuvânt își îndoesce zelul și activitatea sa, așa că până la epoca Eteriei 1821, rezultatele muncii Mitropolitului Veniamin sunt póte cele mai abundente. Tóte veniturile Mitropoliei erau la dispoziția cárturarilor, în atâta în cât fórte adese se întembla ca el să nu aiba nici un ban al său propriu. Se spune de betrâni, că în multe rânduri cerându-í Mitropolitului Veniamin mila sêraciú, veduvele și orfanii, și fiind-că n'avea câte o-dată asupra sa începea a plânge și-și dadea haina sau ceasornicul său sêracilor, așa ca erau nevoiți amploiații Mitropoliei a-í găsi bani curând spre a-í scóte lucrurile! Tot în acest timp a reorganizat seminarul, aducând profesori din Transilvania, pe Pop, Fabian, Ión Costescu, Ioan Mamfi și alții, a adus la perfecție tipografia, imprimând și scrierile istoricului și Domnitorului Cantemir; a adus protopsaltú din Constantinopol, s'a desevertit scóla de psaltichie prin Petru Lambadarul și Macarie Ieromonahul, etc. Tot în acest timp a intrat în relații și a fost introdus de catre șefii Eteriei grecesci în misterele ei, dându-le tot concursul său, de sigur spre a scapa și el și țara de ei, pentru că trebuiau să se ducă în pamântul lor 1).

Sub el, în presința și cu bine-cuvântarea sa, se începe teatrul românesc, prin el și cu ajutorul seu bănesc se imprima un numer considerabil de cărți românesci, el în fine își apară legea stremoșească ortodoxă și combate cu energie instalarea unui Episcop papistaș în Iași. Cu un cuvânt el era Mecenatul românismului renăscând, protectorul sciințelor, artelor, el sprijinul ómenilor cárturarí—sub el

1). Mitropolitul Veniamin, stând în contact amical cu toți Grecii învêțați din Moldova, a fost introdus în misterele Eteriei încă de pe la 1805, pentru că el însuși confirmă o societate secretă, în care în realitate se adunau bani pentru Eterie, iar în formă avea menirea unei societăți de ajutor mutual. (Veđi document. mitropoliei, în Arhiva ei). Apoi relațiile lui cu Capodistria, cu Alexandru Ipsilant, cu Mitropolitul Grigorie Irinupoliei etc., tóte dovedesc că scia fórte bine scopurile conducătorilor revoluției și data începerii (Veđi documentele din istoria Mitropoliei Moldovei din anul 1821).

Sofronie Bărbosul — fost predicator în Constantinopol la Patriarhie — român get beget — detuna ca un alt Massillon de pe amvonul catedralei Mitropolitane contra abuzului și arbitrariului. Istoria Moldovei, cu deosebire de la 1803—1840, se resumă sau se identificează cu persoana Mitropolitului Veniamin. Nu exista fapt patriotic sau caritabil la care să nu-l găsești în frunte.

Isbucind Eteria, la ceea-ce nu se aștepta încă Mitropolitul, pentru că nu sosise data destinată, a trebuit din nou ca totă mișcarea literară să se suspende. Mărtea neașteptată a Domnitorului din Valahia a precipitat lucrul. Apoi planul era ca armatele eteriste să trecă repede prin Principate și să se ducă în Grecia, sau macar peste Dunare, și acolo să fie teatrul rebelului; iar ai noștri, Românii cu Tudor Vladimirescu în frunte, să se declare autonomi și liberi de ori-ce guvernământ străin. Intemplantarea însă a adus lucrurile din contra. Austriei nu-i convenea creșterea și dezvoltarea Românilor, iar unirea lor nici o-data. Rusia nu voia a accepta liberarea popoarelor din imperiul Turcesc, de cât cu numele, ori mai propriu a-și schimba stepânul ori a le încorpora.

Românii însă înțelepți în politica lor, adică oportuniști în ceea ce privește politica țilei, hotărâți însă în principiu de a urma independența și unitatea lor de rasa, prefera momentat a sta sub suzeranitatea Porței și a se elibera de o cam dată măcar de guvernământul fanariot, de cât a îndura protectoratul Rusiei, după care ușor era a-i urma o ocupare perpetua.

De aceea totă lumea românească a ramas extasiată și ca coprinsă de un tremur nervos, când auți de o-dată ca Ipsilante a trecut Prutul și că Eteria a isbucnit. Domnul din Moldova și el fuge în Rusia și lasa guvernământul țării în mâna Mitropolitului și a boerilor. Dar fiind-ca Turcii erau înștiințați că Mitropolitul Moldovei era Eterist, de și el în formă protesta și se lepada, de frică spre a nu fi surprins de armatele turcesce ce veneau în graba cea mai mare spre Iași, după ce nimicise pe Eteriști la Galați la 22 Februarie, după ce încinge sabia lui Ipsilante în biserica sântilor Trei-Ierarhi, séra spre 23 a anului 1821, când, după cum se exprimă el: „fara de legile noastre au încordat arcul Dumnezeștei urgii, și l-a gasit pe el și într'ensul a gătit vasele morței, ca un trăsnet din ceriu a cădut peste nenorocita țara acésta cumplita resvrătire a Grecilor“....; apoi după ce descrie jafurile, miseriile, uciderea și furturile, mai ales din Iași, declară: „Intr-o așa înfricoșată priveșce am dat și eu dosul urgiei și am trecut peste hotar într'o căruță próstă, împodobit peste obraz cu un brâu de lână și cu o manta nemțescă îmbrăcat și cu o palarie pe cap. Ticălosul om ce

nu-și inchipuesce ca să-și apere viața ; și am ales loc de tristă petrecere satul Colincauți. Fiește care vestire din jalnica patrie 'mă adăoga rană în suflet și pârae de lacrimi în ochi. . . . Numai cititul și tălmăcitul cărților 'mă mai dedea privilegiu de puțină alinare". (Precuvântarea la ist. scripturei Vechiul testament în III volume imprimată la 1824).

După ce a trecut în Basarabia, a cerut permisiune episcopului locului, și prin el de la Sinodul rusesc și Împăratul de a-1 permite să stea la Colincauți, una din moșiile Mitropoliei Moldovei. Peste Prut cât a stat, a purtat foarte regulat corespondența, atât cu boerii fugiți în Cernăuți, cât și cu cei din Iași, ce stau în relațiunii cu Pașa de Ibraila și cu Pórta ; apoi cu boerii din Chișinău și în fine cu boerii din țera Muntenescă, cari se refugiasc în Brașov cu Mitropolitul lor Dionisie 1).

Centrul tuturor afacerilor politice era figura maréță a Mitropolitului Veniamin. Tot ce făceau patrioții sau proiectau să facă trebuia mai întâi să se consulte cu el, și comunicați tot ce cugetau a face, prin agenți secreți, căroro le respundea cu multă rezervă și prudență, altă-data chiar enigmatic. Toți îl considerau ca singurul în stare a ținea unirea între patrioți, cari erau divizați în trei tabere mari. Era plin de experiență și cu mai mare greutate în afară din țără, de aceea nimica, dar nimica nu s'a făcut în timpul Eteriei fără el. Multe intrigi de partide a sfărâmat, mai ales ale aspiranților la domnie, și mult a contribuit la alegerea de Domn țerei în persóna lui *Ión Sandu Sturdza*. Tóte intrigile de partide între boeri, tóte scirile gazetelor europene, opiniile politice asupra țerei din partea puterilor, ingerințele streine, jafurile și a eteriștilor și a armatelor turcesci, mai ales ale ianicerilor, uciderile, violările, turcirile Românilor prin amenințarea iataganului ieniceresc, arderile sclăviile, tóte într'un cuvânt i se raportau prin Bucșănescu, Isaia arhimandritul, Paharnicul Țenuță și Vornicul Negel, fratele seú etc. (Acéstă corespondență ni s'a păstrat în arhiva Mitropoliei de Iași).

Este de o valóre neprețuită acéstă corespondență particulară, pentru că dă adevărata lumină asupra faptelor timpului și zugrăvesce în chipul cel mai fidel simțul patriotic de care era predominant Mitropolitul Veniamin. În acéstă corespondență n . . . . . străză un număr foarte mare de fapte, pe cari nu le-am putea sci de aiurea, cari ne istorisesc realitatea terórei înspăimântătoare ce a suferit

1). Să se consulte tóte relațiile cu Mitropolitul de la 1821 până la 1822 Octomvre, existente în arhiva Mitropoliei Moldovei.

pământul românesc din cauza Eteriei grecesci! Să notăm că pe timpul năvălirii eteriștilor la Iași și venirea armatei turcesci, serviciile Dumneșcesci din toate bisericile se suspendase. (Vezi documentele Mitropoliei).

Plinindu-și timpul reutatea sa și scăpând Români de durere și necaz, a trebuit ca iarăși totul în țară să se începă de a capul. Era tot pustiire, ruină, jaf și nesiguranță; resturile de vagabonți turci, greci, arnăuți, sârbi și bulgari, de toate națiile, câți au putut a se îndosi în munți și monastiri, și au putut scăpa de sabia Turcilor, s'au prefacut în tabere sistematice de tâlhari și bandiți. (Vezi documentele Mitropoliei 1).

După ce s'au numit Domni Români în Principate, Ioan Sandul Sturdza în Moldova, pe data Mitropolitul Veniamin a fost înscințat de Domnitor, dupe cum singur ne povestese că: „Astă-zi, 12 Iunie 1822, s'a făcut și nouă cunoscută mila Dumneșcescă, ca după furtuna cea primejditoare de 16 luni mai bine, s'a descoperit înșeninare și ca un angel vestitor de bucurie a venit și nouă carte de la I-a lună curgetore, cu vestirea pe rânduirea Domnului Moldovei, prea bine cinstitorul de Dumneșcu înaltat Ioan Sandu Sturdza V. V. dintre boerii Patriei noastre, înoindu-se și acest pronomion al ei care mai de două vécuri era pierdut.“ (Însemnarea la pag. 348, tom. I a istoriei scripturei Vechiului testament, Iași 1824).

1). Cu această ocazie, mulți dintre străini și pământeni deprinși la arme, după evacuarea țerei de armatele turcesci, ne mai voină a pune mâna pe cornele plugului, au creșut mai ușorărta haiducescă și așa s'au format în grupe mai mulți din foștii Eteriști, și au format bande de hoști. Intre haiducii timpului acestuia, întâlnim și pe cunoscutul bandit Petrarul, pe care prinșându-l poterile formate în totă țara, spre a stărpi tâlhăriile și a restabili siguranța publică, întâlnim și pe Petrarul prins și condamnat la spânzurătoare. După o veche datină și la noi la Români, Domnitorul erta de pedepsă pe condamnat dacă intervine Mitropolitul țerei, sau și veri-o fată care se declare că îl ia de bărbat. Cu Petrarul se întâmplă așa: Mitropolitul Veniamin îl cere de la Sturdza și Domnul îl grațiază de morțe și-l dă. Atunci Mitropolitul Veniamin spre a putea escita și aprinde în Petrarul simțul de umanitate și de moralitate și a-l reface din tâlhar în om onest, îl ia pe lângă sine, îl face comis, ba încă și perdegul său, așa că cine venea dintre boerii spre a visita pe Mitropolitul și dădea cu ochii, la ușa Mitropolitului, de Petrarul, rămânea uimit și încremenit de spaimă. Dar Mitropolitul curând se adresa către vizitatorul său și-i făcea: „nu te teme, arhon, că acum Petrarul este fiul meu“. Cu totă încercarea Mitropolitului, natura stricată a Petrarului nu s'a îmbunătățit. Intr'o bună dimineță, când Mitropolitul Veniamin pleca spre monastirea Slatina și luase și pe Petrarul cu el, ca comis, fiind timpul de primă-vară și eșiad la câmpul larg și la codri înverșiți, se făcea că Petrarul apropiindu-se de ferestra caretei, adresă Mitropolitului cuvintele: „Rămâi să, etos, Inalt Prea Sântite“, dădu pintenii calului său aprig și voinic și se îndreptă spre codri, de unde nu-l mai vădu nimeni, de cât în spânzurătoare. Când a fost prins și a doua-ora, pentru că era terorea strășinilor și mai ales a jidcvilor, a fost executat. Se făcea că Mitropolitul Veniamin l'a cerut și a doua-ora de la Vodă, dar n'a reușit, pentru că boerii cu toții au pretins a fi spânzurat, spre a scăpa de terorea lui.

Mitropolitul Veniamin însă întârzie de a se reîntorce la scaun, pentru că voia a regula gestiunea averilor Mitropoliei Moldovei ce avea în Ba sarabia; poporul însă nerăbdător îl roga și-l reclamă chiar de la Domnitor, dau alarmă la Vodă și cer cu insistență a le aduce între ei pe milosul și darnicul lor părinte, pe protectorul nevoieșilor.

Pentru că acesta a doua invitație să aibă o mai mare influență asupra nobilului său suflet, (strigatul unanim al poporului), Domnitorul îi alăturază și jalba obștei târgului Iași, scrisă de toate breslele, cari cereau cu căldură Mitropolitului să vină în mișlocul lor, la scaunul său.

În fine Mitropolitul Veniamin se reîntorce la Iași în toamna anului 1822. De acum lucrează în unire cu Domnitorul țerei, Ioan Sandu Sturdza, cu care era amic intim încă înainte de a fi Domn, și pe care în multe împrejurări îl ajutase. Cea întâi trebuia, ce au pus amândoi la cale, a fost înlocuirea egumenilor greci de pe la monastirile duse închinare cu egumeni români. La săvârșirea acestui fapt a contribuit mult și convingerea Porței, că banii din veniturile acestor monastiri au alimentat puternic mișcarea Eteriei. După aceea o nouă organizare a țerei a înlăturat pe străini, numindu-se numai români. Iar Mitropolitul în special alina prin daruri și mile suferințele poporului ce îndurase într'un mod barbar și nemilostiv furtul și jafal eteriștilor; teroarea, cuțitul, sabia, uciderile, urgia și spaima ienicerilor și a armatei turcesci destrebălate. S'ar putea aplica foarte nemerit versurile lui Virgil Eneid. (cart. III-a, vers. 2.) *Et campos ubi Troja fuit*, la ruina în care a lăsat țera românilor Eteria.

Sunt foarte pătrunzătoare de inimă, sfâșietoare chiar aflarea și împărțirea unora din lucruri furate de eteriști și ieniceri, și dintre cari unele reluându-se de la jefuitoari, când au eșit din oraș și depuse spre păstrare în biserica Mitropoliei Stratenia. (Vezi documentele Mitropoliei Moldovei din 1821). De la finele secolului trecut biserica Stratenia, vechea Mitropolie zidita de Anastasia, Dămnă lui Ioan Duca, era crăpată de cutremur și descoperită prin ardere și cu totul deteriorată, așa că la 1821 a putut fi foarte potrivită de a servi pentru magazii sau deposit lucrurilor furate, pentru că era asigurată de jaf. Aici se aduna poporul de totă mâna dălnic spre a-și cunoște și a-și relua măcar unele din obiecte ce i s'a putut scăpa de foc și furat.

Curând Mitropolitul vedând trista starea tuturor instituțiilor sale, producerea ostenelelor timpului trecut, în ruina și paralizarea activității ispitelor la cari au fost expuse, s'a cugetat a le restabili, de

și acum era foarte greu. Profesorii greci fugise, cei români se retrăsese în munți și monastiri, elevii, se împrăștiase pe la casele părințesci, tipografia i se distruse, ómenii literați fugise fie-care unde putu a-și găsi adăpost și a-și asigura viața. Moldova și mai ales orașele și capitala Iașului erau pustii de ómenii. Cu totă acéastă stare de jale Mitropolitul se încuragiază, chiamă pe refugiații din noii în jurul său, pe mare și mic, pe boerii și pamêntenii și-î invită prin sfatul său impunător și cređut de a-și relua fie-care activitatea sa.

Spre a putea mulțami după vrednicie lui Dumneđeú că a scăpat țera și din acéastă cumplită urgie, a conceput planul împreună cu Domnitorul țerei de a rídica din temelie, o Catedrală maréță și frumoasă, care sa fie în adevăr fala neamului românesc și o jertfă placută lui Dumneđeú ! Am întâlnit notițe de un plan de catedrală încă de pe la 1826, făcut dupa modelul bisericei Santei Sofii din Constantinopol. (Veđi Documentele din arhiva Mitropoliei).

Ideea dar de a zidi o noua Catedrala metropolitana prinde rădăcinii în sufletul nemuritorului Veniamin și a Domnitorului român Ioan Sandu Sturdza. De aceea la 8 August 1826 se dá un hrisov prin care Domnul și Mitropolitul fac apel la totă boerimea și suflarea românească, de a contribui fie-care dupa putința spre a se zidi o altă noua Mitropolie, „caci cele doue în cari asta-đi se mărginesce acésta sântă Mitropolie sunt, pe lângă vechime, mici și stricate.“

Spre a se putea realiza cu urgență planul, însuși Domnul contribuie cu suma colósală pe atunci de 83.995 lei, adica cu jumetatea sumei totale. Pe când se realiza acest plan prin contribuții benevole, pe când Mitropolitul își aduna în giurul seu, ca cloșca puii seii sub aripă, și și relua avêntul spre dezvoltarea activității naționale, *fatalitate și iar fatalitate!* Vremile din nou iarăși se înaspresc. Nordul Europei se posomoresce, și nelinisea, nesiguranța predomină din nou sufletele Românilor și ast-fel tóte proiectele sunt paralizate în începutul lor.

Ocupația rusescă iarăși, învrălbiri între noróde, învrăjbiri între cetăți, învrăjbiri între cei de un neam !

Domnitorul român este mazilit și o administrație rusescă de la 1828 până la 1833 este stópână pe destinele Românilor ! Iarăși nenorociri, iarăși persecuții, iarăși refugiații și chiar exilări. Țera Românilor ia fisonomie rusescă. Angării nesfírșite, birurii înmulțite, silnicii câte-și póte mințea închípui, lipsă, fómete, bóle și chiar ciurma distrugétóre a sfâșiat cu necruțare, pămêntul românesc. Dar de astă dată Mitropolitul Vaniamin nu-și părăsesce scaunul, ci îndură cu bărbăție, ca un părinte comun, necazul și neajunsurile timpului ! De la 1822, când s'a întors de la Colincăuți, și până la 1833 a lucrat pentru

biserica și scôlă cu aceiași ardore și devotament de care era inspirat de la început; dar fructul muncii sale este foarte mult întrerupt, paralisat chiar de împregiurări; de aceea cred ca au trecut puține zile când să nu fi versat șiruri de lacrimi, privind la nestatornicia și nenorocirea Patriei sale.

Cu toate greutățile, avem și din acest timp foarte multe imprimare cu caracter bisericesc și național, unele ale sale, altele ale altora.

Mitropolitul Veniamin protegia și contribuia cu bani nu numai pentru desgroparea literaturii naționale, dar și acelei antice române și mai ales grece. Așa a subvenționat bărbați erudiți ca pe Vardalah, Levide și alții, spre a comenta și publica seria operilor sântilor Părinți ai bisericeii ortodoxe.

Trecând și de asta data furtuna și atmosfera politica liniștindu-se și cu modul acesta făcându-se lumină clara pe orizontele placut al țerei noastre, bântuit de atâtea dezastre, Mitropolitul Veniamin revine din nou asupra ideii sale de a ridica cu propria sa cheltuielă o nouă Catedrală Mitropoliei Moldovei, pe locul vechii biserici metropolitane Stratenia. De asta dată, ajutându-și Dumnezeu, ideea devine realitate. În 1833, la 3 Iunie, pune prima piatra fundamentală a edificiului ce stă astăzi măreț spre fala și lauda Românilor. Venind toate cele politice la loc, se numește iarăși Domn pământén, la 1833, Mihail Sturdza și împreună cu el Mitropolitul Veniamin conlucre la consolidarea învețământului național, ca suflet a acelor bărbați patrioți ce l-au secundat; contribuie la înființarea Academiei Mihailénă, ce ramplasa ori înlocuia Academia grécă, desvoltă scôla din Trei-Ierahî a lui Vasile Lupu, reorganizează Seminarul din monastirea Socola și înființează mai multe școli ținute în diferite orașe ale țerei, îmbogațesc tipografia și tiparesc neîntrerupt o serie de scrieri românesce. Toate aceste institute, ce-și au ființa lor până astăzi, exceptând tipografia, își datoreșc existența lor acestui mare prelat și exemplar patriot.

Sa nu uităm că și de la 1828 până la 1833 tot el a fost centrul și sufletul patrioților, ca și de la 1821—1823.

În fine continuă în pace și liniște păstoria sa și sprijinirea Bisericeii și țerei până la 1842, Ianuarie în 28, când își dă demisia sa pentru tot-déuna și se retrage spre liniște și petrecerea restului vieții sale la monastirea Slatina. Impresia ce a făcut în tot poporul vestea ce s'a transmis ca un fulger, ne-o descrie foarte fidel un contemporan N. Istrati: „În mijlocul acestor îndeletniciri aș arhipăstorit Veniamin până la 28 Ianuarie 1842, când din cuvinte încă publicului necunoscute, dându-și demisia se retrase la monastirea Slatina. Câtă însemnătate și înfrurare avea Veniamin în țeră, aș vederat

cursul a trei zile, în cari a împărțit bine-cuvântarea de pe urmă la fiii sufletesci. Nu era boer, ori văduvă, ori miser, căuria să nu fi fost Veniamin botezător, cununător, ajutător sau bine-făcător ; de aceea trei zile un rîu de omenii treceau necurmat prin apartamentele sale, udând mâna bine-cuvântătoare cu lacrimi de durere și de recunoștință. Retragerea sa era un eveniment, și îngrijindu-se de o demonstrație a poporului, s'au luat mesuri ca să purcedă din Iași noaptea. Mult a urmat pelerinagiul credincioșilor la Slatina, cari au cercetat pe proin Mitropolitul, carele nu conțenea ca și mai înainte a împărți bani, până și straele sale, între acei ce le cereau, și 'și-a consăntit timpul său la rugăciuni și scrieri“.

De și de o constituție sănătoasă, totuși clima cea aspră a munților, viața lui schimbată și în ani înaintată s'a încheiat pe pământ la 18 Dechemvre 1846, și-a dat sântul său suflet în brațele iubitului său arhidiacon Meletie Istrate, atunci arhimandrit și egumen monastirei Slatina, pentru că Mitropolitul Veniamin înainte de mórtea sa îmbrăcase schima de megaloschim său pustnic și era sub ascultare.

În testamentul său, care este unic, cap de opera în felul său, se cetesce ultima implorare a cerului ce o face cu durere de inimă pentru neamul său : . . . „Așa dar si eū smeritul și păcatosul, fostul Mitropolit al Moldovei Veniamin Costache, supus fiind ca om legei muritorilor, și prin urmare în fiește-carele minut așteptându-mi mutarea din lume acéstă vremelnică și amăgitoare, din adâncul inimei, cu vrednicie strig către Domnul : Să se reverse îndurarea sa asupra acestei creștine țeri, să fie neadormitul său ochiū în totă vremea priveghetor ca să imperătescă în voia sa, să sporască dragostea aprópelui și să înflorască creștinătatea spre mântuirea ómenilor și spre lauda lui. Auđi-mi milostivul Dumneđu ruga mea, nu întórce fața ta de la mine. . . “. Milostiv în totă viața lui, de și a dispus de sume colosale, n'a avut la mórtea lui nici măcar o sumușóră pentru a fi îngropat ; de aceea obliga prin testament pe Meletie Istrate a-l înmormênta : „Fiind-că n'am nici o avere sau bani din care să se póta întêmpina grijele trebuitoare, după rânduiala bisericeii, pentru mult păcatosul meu suflet, las asupra fiului meu Meletie Istrate ceasornicul din sîn ce 'l-am lângă mine de aur cu duce lanțuri iarăși de aur. . . “.“

Memoria veterum renovandum

Acesta-i Mitropolitul Veniamin, tip de prelat în Biserica lui Christos, model de păstor național, vrednic servitor, milostiv, îndurat și lesne ertător !

Exemplu de Român !

Trăiasca Majestaților lor Regele nostru Carol I și Regina noastră Elisabeta!

Trăiască Inalt Prea Sântitul nostru Mitropolit și Primat al României Iosif Gheorghian!

Trăiască D. Ministru de culte și instrucțiune publică D. D. A. Sturdza!

Trăiască corpul profesoral al Seminarului!

Citirea acestei disertațiuni a produs în întreg auditorul o viue emoțiune, și D. Ministru Sturdza a mulțămît D-lui Erbicénu prin următoarele cuvinte:

*Prea Sântiți Părinți,
Onorați auditori,*

Cred că și D-voastră ca și mine sunteți adânc mișcați de cuvântarea D-lui profesor Erbicénu, și că încuviințați să mă fac ecoul acestei emoțiuni, mulțămind D-sale călduros pentru această cuvântare.

Cred, tot-d'o-dată, că simțim îrași cu toții necesitatea de a ne lămuri, pentru ce cuvântarea D-lui Erbicénu a atins atât de mult inimile noastre. Necesitatea acestei lămuriri este chiar o'datorie sufletescă, fiind că e bine să clarificăm în noi simțiminte înalte, când ele se produc, pentru a le înfige adânc și a le întări puternic în sufletele noastre.

Voi încerca să fac această lămurire în puține cuvinte.

D. Erbicénu a desfășurat dinaintea noastră tabloul adevărat și viu al mizeriilor, al umilinților, al pericolelor prin cari patria noastră a trecut, și cât era atunci de greu, pentru bărbatul cel mai pregătit și mai decis, a lucra și a făptui pentru țeră și instituțiunile ei.

Când am auzit pe D. Erbicénu înșirând unul după altul evenimentele patriei din întêia jumătate a secolului actual cu elocința străbătătoare a adevărului, un fior rece ne-a patruns pe toți. Transportându-ne pe acele timpuri, fie-care ne întrebam: cum aș mai putut părinții noștri trăi și suferi fără a-și perde speranța, că va veni o-dată ziua mântuirii și pentru noi? Dar fie-care diceam tot-d'o-dată: Ce caractere admirabil oțelite, în cât nimic nu putea nici să-i atingă, nici să-i încovăie, și ne vedeam pătruși de o duioasa recunoscință către acei bărbați, cari au purtat o viață plină de abnegațiune și plină de curagiu, pentru a nu desnădejdui și a sta în niciore credincioși țerei, credincioși poporului, credincioși neamului, credincioși serviciului lor.

Mare ne apare figura Mitropolitului Veniamin, când el, arhipăs-

torul iubit și venerat al țerei, fuge într'o cărucioră, schimbat în alte haine, și ducând cu dânsul numai cărțile bisericesti, cu a căroră prelucrare el se mângâia și cu a căroră publicare el spera să înțărăască în credință pe turma sa cea cuvântătoare. Mare ne apare figura acestui șânt bărbat, de câte ori îl vedem în marea furtunosă a greutăților, ce se grămădeau și se măreau necurmat, înnotând ca un vitéz, cu inimă tare și cu sufletul senin, pentru a eși la liman, spre a aduna iarași în giurul seu pe compatrioții săi, împrăștiați de vijelie, dar cari în mijlocul ei se uitau numai spre dânsul ca la singura stea lucitoare.

Stam plin de mirare la istorisirea faptelor petrecute la noi înainte de 50 de ani, și ne întrebăm: cum de patria noastră n'a perit cu noi toții, cum ea a putut strebate atâtea greutăți, învinge atâtea pericole, și ajunge în fine la pozițiunea de asta-đi, încungurată de respectul și încrederea lumii întregi, la pozițiunea de asta-đi la a carei realizare nici nu visau măcar luptatorii de atunci!

Stam plin de mirare și ne întrebam: cum s'a putut sevârși acest lucru de un popor mic, greu atins de săgețile înveninate ale inamicilor săi și slăbănogit de multe și crâncene lupte. La această întrebare nu e alt răspuns, decât un răspuns creștinesc: numai îndurarea și puterea lui Dumnezeu au sevârșit această minune, când el a veđut suferințele poporului și credința bărbaților care-l conduceau. Când privim lucrurile ast-fel, atunci înțelegem desperarea strigătului acelor cetățeni, cari de 2 ori au chemat pe Mitropolitul Veniamin să-și reia scaunul arhipăstoresc, de unde-l isgonise urgia, ce se reversase sub diferite chipuri asupra țerei. Acest strigăt și astă-đi e pētrunđetor pentru noi. De aceea lacrimi s'au ivit în ochii noștri, când am auđit cum Mitropolitul, mâhnit și amărit, 'și-a luat de la mic și de la mare, de la sērac și de la bogat, diua bună, pentru a se retrage, el, cel mai puternic și cel mai venerat Chiriarh al Moldovei, ca un simplu calugăr în fundul munților, punēdu-se acolo sub ascultarea unuia din ucenici săi, dând ast-fel tuturor, celor ce trăiau atunci și celor ce trăesc astă-đi, un exemplu mare și admirabil de lipsă de mândrie omenescă, un exemplu mare și admirabil de abnegațiune creștinescă.

Am fost mișcați de cuvântarea D-lui Erbicēnu, pentru că D-sa, în mod simplu, dar adevērat, a desfășurat dinaintea noastră tragedia trecutului nostru, în care Mitropolitul Veniamin era întēia și măreța figură.

Am fost adânc mișcați de acea cuvântare, pentru că la imaginea

trecutului se arăta cugetărei noastre imaginea prezentului, și ca plină de grele încercări și ca încongiurată de mari pericole.

Atunci, în întea jumătate a secolului actual și până mai târziu, înainte în a doua lui jumătate, stam striviți și umiliți de inamicii noștri. Pași și generali străini dispuneau de sôrta noastră. Parea că ori-ce resuflare liberă, proprie a noastră, încetase. Eram ca niște desmoșteniți, cari bateau ca cerșetorii la ușile străine, cerșind ce era necontestat, dreptul nostru, cerșind să nu mai fim jefuiți și calcați în picioare, să fim lasați în pace, ca să ne căutam noi înșine de trebile noastre.

Asta-ți stam în picioare, desvoltându-ne întru tôte după priceperea noastră, stapânî pe destinele noastre, necesare echilibrului și pazei europene, necesari în neatârarea și independența noastră desvoltării culturale ale Orientului European, respectați de cei mari, priviți cu încredere de toți.

Ieri eram necunoscuți și neînsemnați, asta ți suntem cunoscuți și avem o însemnătate. Ieri sôrta noastră atârna de sôrta altuia, astă-ți atârnam de noi înșine. Dar tocmai de aceea, pentru că avem o însemnătate, pericolele de asta-ți nu pot fi mai mici de cât cele de ieri, și trebuie să ne pregătim pentru a le putea învinge și pe dênsele.

Asta-ți se aplica la noi, mai mult decât ori și când, ȕicetôrea populară: Cum ți-i așterne, așa te vei culca.

Cum trebuie să ne așternem ?

Așternutul popôrelor constă din doue paturi : una a prezentului și alta a viitorului.

Patura prezentului e formată de tóta acea activitate, care se ține de bunurile materiale. În cele ale Statului voi aminti—caile ferate și șoselele, poșta și telegraful, finanțele Statului și instituțiile de credit, administrațiunea și justiția.

Patura viitorului e formată de cele doue mari instituțiuni de Stat—de biserica și de șcôla.

Biserica și șcôla pregătesc viitorul țerilor și popôrelor. Ele forméza generațiunile viitoare, întarindu-le inimile pentru a nu se abate din calea adevărului și a virtuței, oțelindu-le voințile spre gândiri și fapte bune. Ele forméza cetățeni viguroși, patrioți, gata a se jertfi pentru binele comun, gata a lupta din convingere și cu curăgiu pentru apărarea caminului parintesc.

De aceea trebuie ca cu toții—cetățeni și guvern, învețatori și elevi—să punem tôte staruința pentru ca biserica și șcôla să fie la înalțimea lor. E o necesitate a asigurării viitorului nostru

ca școla românească să fie în adevăr și în realitate ca școlile țărilor celor mai culte.

Aci trebuie să fie punctul cardinal al năzuințelor noastre. Nu e de ajuns a ne pregăti pentru present, trebuie să lucrăm ast-fel, ca viitorul să nu periclitaze munca celor cari numai sunt printre noi, munca noastră proprie.

În nenorociri omul se întărește. La amintirea lor și a silințelor ce și-a dat pentru a scăpa de dênsele, el se îmbarbatéză.

Ăcesta este simțimântul care l-a produs în noi cuvântarea D-lui Erbicénu.

Fie, ca prin biserică și prin școla, să ajungem și noi, ori cât de mici suntem, a fi tari prin simțirile înalte, dezvoltate binelui, închinată patriei ce ne unește pe toți în munca comună a îndeplinirii consciincioase și credincioase a datoriilor noastre pentru dênsa; să fim tari prin aceste simțiminte și faptele cari vor decurge dintr'ênsele, pentru ca să putem exclama și noi precum a făcut-o mai dăuna-đi un mare om de Stat, đicând: Nu me tem de nimeni, de cât de Dumneđeű, căci în contra ómenilor am virtutea și devotamentul întregéi națiuni, care la ora pericolului va sta ca un singur om pentru a apăra marirea și taria patriei.

Ăcesta e țelul spre care numai biserica și școla ne pôte conduce. Tóte năzuințele noastre trebuie să tindă, ca ele să ne asigure cetatea cea tare și neinvicibilă a inimilor noastre.

După terminarea acestor discursuri, s'aũ ridicat tuasturi caldуроse în sanatatea M. M. L. L. Regelui și Reginei, a I. P. S. S. Mitropolit Primat, a Președintelui consiliului Ion Bratianu, a Ministrului de Culte și de Instrucțiune Dimitrie Sturdza.

D. deputat Vilner a felicitat pe Prea Sântitul Director al Seminarului pentru buna îngrijire ce pune la dezvoltarea acestei școli. În fine D. profesor Georgian a mulțămít D-nului Ministru de Culte și Instrucțiune, în numele corpului profesoral al Seminariului, pentru buna-voință ce a avut nu numai de a asista, ci de a lua o parte de inimă la această serbare școlara și religiósă.

(Dupre Monitorul Oficial No. 247 din 10 Februarie 1888).

V I A Ț A

Fer. Augustin și scrierile sale.

Fer. Augustin se născu în 354, la Tagast în Numidia. Junetea prea fericitului ierarh al Iponiei, luminatorul Atricei și cel mai mare dascăl al timpului său, era cam desfrânata, ceia ce îngrija foarte mult pre s-ta Monica, muma sa, care vârsând lacrimi, prin neîncetate rugăciuni catra cel Prea-Înalt, se silea din toate puterile a scote din ratăcire pre iubitul seu fiu, care unindu-se cu alți tineri de vrêsta sa, și pe când părintele seu se bucura ore cum de iscusința și talentul lui pentru ritorică, el frequenta teatrele, admirând pre diferiți artiști de pe atunci și pre alții criticându-i; se punea prin acêsta în relație cu diferiți oameni de diferite caractere. Deprinzându-se a vorbi în public, el înveța bine latina care -i era limba natală, totuși avea mare gust pentru limba grăca, dar puținul progres ce-l facu în acêstă limbă nu-i permitea de-a gusta frumusețile lui Homer; își făcea însă gustul cu poezii latini. Acêstă lectură de care se cai în urmă, îi servi cu toate acestea la perfecționarea stilului seu și la desvoltarea facultăților sale intelectuale. El parasi Tagastul, se duse la Madora unde studiă gramatica, poesia și ritorica, pe urma petrecu câți-va ani în casa parintescă, unde, cu toate îndemnurile mumei sale, nu se lasa de pasiuni. El avea șapte-spre-dece ani, când se duse la Cartago, acolo facură mari progrese mai ales în ritorica; dar și aici continuă cursul desfrânarilor sale. În anul 381, el perdu pre parintele său, care primi botezul înainte de a muri. Fiind înca la Cartago, el ceti o lucrare a lui Cicerone întitulată : *Hortensius*, care n'a ajuns până la noi, și care este o îndemnare la filosofie. El a fost atins într'un mod particular; dorința de înțelepciune înlocui în inima sa dorința de avere și dignități. La etatea de două-deci de ani auzind pre profesorii sei laudând *Cathegoriile* lui Aristotel, el își procura cartea și o ceti cu mare poftă. Acêstă lectura îl conduse la a pune divinitatea în categoria substanței și a raționa de Dumnezeu ca de o ființă corporala. Dar filosofii păgâni 'l disgustară îndata, pentru ca nu gasea în lucrările lor numele lui Iisus Christos, pre care îl învăța-se muma sa a-l pronunța cu respect, înca de pe când începuse a vorbi.

El se puse pe cetirea Sântei Scripturî; dar stilul simplu al acestei cărți divine, cam disgusta delicatețea sa, și mândria sa îl împedica de a-î petrunde sensul. Puțin după aceea el cădu în eresia manicheilor; caderea sa fu principalminte causata prin necurațenie, care are proprietatea de a orbi spiritul, de a împetri inima, de a-l face sa-și părădă gustul pentru lucrurile spirituale și de a degrada nobilele falcultați ale sufletului. Mândria contribuî iarăși la perderea sa. „Mî închipuiam că pot sa sbor, ȃicea el, și cadeam pre pamânt“. Manicheenii lingușeau vanitatea sa, falindu-se că-î vor arăta lucrurile în natura lor, și-și bateau joc de adevaratii creștini, ȃicend ca pun curse rațiunei. Ei îi promisera demonstrațiunii asupra fie-cariu lucru, asigurându-l ca nu mai sunt mstere, ca credința n'ar fi decăt o slabaciune a spiritului, și ca omul, scăpat de o autoritate *înfricoșată*, ar putea numai prin ajutorul rațiunei, sa ajunga la Dumneȃeu. Mai târziu el scria lui Honorat, amicul și companionul seu de eresie: „Tu știi pe ce baze ne-am lipit de acești omenii... Am renunțat în timp de noue ani la religiunea ce mē învațase în copilărie, pentru impuțarea ce-’mî făcea că ne-am dedat superstiției și ca am adoptat contra rațiunei, ceia ce noi numim credința; pe când la ei nu era obligat de a crede decăt lucruri bine examinate și adeveruri bine dovedite. Cum nu m’ași fi sedus prin niște asemenea promisiuni, eu care eram tēnēr, care doream sa cunosc adeverul, și care eram plin de mândrie prin reputația ce-mi capatasem prin școli“. Doue chestiuni nelinișteau mai cu sēma pre Augustin, și manicheenii îi promiteau ca îi vor da soluțiunea: înteiu era originea reului, și al doilea dificultatea de a înțelegce ce este spiritul și cum pōte fi Dumneȃeu corporal.

Dar acești dascăli noi îl conduceau, din absurditate în absurditate, așa ca rațiunea sa, naturalminte drēptă, nu se putea liniști în totul. Se vedu îndata, ca cu tōta iscusința lor în disputa, nu dovedeau solid adeverul învețaturii lor, și remase tot-dēuna în clasa auditorilor fara sa se inițeze mai departe. Totuși mândria sa era lingușita de succesul ce-’l obțineia în disputele sale cu adeveratii credincioși, și atraseră pre mulți în partea manicheilor, între alții pre Alypie amicul seu, și Roman, bine-facectorul seu, care-’l gazduise pe când înveța la Cartago. Parasind acest oraș, după ce terminase, în modul cel mai strelucit cursul studiilor sale, el reveni la Tagast, unde stabili o școlă de gramatica și retorica. St. Monica, carea plāngea pentru ratacirea fiului seu, carea nu mai înceta a cere dela Dumneȃeu convertirea sa, refusa de a mânca cu el, din cauza eresiei sale, sperând prin aceia a-’l face să reintre în sineși; dar vedend că totul era inutil, ea se duse la un episcop și-’l rugă cu lacrimi de a întreprinde convertirea fiului seu; episcopul îi rēspunse că nu venise încă timpul, pentru ca Augustin era prea infocat pentru eresie. Mulțamește, ȃise el Monicai, rugând pre Dumneȃeu, care-î va descoperi puțin câte puțin greșala și ratacirea sa. Fiind-că ea insista: „Dute, ’i ȃise el, Domnul să te bine-cuvinteze, nu pōte să pēră un copil când muma sa varsă atâtea lacrimi“. Monica privi aceste cuvinte ca o profeție din ceriu. Un amic intim al lui Augustin, colegul seu de studii în timp de mai mulți ani, care prin îndemnul seu se făcuse manicheu, se bolnăvisc, și convertindu-

se primi botezul. Augustin voind sa-'l mângâie 'i țise ca daca ține la amicitia sa, se schimbe vorba, almintrelea fuge de el și-'l privește ca pe un inamic al său. Îndată după aceea muri în cele mai vii sentimente de pietate și Augustin a fost așa de întristat de această mörte că nu se mai putea mângâia. El parăsi acele locuri care amintindu-'i de amicul seu 'l facea să-'și prelungească durerea; se întörse dar la Cartago; unde deschise o șcöla de retorică și avu succese minunate. El câștigă aici multa stima pentru eloquența și poesia sa, dar fiind încă în erorile manicheilor, mergea dupa extravagantele lor. El se dadu la studiul Astrologiei judiciare; dar recunoscü îndată absurditatea acestei pretinse științi. La etatea de doue-șeci și șapte de ani, el compuse o lucrare care nu a ajuns pâna la noi, intitulata: *De ceia ce este frumos și convenabil în fie-care lucru*. În același timp el se desgusta de istoriile ce-'i spuneau Manicheii asupra sistemului lumii, asupra corpurilor cerești și asupra elementelor. Mai era în Africa un Episcop Manicheu numit Faust, iscusit în tot felul de științi și sectanții 'l privea ca pre un om extraordinar. Augustin dorea din suflet sa vorbësca cu el, sperând ca-'l va lamuri asupra îndoelilor sale. În data ce ajunse la Cartago se grăbi sa-'l întâlnească, și convorbirea ce avu cu el 'l conșinse ca Faust vorbea frumos; dar nu șapata mai multe cunoștinți decât la cei alți Manichei, de și ei esprima förte placut și ușor. Acesta conferința 'i deschise ochii, și de atunci se simți mult mai rece pentru munachei; totuși prejudiciile sale contra doctrinei ortodoxe ne fiind înca risipite, neștiind unde se gasescă adevarul, credu ca ar fi bine să ramâe cum era, aștepând să pôta întâlni ceva mai rașionabil și mai satisfactor. În mijlocul acestei umiri el parasi Cartago pentru ca sa se duca la Roma fara a consulta pe muma sa. El avea doue șeci și noue de ani când ajunse în acest oraș, și găzdui la un manicheu pre care-'l cunoștea. Pușin dupa aceea el se bolnavi greu, dar se facu sa natos prin rugaciunile maicei sale, carea de și absenta și nu știea pericolul ce-'l amenința, dar atunci cerea cu lacrami dela Dumnezeu convertirea sa; și nu înceta rugaciunea sa pecât timp ea vedea ca fiul seu e departe de Dumnezeu pre carele 'l iubea mai mult decât pre fiul seu și pre sine însuși. El deschise un curs de retorică care fu îndata urmat de tot ce era la Roma mai spiritual și mai distins. Nu-l putea asculta fara a admira știința și talentele sale care erau sporite prin calitașile cele mai placute; dar fiind ca studenții se adresau tot-déuna la profesori noi pentru ca să numai plătesca ce datorea la cei vechi, această nedreptate 'l desgusta. Valentinean ténarul, cerënd dela Symmaca, prefectul Romei, care de asemenea era un orator mare și care cunoștea capacitatea lui Augustin 'l alese și-'l trimise la

Milan, unde i se facu primirea cea mai onorabilă. El justifică îndată înalta idee ce o avea de meritul său. Sântul Ambrosie avu pentru el o stima cu totul particulară, și Augustin, din partea sa dorea de a se lega cu un om care-i arata amicitie și care se bucura de o mare considerație prin știința și elocvența sa. El asista adeseori de curiozitate la discursurile sale, și ca sa vadă el singur, dacă elocvența sa respundea cu elogiul ce-îl faceau; el îls aculta cu multa atențiune și-l gasea superior în toate lui Faust Manicheul, fara numai că el avea mai puțin gust în exprimare. De și el nu cauta decât aceia ce place urechei, doctrina ce o anunța sântul Ambrosie facea pe nesimțite impresiuni asupra inimii sale și arunca aici o semânța care trebuia să răsara mai târziu. El pricepu că sunt bune dovezi în favoarea doctrinei ce auzea și că manicheii desprețuiau legea și profeții; dar încă nu era convins, care din două era mai bună, și cu toate ca vădu bine ca manih-eii desfigurau doctrina lor, tot se îndoiu, de frica sa nu cada în prapastie. De alta parte, dorința de a se stabili într'un mod mai avantajos în lume, de a câștiga reputație și avere, îl tulbura mult. Pentru cât va timp mai era pentru el și un alt subiect de neliniște: fiindca trebuia sa pronunțe la calendele din Ianuarie 385, pînă la imperatul și a consulului nou ales, în prezența acestui din urmă, nesiguranța succesului în rapea liniștea, și vedend un sarac pe una din stradele Milanului, începu sa-i dorască sôrta, el și se câtorva amici ce îl întovară: „Tote nebuniile nu au alt scop decât sa ne procure o satisfaciune pe care noi nu o vom obține pôte nici o data și de care pare ca se bucura acest nenorocit prin mijlocul câtorva milostenii ce le-au adunat asta-dă“. Chestiunea originii reului îl facea să încerce niște umiri și o tulburare interioară ce numai unul Dumnezeu știe. El avea multa greutate a înțelege ca Dumnezeu este spirit, obicnuindu se de mult timp a-l considera ca o ființa corporală și cu întindere conform cu doctrina manicheilor. Lectura operilor lui Platon și a filosofilor Platonieni cari vorbesc de un cuvânt etern și de substanțe corporale îl facu sa-și reformeze acêsta idee falșă; îndata el începu sa admita substanțe spirituale și recunoscut că Dumnezeu este curat spirit, etern, iufinit, necuprins cu mintea, neanutabil, și că nu este absolut nimic reu în creațiune. Credea că aude chiar o voce din ceriu care striga: „eu sunt carnea celor tari și a ômenilor facuți; creșteți și ve veți nutri din mine; dar voi nu me veți schimba în voi, cum se întempla cu alimentele de care se nutrește corpul vostru, din contra voi ve veți schimba întru mine“. Gasind ca filosofii platonieni întrețineau mândria sa. îi însușira gustul unei înțelepciuni falșe, îi

lasă tóte viciile și nu 'l învața nimic asupra misterului resumperarei omului, el se puse a ceti Noui Testament mai ales Epistolele Sântului Paul, care fi pricinuiau multa placere. El vađu aici raportul admirabil între Vechiul și Noui Testament, gloria cerului desfășurata în tóta magnificența sa, și calea pe care trebuie a urma pentru a ajunge acolo, el înveța ceia ce simțea de mult timp, că era în membrile sale o lege opusă cu acea a spiritului și ca numai darul lui Dumnezeu putea sa-l isbavésca de acest corp al morței. El zari o diferența infinita între doctrina acelu care se numea mai micul Apostolilor și acea a filosofilor acesti mândri cari se priveau ca cei mai mari ómení. Deja nu se mai îndoia de superioritatea și veritatea legeri divine, dar vechele sale prejudicii îl făceau să gândească că nu o putea practica. In acésta nedumirire, el se adresă la Simplician, preot Roman pre carele papa Damas îl trimesese la Milan, pentru a instrui pre Sântul Ambrosie, care fiind prefect acolo, pe când se iscase cërta între ortodocși și arieni pentru alegerea de de episcop, el prin minune fiind ales Episcop, din cauza eloquenței sale, prin care se silea a-i ímpera, pe când înca nu primise botezul, nu știa cele ce îl priveau ca Episcop nou și trimise la Papa Damas care îi și trimese pre Simplician. Acesta îi declara lui Augustin că a cetit operile filosofilor platonieni care au fost traduse în latinește de Victorin. Simplician îl lauda de lectura acésta și-i istorisi cum a contribuit el însuși la convertirea lui Victorin, care fusese profesor de retorică la Roma, care a avut de elevi pre cei mai principali dintre senatori și caruea se ridicase o statuie în for. El adaogaca Victorin, temându-se sa nu displaca amicilor sei și sa atragă persecuțiuni din partea idolatrilor, voea sa întârđie botezul seu, el, Simplician, l-a încurajat a învinge acésta ispita și a arunca în picióre respectul ómenilor; ceia ce și facu priminl sântul botez și pe când Iulian Apostatul oprea pre creștini de a înveța sciințele și literile, el parăsi școla sa cu bucurie și muri cât-va timp dupe accia, de mórtea dreptilor.

Augustin, patruns de acésta povestire, dori fericirea lui Victorin, dar se simțea prea selav patimilor ca să-'l imiteze. El descrie în Confesiunile sale trista stare în care'l cufundase obiceiurile sale cele rele care devenise ca o a doua natura, sau mai bine ca un fel de necesitate. Pe când el gemea ast-fel în legăturile care'l reținea captiv, un African numit Politian, care era însercinat cu óre care afaceri la curte, venise sa vadă pre Augustin și pre Alypie amicul seu. Gasind pe masa epistolele St. Pavel, avu ocașie de a le vorbi de viața Sântului Antonie, caci Politian era creștin. Dar el se minuna vedënd ca până în ziua aceia, ei nici nu cunoscuse

numele acestui sânt, din partea lor, ei se vedură surprinși auzind minunile lucrute de curënd în biserică.

Politian le mai spunea că era afară de murii Milanului o monas tire unde viețuia cu mare căldură spirituala, sub coducerea Sântului Ambrosie un mare număr din servitoriî lui Dumnezeu; el le istorisi apoi că pe când curtea împeratului era la Tréves, el, Politian, primblându-se, într'o ȝi cu trei dintre amicii sei, în grădinile de prin împrejurimile orașului, doi dintre ei, retăcind drumul au intrat într'o pesceră locuită de pusnici cariî practica u acea săracie a spiritaluî căria s'a fagăduit împerația ceriurilor; că ei au gasit acolo viața sântuluî Anton, și ca unul dintre ei care era agent al împeratuluî, punându-se la cetit, s'a simțit cuprins de dorința de a îmbrățisa același gen de viața și ca înturnându-se catre amicul seu ȝise : „Unde pretindem noi sa ajungem, prin atâtea ostenele ? La amiciția Împeratuluî ? dar ce pôte fi mai slab și mai greu de dobândit ? Pe când dacă ași voi, sunt amicul lui Dumnezeu chiar din momentul acesta “și dupa câte-va lupte interioare ȝise amiculuî său; s'a sfērșit m'am hotarât să slujesc lui Dumnezeu, și chiar din ora acēsta“. Amicul seu 'i respunse ca nu'l va parasi și ca voia să împartașesca modul seu de viețuire pentru ca să aibă parte și la rasplatirea sa. Acēsta istorisire 'l atinse fôrte mult pre Augustin; el se vedea ca într'o oglinda și acēsta vedere 'l facea sa se urasca pre sine. El ceruse odinioră dela Dumnezeu darul cumpatarei, dar acēsta era. așa ȝicēnd, de temere sa nu fie auzit. Politian nu întârȝia de a ȝice lui Alypie : „Cum vom putea noi suferi ca ignoranții să se înalța și să câștigue ceriul pe când noi cu tōtă seminția sa ne mai înglodam în carne și sânge ? Să roșim ore de a-ı urma pentru că ei nepreced ? Dar n'ar fi mai multă rușine a nu'ı urma de loc ? El pronunța aceste cuvinte cu un ton admirabil și fața sa se pă'ea schimbata. Se retrase apoi într'o gradina unde se ducea adese ori. Alypie înspaimântat de cuvintele sale, de tonul seu și de agitarea în care se vedea 'l urmă. Augustin încerca lupte violente chiar înlăuntru sēu. De o parte pasiunile sale faceau silinți mari pentru a-'l reținea în vechile sale obiceiuri și de alta i se parea ca vede continentia care'l învita să vie la ea și care'ı arata o mulțime de persōne de tōta etatea, copii, tineri, copile vaduve și feciore' care trecuse viața lor în curățenie; ea 'l dicea: „Ce nu vei putea ceia ce veȝi ca este cu putința la atâtea ? Ore ei pot prin ei însuși, sau prin darul lui Dumnezeu ce li s'au dat ? Pentru ce te încreȝi în sineți ? Arunca-te în brațele lui Dumnezeu, fara să te temi că se va retrage și te va lăsa să cadı; arunca-te iute; el te va primi și va tămadui ranele tale...“ La vederea starei sale celei miserabile el simȝi că un torent de lacrimi

'i curgea din ochi; și fiind-că cine-va plânge mai bine când e singur se îndepărtă de Alypie pre care'l privea cu spaimă, și aruncându-se pre pământ sub un smochin dadu curs liber lacramilor sale. Acum el se adresa către Dumnezeu pentru a-l înblândi, acum el se adresa sie însuși, întrebându-se. „Pâna când voi tot ȳice: mani, mani? Pentru ce nu astă-ȳi? de ce nu chiar din momentul acesta se pun, sfârșit desfrânarilor mele?” Pe când el 'și vorbea ast-fel, auȳi dintr'o casa vecina, ca o voce de copil care cânta: *Scollă și citește; scollă și citește*. Indata el începu a se gândi daca nu cum-va ar fi un joc de copii încare sase cânte aceste cuvinte; dar nu'și aducea aminte să fi auȳit vorbindu-se de un joc as'minea, el încetă de a plânge, și se sculă, gândind acésta este o înștiințare a cerului. In același timp el 'și aminti că Sântul Antonie se convertise auȳind cetindu-se un pasaj din Evanghelie. El se duse la Alypie unde lasase Epistolele Sântului Pavel. Luând cartea, el o deschise și citi pasajul acesta care se presintă la deschiderea carței: *Nu petreceți viața vóstră în ospete și în beȳi nici în desfrânare și necurăȳii, nici în spiritul avaritei și al gálcevét; dar îmbrăcaȳiv în Domnul nostru Iisus Christos, și paȳzivă de a satisface dorințele desfrânate ale trupului. (Rom. 13. 12)*. El nu terminase lectura acestuȳi vers, că o raza de lumina stabili liniștea în inima sa. Inchiȳnd cartea după ce a însemnat locul sa întórase catre Alypie cu o față liniștită, și 'i spusa ce i s'a întâmplat. Alypie voi sa citeasca pasajul, și el ceti ast-fel: *Primește cu dragoste pre cel slab în credinȳă* și'l aplica pentru sine. Fiind ca caracterul sėu era din natură inclinat spre virtute, el se unȳ, fără sa se mai gândesca, la hotarărea ce o luase amicul seu.

Eȳ mersera îndata sa spue schimbarea lor Monicai care salta de bucurie. Ea urmase pre Augustin în Italia, și era sosita la Milan, pe când fiul seu voia să se lepede de maniheism. Augustin, care pâna atunci gândi-se ca viaȳia era cu neputinȳa fara placerile sensuale, nu a devenit creștin curând, el trimese în Africa pre concubina sa cu care viețuisse patru-spre-ȳece ani și de la care avea un fiu numit Adeodat tot atunci gândi sa se însóre creȳend ca castitatea conjugală este singura posibila pentru el. Alypie care nu urmase nici odata dorințele corupte ale trupului, se mira foarte mult că gasește în amicul seu niște inclinaȳiuni așa de gróse; acéstă surprindere devenȳ pentru el principiul unei tentaȳiuni delicate de care fu scapat prin mila lui D-ȳeu. Monica menajese pentru fiul seu o parte avantajósa, și alegerea sa caȳuse asupra unei persoane care nu se putea sa'i displaca. Dar când el fu desėversit convertit, sa hotari de a veȳui într'o continenȳa absoluta. El scapa ast-fel din lanțurile

sale, și plin de bucurie mulțami lui D-zeu, Mântuitorul său. Convertirea sa se facu în anul 386, fiind în etate de trei-deci și doi de ani. Atunci să hotărî de a părăsi scôla sa, dar interdiă până la vacanți care trebuia sa fie dupa câte-va septamâni. Atunci el se retrase la țară, lângă Milan, cu amicul seu Verecundus, profesor de gramatică și care puțin dupa aceea, renunța la pagânism și primi botezul. St. Monica, muma sa, Navigius, fratele seu, Adeodat fiul seu, Alypie principalul scu confident, Trigentiu și Licentius, discipolii sei, Lasidian și Rustic, rudele sale 'l întovarășiră în retragerea sa, unde el se ocupa numai cu rugaciunea și studiul dându-se la austeritațile pocainței și plângea amaric pentru miseriile sale spirituale rugând pe Domnul de a-'i tinde mâna de ajutor. Principalul obiect al rugaciunilor sale era curațenia inimei și dragostea divina. El se aplica mai mult spre a câștiga umilința, și tôte scrierile sale pórta urmele acestei virtuți. Credincios acestei maxime a cartîilor sfinte fôrte mult recomandat de dascalii vieței spirituale, ca trebue a taea tôte pasiunile trupesti și a pregati sufletul catre afecțiunii cerești prin practica abstenenței și a sobrietatei, el înlatura cu îngrijire excesul vinului. „Pentru excesul carnei cad cate odata, dicea el, dar nadejduesc Dómne, că nu vei îngadui ca sa mai merg pe acea cale. El avea în lume obiceiul de a jura dupa convertirea sa el îndemna pre alți de a se corija urmând exemplului seu. În retragerea sa, lângă Milan, el avea obiceiü dupa rugaciunea dimineței de a se preumbla cu amicii sei, carora le facea conferințe asupra subiectelor importante.

(Va urma).

Ger. Timuș.

PREDICA

PENTRU

Duminica a Cincea a Postului mare.

„Dă-ne noue să ședem unul
de a dreapta ta și altul de a
stînga ta, întru mărirea ta
(Marc. 10, 37.)“

Bêtrână și înradăcinata este patima de a domni asupra altora, aprigă și nesațioasă este pofta de a ocupa funcțiuni publice; încât s'ar putea dice ca cea mai mare parte din nenorocirile întemplate némului omenesc, aî provenit numai dela acêsta pofta neînfrînata, numai dela acêstă patimă nenorocita. Cel ântăi, strămoșul Adam, invidiind înalta poziție a făcătorului a tôte, ș'a închipuit că pôte sa fie și el un Dumnezeu; a și încercat planul s'a scos de sub ascultarea celui ce l-a făcut, și prin acêsta a adus în lume domnirea păcatului cu tôte urmările sale cele triste. Prima încercare a fost imitată, și îndată vedem pe némul omenesc, pornit din același leagăn, desbinându-se în sute și mii de cete, dupre numărul pretendenților la putere. Prin acêsta, perđându-se din vedere centrul, uitându-se adevăratul Dumnezeu, unica putere legală, omenirea a rătăcit cinci-deci și cinci de vécuri în noeanul neștiinței și al idolatriei.

Acești doi fi ai lui Zevedeu, despre care vorbește Evangelia de astă-zi, nu sunt decât niște urmatori credincioși

a acestor pilde învechite. Indemnați de socotința greșită ce fința în națiunea lor ca Mesiea are să întemeeze pe pământ o împărație materială; că are să supună Iudeilor pe toate cele-lalte națiuni; auzind apoi dela Iisus Christos, că merge în Ierusalim să patimésca, și crezând ca tocmai acesta este minutul când El are să se declare împărat, firește urma sa se îngrijasca, sa mijlocéscă, a capata funcțiunii înalte pe lînga el, mai ales ca-î erau și rudeni de aprópe. Mântuitoriul însă carele venise în lume anume ca să reformeze pre om într'un chip cu totul moral, se folosește de ocasiunea ce-î daú acești doi apostoli ai seí, spre a combate și desradécina dintre ómení gustul de a domni și a le însufla placerea de a se jertfi pentru binele aprópeluí; căci o patima nu se póte înlatura, decât reformându-o într'un sensú bun. Sa cugetăm fraților mai serios asupra relelor ce provin dela pofta de a domni, precum și asupra nesecatului isvor de bine ce ar re-ulța pentru societățile omenești daca ar asculta și urma și în acest punct pe acel ce este calea și adevărul și vieța.

Dă-ne nouă sa ședem unul de a drépta ta și altul de a stînga ta, întru mărirea ta, aú đis fii lui Zevedeú. Cerirea acésta, judecată în sine, nu este rea; ba înca póte fi drépta și bine-facétóre, precum vom vedea; rea este ocasiunea, viclén este scopul, infernale sunt mijlócele și aplicarea, înfricoșate urmările! Cine sunt acești doi care cer puterea în mîna? Sunt niște tineri pescari, fórte sêraci, chiemați de curînd la școla lui Iisus Christos, lipsiți de ori-ce cunoscinți practice, departe de a fi cercați pentru ca să póta administra, și tot-o-data facéndu-și în capul lor ideea că funcțiunile ar fi un mijloc prin care s'ar putea îndestula mai multe dorinți și pofté materiale a omului. Dar, stați tinerilor, nu vê grabiți la funcțiuni; așteptați să finiti cel puțin cursul învețaturilor ce ați început! așteptați să vi se recunósca meritele, și sa fiți chiemați anume, la locul ce vi se cuvine. Trebuie sa ne petrundem de durere, fraților, trebuie să ne înfiorăm vedénd că mai și copilul din fașe dorește asta-đi sa ocupe

funcțiunii publice. În școli nu-î nimică la care se gândește mai mult, de care se vorbește mai mult, decât despre pozițiunea, funcțiunea ce se poate ocupa, sau despre mijlocele ce s'ar putea întrebuința pentru ca să ajungă cine-va mare și bogat: încât instrucțiunea, din această cauză, este privită nu ca o necesitate spirituală, nu ca un nișcător al vieții morale a omului, ci ca un mijloc prin care se deșteptă istețimea spre urmărirea egoismului și a intereselor curat materiale. Nu se caută astă-đi pentru conducerea trebilor publice ómenī capabili, experienți, și cu ardóre de a se jertvi pentru binele public; ci din contră se aleg de aceia căroră se cere numai un merit, acela adica de a servi bine interesele personale a partidului său a protectorului ce a influențat la alegerea și numirea lor.

În privința scopului ce-și propune aspirantul la funcțiunii publice, țarași este departe de a fi așa precum l-ar cere adevăratele interese ale societății; căci, pe când societatea dorește ca averea, viața și onórea fie-cărui cetățén să fie respectate și asigurate, funcționariul, judecatoriul, profesorele, militariul, medicul, și chiar preotul, n'au în vedere decât salariul, n'au în vedere decât *să mulgă laptele oilor și să le tundă lâna*, precum ăice profetul; și ce este mai mult, sunt unii cariī nu se îndestuléza numai cu atâta! Sunt și de aceia care poftesc nu numai pelea, dar și sufletul óei! Vai societății condusa de ast-fel de ómenī! Vai! ca perirea ei este ne-în-lăturabila.

Așa fraților, nu este asta-đi mai nici unul dintre aspiranții la funcțiunii publice, care să se cerceteze în inima și conștiința lor dacă pot răspunde la ceea ce aștepta societatea dela îndatorirea lor. Când fiin lui Zevedeu cereau dela Mântuitorul slujbe înalte, acesta le răspunde mai ântéiu *că nu știu ce cerú, apoi 'i întreba: Puteți să beți paharul care eú béu, și să vă botezați cu botezul cu care mă botez eu?* adecă, puteți să vă vërșați sângele, puteți să vă jertviți propria viața pentru binele și fericirea fraților voștri?

Cel ce pofteste preoția, cel ce dorește funcțiunea, bun lu-

cru dorește, țice sântul apostol Pavel; nimic mai nobil, nimic mai frumos și mai mare, decât a părăsi omul interesele sale particulare și a jertvi istetimea, harnicia și chiar propria sa viéță, în binele și pentru fericirea comuna. Dar óre se face așa? Dacă ar veni în acest moment Iisus Christos sa ne întrebe despre vrednicia cu care cerem, capetăm și ținem ranguri și funcțiuni în societate, óre ce'í am respunde? Să facem fraților noi înșine o seriósă cercetare consciințelor nóstre; și numai-de-cât vom cunoște cât merităm.

Vină tu frate cel ce poțtești funcțiune administrativă. Ră-punde: nu cum-va cautând funcțiunea, vrei să scapi de datorirea cea mai sântă de a-ți agonisi pânea de tóte țdilele prin sudóre și muncă? Nu cum-va te îndémná la acésta o ambiție órba, vre-o poftă de rěsbunare ce hránești în inima ta contra fraților tēi, sau póte ca un altul te îndésă ca să te faca instrument orbū al intereselor și patimilor sale? Iubești în aděvēr pe frații tei? Te interesezi de binele lor precum te-ai interesa de al tēu propriu? Ești hotarít a primi botezul de sânge pe care ți-l pregătesc călăii societatei, sau cel puțin vei putea sa bei paharul cel amar al luptei și neodihnei de țd și de nópte, ca sa alergē pretutindene ca Iisus Christos *facěnd bine tuturor*? De socotești ca vei putea rěspunde la tóte aceste, apropie-te, primește funcțiunea, caci țera este setósă de asemine administratori.

Tu cel ce dorești să fi judecator, facutu-ț-ai judecata în capul tēu că legea este unica pazitóre, unica garanție a dreptului pe care se întemeeaza fericirea publica? gândit-ai că ai sa administrezē dreptatea precum în favórea bogatului când o are, tot așa și cu aceeași măsură și în favórea celui sērac? Nu te vei mnea în fața aurului corumpător? Nu vei tremura când ți se va presenta cel tare și mare? Nu vei părăsi dreptatea precum a parasit Pilat pre Mântuitorul, numai să nu pearda protecția și favórea Cesarului? Saū póte că și ești vëndut cutărui saū cutaruī Cesar, ce staruește să te pună judecator! De ești în aděvēr drept, vină, justiția așțéptă aseminea preoți.

Dar tu frate care voești să îmbrățișezi cariera militară? Nu cumva te îndemni la acesta numai ușurința și plăcerea copilărescă de a te înfrumuseța și auri? Nu gândești cumva numai la mijlocele prin care te-ai putea rădica, fără merit, la cele mai înalte trepte? Gândit-ai ca viața ta întreaga are să fie o jertvă pe altarul patriei, pentru apărarea și înalțarea vredniciei naționale? Dacă ai inimă, dacă ești serios, dacă nu ești fricos, dacă nu ești un trădător, vină, intră sub drapel, și să fi sigur că ai să devii un erou!

Veniți și voi candidaților la preoție, răspundeți dacă iubiți din totă inima, cu totă tăria, și din totă conștiința voastră pe Domnul nostru Iisus Christos, și dacă sînteți dispuși *a vè face tuturor tôte*, și chiar a muri pentru mântuirea fraților voștri pentru cari și Christos a murit? Spuneți, aveți creșterea bună caracterul necesar pentru ca să puteți înveța poporul cu cuvîntul și cu fapta? Sînteți chemați la această înaltă treaptă, sau voiți să săriți pe aiurea în staulul oilor? Aveți modestia, simplitatea și nevinovația evangelică? Nu sînteți stăpâniți de spiritul interesului și al mândriei? De este adevărat că întruniți tôte condițiunile ce se cer dela un adevărat păstoriu spiritual, apropieți-vă de altar, primiți această treaptă la care alature cu voi ați a servi heruvimii și serafimii, la care presta însuși Iisus Christos mai marele păstorilor.

În fine, voi cei ce doriți misiunea învățătorului public, sunteți voi înșivă învățați, sunteți destul de cercați pentru ca să predați școlarilor voștri o învățatură solidă și folositoare, un caracter bun și serios? Aveți voi înșivă manieri frumoase, purtare vrednică de imitat, și mai presus de tôte neinteresare de avere și dedarea la tôte virtuțile cetățene? Sînteți dispuși a vè jertvi, pentru ca să aduceți fructe multe și mănoase? De aveți toate aceste și alte bune calități, poftim la catedră, și să fiți singuri că osteneala voastră va fi binecuvîntată în veac.

Așa fraților creștini, așa trebuie să se cerceteze tot tînerul, tot omul care dorește a ocupa posturi și ranguri în bi-

serică și în societate. Să nu le căutăm cu ușurință, și după ce le-am căpătat, să le întrebuițăm cu totă vrednicia, știind că sîntem responsabili și înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor.

Muma fiilor lui Zevedeu, care a venit la Iisus Christos să mijlocască pentru fiii sei funcțiuni, sa fie de învățetură tuturor mamelor, tuturor parinților de familie, ca să nu-și mai facă planuri orbe pentru creșterea copiilor lor, și să nu mai staruască prin toate chipurile de a le câștiga poziții, posturi înalte, fără să gîndască mai întâi dacă sînt ei în stare a le purta. Un părinte adevărat creștin sa silește numai sa-și crească copiii după cum se cuvine, sa-î puna pe calea virtuței; iar îngrijirea pentru pozițiune o lasă pe seama lui Dumnezeu, care numai el singur poate da fie-căruia după merit. Toți cei ce sîntem în funcțiune să ne aducem aminte că sîntem chemați a servi altora; că dacă societatea ne-a aflat mai tari, apoi sîntem datorți să purtăm neputințele celor slabți, și nu nouă să plăcem, ci fie-care din noi să facă spre plăcerea aprópeluș seu, numai spre bine, numai spre zidire. Sa în-laturam dela inima și caracterul nostru spiritul mândriei și al despotismului, și să-l înlocuim prin spiritul umilinței, al blîndeței și al îndelung-răbdăreii, știind ca însuși fiul lui Dumnezeu n'a venit ca să-î se servască, ci ca sa servască el și sa-și jervască viața pentru mîntuirea tuturor.

Așa făcînd iubiților, ne vom învrednici a auzi din partea Parintelui ceresc acele cuvinte pline de totă mîngâerea: *Bine sluga bună și credincioasă! preste puține ai fost credincioasă, preste multe te voiu pune, intra așa dar întru bucuriea Domnuluș teu*. AMIN.

PREDICA

PENTRU

Duminica Florilor.

„Bucurați-vă pururea întru Domnul, Domnul apópe este (Filipenș 4, 4, 5).

Când audim asta-đi de la prunciđ evreești ne'ncetat repețindu-se cuvintele mărețe de: *Osana, bine ești cuvântat!* Când privim mulțimea acea nenumărată de popor, care petrece pe bunul Iisus catre Ierusalim, cu cel mai înfocat zel și cu o mare reție, pe care popóarele răsăritului sunt deprinse a o pastra numai Imperașilor lor; când și pre noi Sânta Biserica ne chiamă sa întimpinam pre Domnul cu ramuri și cu stâlpari, vom ascunde óre bucuria acea mare de care trebuie să fie pētrunse inimile nóstre? Vom tacea óre laudele pre care Mântuitorul le primește asta-đi chiar din gurile pruncilor evrești? Vom refusa de a striga și noi *Osana!* Mântuitorului ce vine sa rumpá legăturile robiei și domnia morșei? Eú nu cred că se vor afla între noi de acele ființi nemulțamitóre, care la apropierea Domnului să nu voésca a-l intimpina cum se cade; nu cred că el aicea, chíar în Biserica sa, în mijlocul noului Israil, va întimpina inimí dușmane și împetrite, ca odiniórá între farisei. Noi sîntem chreștini urmatori credincroși ai Domnului Iisus.

Așa frașilor, Mântuitoriul trebuie să ne bucure și să ne

veselăscă ca și pe prunci evreiești altă-dată. Să stăm deci puțin și să cugetăm la această idee a apropierei Domnului; să vedem cum Mântuitorul, când ne apropiem de el, face totă bucuria și pacea noastră; și dacă știu toți a se folosi și a gusta fructele acestei apropieri și uniri cu Dumnezeu.

Fraților! Omul în lumea acesta nu este născut numai pentru ca să petreacă o viață animală, și apoi murind, să se prefacă în nimica: el nu mure; el are un scop mai înalt, la care tot-deauna țintește și ajungerea cărui tot-deauna o dorește. Acesta dovedește neconținută năzuire a lui către desăvârșire. Și în adevăr, care om nu dorește pentru sine o viață vecinică? Cine va refuza o fericire înfinită? Cine este acela care să nu aspire ca faptele și lucrările sale să rămână în aducerea aminte a veacurilor următoare? Cine nu dorește ca această viață vecinică, această fericire înfinită, să se înceapă chiar de aici? Au fost timpuri când omenirea, departată de izvorul vieții, a voit a înaduși în sine aceste simțuri cerești, dar toate silințele au rămas zadarnice. Popoarele și filosofii, cari au voit a înlocui fericirea cea vecinică prin o fericire vremelnică, silindu-se a face pe oameni să creadă ca totul mure împreună cu corpul, n'au putut îndestula cerințele omului; n'au ajuns la alta, de cât, în loc de face pe omenire mai fericită, în loc de a-i ușura durerile, de care neîncetat se plângea, în loc de a-i da paradisul pierdut, au aruncat-o în cele mai mari nenorociri. Și care alta era cauza atâtor nenorociri ale omenirii? dacă nu departarea de izvorul vieții și a tota fericirea, depărtarea de Dumnezeu!

Noi putem deslega în câțva secretele acestei tașnice legături a omului cu Dumnezeu, de la care atâră fericirea noastră; putem cunoște necesitatea ei, și ca lipsind ea, noi pierdem lumina adevărului, pierdem și viața noastră. Luminatorul sufletului, mintea, pusă în noi de Plăsmuitorul, nu poate lumina de la sine; ea lucește cu o lumina împrumutată de la izvorul a tota lumina. Ea are putere numai întru atâta, întru cât se afla în apropiere de sora dreptașei, care o luminează, o întărește și o face lucrătoare. De aici se poate

explica cauza pentru care omenirea, depărtată odinioară de Dumnezeu, a pierdut toate luminile, a înnotat în cel mai mare haos de neștiință și barbarism; și iarăși acum, apropietă fiind de Dumnezeu, face un mare pr. gres în știință și în arte; merge cu pași grabnici către civilizare și desăvârșire.

Dumnezeu este adevărul cel mai înalt și necesar, și mintea noastră, înțercetarea adevărilor, va fi pururea neputincioasă, fără o adevărată cunoștință despre adevărul cel vecinic. Dumnezeu este bunul cel mai înalt, și voea noastră va rămânea slabă, nu va ști să aleagă binele de rău, dreptul de nedrept, lucrul folositor de cel vătămător, dacă nu va cunoșce și nu va fi în armonie cu Dumnezeu, bunul cel vecinic. Dumnezeu este izvorul a totă fericirea, și inima noastră nu va putea nici-odată să-și potolască setea ce are de cea mai înalta desăvârșire; omul nu va fi fericit întru cât se va afla departat de izvorul vieții și a totă fericirea: *La tine este izvorul vieții, întru lumina ta vom vedea lumina*, cântă Psalmistul.

Dar care sa fie óre cauza ca puțin și înca foarte puțin sînt aceia, cari se bucură în sufletul lor de acesta tainica apropiere și comunicare cu Dumnezeu? Mulți sînt cari sa nu voesc sa nu îndrăsnesc a striga către Mântuitorul: *Osana bine ești cuventat!* Pe când el vine sa ne mântue, pe când el se apropie de noi ca să între în casa sufletului nostru, cu toate darurile harice, unii din noi nu-l întimpina cu acea sinceritate a pruncilor evreești, ci adese-ori, cer semne și minuni, precum atuncea carturarii și fariseii; adese-ori, spre nenorocirea noastră, noi mai toți grăim cu Thoma: *De nu voiă vedea, nu voiă crede*; alții împreuna cu Pilat, batându-și joc întreabă pre Domnul și Mântuitorul lor: *Ce este adevărul?* Dar câte minuni vedem noi și pana astăzi de la Mântuitorul nostru, fara ca aceste să faca macar cât de puțină întiparire în sufletele noastre? Căta mulțime de neputincioși cu duhul, raniți cu inima, orbi cu mintea, schiopi în privirea adevărului, arși de focul patimilor, în toate ăilile, în tot ceasul, în tot minutul, se vindecă, se radica și se curățe prin charul Domnului nostru Iisus Christos! Acesta mulțime de vindecări

interne, nu sunt ore mult mai minunate de cât vindecările trupești? Pe noi însa nimică nu ne mișca; adese-ori ne falim numai cu jugul cel bun al lui Christos, fără a-l rădica macar cât de puțin pe umerii noștri; une ori voim numai a ispiti minunata lucrare a puterei Dumneșeești, fără a ne sătura din darurile charice, și fara a gusta din apa cea vie, carea singură ni pôte da viața.

Nu voim a asculta glasul launtric, carele neconținut bate la ușa inimei noastre ca sa-i deschidem. Pre-dulcele graiu al lui Iisus Christos chîama pre Magdalina pe nume: *Marie!* și sufletul ei, cel cuprins de întristare, îndata cunoste pe Mântuitorul său. Așa și sufletul fiecărui creștin, îndata ce ar deschide urechile înțelegerei, ar asculta cu luare aminte mântuitoarele cuvinte a lui Iisus Christos, ar vedea cum negura neștiinței se împrăștie, ar simți suflarea charica ce încăldește sufletul, ar cunoaște pre Domnul. l'ar pipăi, și s'ar umplea de o bucurie nespusa.

Iata causele care ne împedică a ne uni cu Dumneșeu și a simți bucuria tainicei legături cu el.

Fraților creștini! sa luam aminte de noi; sa departăm din locașul sufletului nostru duhul cel perđetor al mândriei, care tragënd la perđare pe o parte de ingeri, se silește a trage și pe tot némul omenesc. Sa nu ne bizuim în propriile noastre puteri; caci înțelepciunea omenesca, fără minunata conlucrare a înțelepciunei și a charului de sus, este slabă. Mulți până acum s'au și înscris sub negrul stég al perđerei, prin o prea mare încredere în sine. Mulți se lipsesc de darurile charice, cu care Dumneșeu i-a fost îndestrat la început, numai pentru ca nu știu a se folosi de ele și a le păstra cu smerenie.

Umilința, acéstă faptă bună, care a plecat ceriurile, cu care Fiiul lui Dumneșeu s'a nascut în Betleem și a venit până la cruce, acéstă numai pôte a ne mântui de perđetóarele urmări a le mândriei: acésta pôte a ne deschide ceriurile, acésta ne împacă cu Dumneșeu, acésta ne face să ne apropiem de Mântuitorul și sa ne îndulcim de bunurile cele vecinice, pe

care le-a gătit celor ce-l iubesc și așteptă cu încredere adoăra arătare a lui.

Să practicăm, fraților, această faptă bună; să ne silim a întâmpina pre Domnul și Mântuitorul nostru cu stâlpari de fapte bune, asemenea pruncilor evreești; și să nu se afle cineva între noi, carele, prin urmarile și faptele sale, să-l vîndă ca Iuda; sau în loc de *Osana*, să-l strige împreună cu poporul cel împetrit și ne-recunoscător: *Să se răstignescă!!!*

Căutați binele și nu reul, ne îndemna Profetul, ca să fiți vii, și așa va fi cu voi Domnul a tot-țuitorul (Amos 5, 14). AMIN.

PREDICA

PENTRU

Sânta și Luminata Duminică a Pașcelor

„Voți căutați pre Iisus din Nazaret, carele a fost restignit; El s'a sculat, nu este aici“ (Marc. 14, 6).

Minunea învierii Domnului este, fraților, temeliea pe care se razimă totă credința noastră. *Dacă Iisus Christos n'a înviat*, ȳicea Sântul apostol Pavel chreștinilor primari, *credința voastră este zadarnică și predica noastră — nefolositoare*; voi sînteți încă în păcate și speranța învierii este pentru noi o speranță amăgitoare.

Dar îndată ce este dovedit că Christos a înviat, Evangeliea nu mai are trebuință de alte doveđi; învățaturile sale cele Dumneđești și miunile sale sunt sântite dela sine. Așa, Fiul lui Dumneđeu se pare că n'a dat alta poruncă ucenicilor seî, decât aceea de a predica învieria lu. Tot în

numele lui vin și eu asta-ți și vă ȳic: *Fraților! Christos a înviat!* Și voi pătruși de o bucurie nespusa la auzirea acestei noutăți cerești, trebuie să vă interesați a mă asculta mai departe, pentru ca să vă încredințați că Christos a înviat cu adevărat, că învierea lui este temeiul credinței noastre, și că ea este tot-o-dată și ca un amanet, ca o probă a speranței că vom înviea și noi!

Cei întei marturi a învierii au fost santele femeii cere au mers la mormintul Domnului să-i ungă corpul cu miruri. O! cât de frumoasă lecție pentru femeile și mamele noastre, ca să pastreze în inima lor cea nobilă focul dragostei creștine, care le va face sa vadă în toate întreprinderile lor minunile Domnului! Așa, santele mironosite îngrijate numai de a-și împlini o sântă datorie catră corpul celui răstignit, merg de mânecate la mormint; și pe când nici se gândia de învierea Domnului, găsesc pétra răsturnata și mormintul gol. O spamă mare le-a cuprins, gândind ca corpul iubitului lor învățatoriū s'a furat de cineva. Dar ingerii care li s'au aratat li-au descoperit minunea învierii, și însuși Mântuitorul se arata mai înteiū Mariei Magdalinei, apoi celora-lalte femeii și apostolilor; dupa aceea s'a aratat la patru-sute de ómeni de o dată; a petrecut cu ucenicii sei patru-ȳeci de ȳile, pâna când s'a înalțat la ceriuri, și apostolii au predicat învierea lui pretutindene fară nici o sfieala.

Pe lângă că învățatura Evangelica este cea mai înalță, cea mai curată, cea mai adevărata și nestramutata, și acésta dovedește ca învățatoriul carele a dat-o este fiul lui Dumnezeu însuși; pe lângă ca minunile nenumărate ce a sevêrșit El pe pământ, dovedesc fórte lamurit ca printr'insul lucra tot-puternicia lu Dumnezeu, și ca învierea lui din morți n'a fost decât o lucrare a aceliashi tot-puterniciū,—apoi chiar noi singuri suntem dovada cea mai pipaita ca Christos a înviat. Caci nu se póte pricepe altminterea cum o lume întréga în timp de 1855 de ani, dela mórtea Mântuitorului și pâna asta-ȳi, să serbeze acésta ȳi a învierii cu o așa de mare bucurie, și unul sa spună fratelui sei: *Christos a înviat!*

și acela să răspundă : *Adevărat a înviat!* Lumea totă știe, lumea totă predică învierea Mântuitorului, și nimene nu se mai poate îndoi despre adevărul acestei minuni, care este minunea minunilor !

Așa fraților, învierea Domnului fiind dovedită, adevărurile sântei noastre religii au o tărie nestrămutată ; pentru că noi le credem nu ominești, ci dumnezești ; pentru că credința în Fiul lui Dumnezeu și în cel ce l-a înviat din morți, se pune mai presus de mintea noastră cea slabă și marginită ; pentru că cu această credință noi putem strămuta și munții, putem străbate în launtrul cerului și până la tronul lui Dumnezeu. Prin ajutorul ei noi știm tot ce ne este de trebuință pentru mântuire și vecinica fericire.

Minunea învierii Domnului servește, fraților, de temelie și speranțelor noastre, în două chipuri ; adeca : în privirea învierii noastre sufletești, precum și în privirea învierii trupești.

Și în adevăr, nu înviem noi sufletește tot-deuna de câte-ori ne mărturisim păcatele și primim ertare dela parintele nostru spiritual ? Nu înviem noi sufletește, când, în urma unei mărturisiri și căinți adevărate, ne comunicăm cu însuși corpul și sângele Domnului ? Dar cum, și pentru ce ? Pentru că avem credință nestrămutată ca Iisus a venit în lume anume pentru mântuirea noastră de păcat ; pentru că avem încredere în Marele Dumnezeu carele a înviat din morți pe Domnul nostru, și șcim că este puternic sa ne învieze și pe noi.

În fine, speranța noastră cea mai placută și mai scumpă este ca chiar corpurile noastre, care se închid în mormânt, nu vor rămânea acolo pentru tot-deuna, ci vor înviea, după promisiunea învingătorului morței : și tocmai această speranță ne face sa saltăm și sa ne bucurăm astăzi mai mult de cât în orice zi a anului. Pentru ziua de astăzi, omul pare că este deșteptat de cine-va ; pare că este schimbat cu totul prin o mână nevădută ; și luați aminte, că bucu-

riea ce simțim în ziua de pasci, este o bucurie cu totul spirituală, este ceva ceresc și nu pământesc!

Acésta este ceva tainic, care nu póte să vie decât dela o presimțire deșteptată în noi, cu ocașia serbărei învierii Domnului, prin speranța în învierea generală. Așa, noi vom învia și trupește! cacî apostolul ne spune că într'o ți vom fi asemenea cu Iisus Christos, și că El nu este cel întěiți-născut din morți, decât pentru că este capul credincioșilor, pârga celor adormiți, cariî vor învia!

Iată, pentru ce fraților, eu nu știu cum mai bine și mai măreț, să cânt acéstă biruința nemuritoare la carea m'a asociat și pe mine Mântuitoriul, carele a sfărîmat puterea morței. S'a sfișit dar o crudo dușmană, fică grozavă a păcatului; s'a sfișit! Cacî cel puternic s'a sculat, și arcul și sagetile tale cu care te serviaî contra noastră, s'au sdrobot; sabia și s'a smuls, cu care sęceraî lumea; împărăția ta a perit! *Unde-ți este mórte boldul, unde -ți este iadule biruința!* Tu ai lovit pe cel ce nu cunoșcea păcatul, și carele nu era supus legilor tale; El a adormit până'n zori de ziua, și îndata s'a sculat ca un împărat biruitor carele ese din camera sa spre a comanda inamicilor învinși. Unde-ți este mórte puterea?

Așa, fraților creștini, omul format pentru o vieță noa în mormîntul lui Iisus Christos, unde s'a înmormîntat împreuna cu el prin botez, nu se teme de mórte! El știe că umbrele morței nu sunt decât trecătoare. El șcie că o parte a ființei sale este chiar proslavita în Dumneđeș, cel ce s'a îmbrăcat în natura sa.

El aude o vóce cerescă care -i țiice: *Ferice de cei ce mor și se reposază în Domnul; somnul lor îndata va fi urmat de o deșteptare glorióșă.*

O! Dómnø al puterilor fiî cu noi! Fie Dómnø mila ta spre noi, precum am sperat și noi în Tine! A M I N.

PREDICA

PENTRU

Sânta și luminata Duminică a pașcelor.

---

*„Acésta este ziua care a făcut-o
Domnul; să ne bucurăm și să ne
veselim într'însa“.*

N'ași putea iubișilor mei frați sa-mi exprim totă gândirea despre acésta mare sêrbătore ; limba mea nu va ști spune bucuria ce se petrece în fundul inimei mele ; și acésta bucurie nu este numai a mea ; ea este parte a tot omului credincios și temătoriu de Dumneșeu. Ziua de astă-đi mi se pare mai strălucită decât tóte celelalte ڟile ; sórele de asta-đi se arată mai luminos decât tot-déuna ; stelele și însăși elementele se pare ca vin a lua parte la sêrbătore ! Și precum Purure-fecióra Maria este superióra tuturor femeilor, așa acésta ڟi este mai pre sus de tóte celelalte ڟile. În acésta ڟi căile publice sunt închise, marile și fluviile se pare că nu mai aũ înnotători, agricultori parășesc câmpul lor spre a veni să îmbrace vestminte de sêrbătore ; plăcerile lumei sunt suspendate, ca odinióra apele Iordanului în prezența Sântului Chivot ; și sgomotul ordinar, a dat loc pacei, liniștei, armoniei ! Sêracul este îmbracat ca un bogat ; bogatul se arată mai stêlucit decât tot-déuna ; bêtrânul și tênerul, împreună dãnțuesc ; domni și servitori în comun prăznuesc ; împêrașii dau sêrutul lor creștinesc soldașilor și supușilor

lor. Acéstă ȃi se pôte asemēna cu ȃiua învierēi generale, și încā mai veselā, mai fericitā decāt aceea ; cāci asta-ȃi și pēcātoșii iau parte la bucuria sērbătōrei, sperānd cā se vor îndrepta ; iar atunci sērbătōrea va fi numai a dreptilor.

Sā gāndim, fraȃilor creștini, asupra spiritului acestei sērbătōri, și bucuria nōstrā va fi îndoitā, pentru cā se va pētrunde de ea întrēga nōstrā naturā.

Acēsta este ȃiua care a făcut-o Domnul ; să ne bucurām și să ne veselim într'înșna ! Astā-ȃi fraȃilor s'a desființat vechea sentențā de mōrte ce s'a fost pronunțat contra întēgului neamū omenesc, și pēcatul primarilor nōștri părinți s'a ertat și s'a șters pentru tot-dēuna prin dumneȃesca jertvā dela Golgotha. Astā-ȃi Fiul lui Dumneȃeū, prin invierea sa din morți, a nimicit cu totul puterea morȃei și ni-a dat iarāși nemurirea și dulcea speranțā la bunurile fiitōre. Astā-ȃi ceea ce s'a semēnat în trup rēsare în spirit ; rușinea firei omenești se schimbā în glorie ; neputința sa devine tārie, și în locul stricaciunei. ea primește sântēnia și nemurirea.

Acēsta face pe sânta maica nōstrā Biserica să repete întru bucurie și veselie cuvintele Apostolului : *Unde-ȃi este mōrte puterea ? Unde-ȃi este iadule biruința ?*

O omule ! ce vei rēsplati Domnului pentru tōte bine-face-rile lui asupra ta ? El te-a îmbrācat iarāși cu mārire ; te-a împodobit cu frumuseȃa cerēsca, ȃi-a dat vestmīntul nemurirei. El a îndumneȃeit corpul lui Iisus Christos, pentru a preface prin el corpul tēu împreună cu tōte simȃirile, și sufletul tēū împreuna cu tōte puterile sale. El te-a făcut sū iai parte la slava ingerilor, ȃi-a agonisit prin Iisus Christos locul cel dintēiu în patria cerēsca, ȃi-a înapoiat libertatea perduta și a schimbat în mai bine vrednicia ta primară. Așa dar, ce vei rēsplāti Domnului pentru atātea bunataȃi ce ȃi-a dat ! Iatā ceea ce poȃi face : Sa înalȃi sufletul tēū cātrā munȃii sântēniei ; să uȃi tot ce ai în tine înjosit și pāmēntesc, și să-ȃi puȃi tōta fericirea întru a cānta laudele lui Dumneȃeū. Iatā jertva ce place celui Tot-puternic ; iatā rēsplatirea ce-i putem face pentru tōte cāte ne-a dat nouē.

Numai așa vom uni recunoștința pentru bine-facerile primite, cu bucuria ce ele ne pricinuesc, astă-ți mai-cu-sémă.

Pétrunși dar de acéstă bucurie dulce și necuprinsă. să numărăm, pre cât ni va ajuta memoria, tóte minunile ce a făcut Domnul cu noi; și așa să întrunim cântările pline de veselie de astă-ți cu recunoștința către Mântuitoriul și dătătoriu nostru de bine. Și apoi cu pași grabnici, nu a trupului neputincios, ci a spiritului celui nemuritor, să ne apropiem de mormîntul lui Iisus, purtând cu noi miremele faptelor bune; acolo să lipim inima noastră de inima lui, sufletul nostru de sufletul lui, și sa nu ne retragem până nă vom vedea cu ochii credinței învierea stépênului, spre luminarea și pacea noastră.

Sa ne bucurăm fraților creștini pentru Invierea Mântuitoriului; să săltam pentru învierea noastră fiitoare! Sa ațintim privirile asupra autoriului și sevêrșitoriului credinței noastre; asupra aceluia care în zilele vieței sale trupesti s'a luptat pentru adevêr și dreptate, a suferit îngroparea, și a înviat biruitor. Ca cel ânteiu nascut dintre morți, Domn al ceriului și al pământului, El comunică și tuturor aleșilor sei harul învierii și al vieței de veci.

Să ne unim deci cu Maica noastră Biserica, și să cântam din tóta inima și cu cea mai mare bucurie: *Christos a înviat din morți, cu mórtea pre mórte calcând, și celor din mormînturi vieță dăruindu-le. A M I N.*

Fixarea parohiilor în toate eparhiile din România.

Suntem informați, că comisiunea instituită de Sântul Sinod în sesiunea de toamnă a anului trecut, pentru a se chibzui asupra modului de împărțire a parohiilor în toate eparhiile, ar fi decisă să facă în Sântul Sinod, la deschiderea sesiunii de primăvară, următoarea propunere:

1). Sântul Sinod sa ia decisiunea de a hotărî numărul parohiilor în toate eparhiile.

2). Fie-care Chiriarh eparhiot să oblige pe Protoiereii județelor respective a fixa parohiile în județul lor, ca unii ce cunosc localitațile și pozițiunile.

3). Norma generala ce Protoiereii vor avea în această lucrare va fi circumscripțiunea comunelor actuale.

4). Se escepteză dela această normă casurile: când pozițiunea topografică nu permite acesta, când sunt mult mai apropiate unele dintre cătunele ce fac parte din diferite comune, când comunele sunt prea mici și cu apropiere unele de altele și când comunicația este dificilă, din cauza marelui depărtări, a râpelor și pîraielor furioase; în care casuri se vor și arăta asemenea împrejurări.

5). În cuprinsul unei parohii pot fi și mai multe biserici.

6). Biserica cea mai din centrul parohiei va fi biserica catedrală și locul de reședință al parohului.

7). Spre a se putea ști dacă un paroh poate să îngrijască de toți poporenii din o parohie, se va arăta și distanța în kilometri dela biserica catedrală a parohiei până la fie-care cătun din cuprinsul unei parohii.

8). Spre a se putea ști dacă în o parohie este destul numai un singur preot paroh, sau are nevoie și de vre-un preot adjutor, se va arăta și numărul familiilor și chiar al sufletelor din fie-care cătun și din întreaga parohie, precum și câte biserici se află în fie-care cătun și parohie.

9). Se va arăta de asemenea câte fâlcii sau pogóne de pamânt are fie-care biserica în parte și o parohie în genere, precum și din ce comună sau comuni se compune parohia.

10). Împărțirea parohiilor prin orașe se va face după chibzuiala Chiriarhului respectiv, afara de orașele în care este multă populațiune de rit străin, unde împărțirea parohiilor se va face după numărul total al familiilor ortodoxe calculat câte 500 la o parohie, împărțind orașul în atâtea parohii de câte ori vor fi 500 familii, ori și care ar fi numărul bisericilor ce s'ar coprinde în acea despărțire.

11). Acéstă lucrare se va presenta de P. P. S. S. Chiriarhii eparhioți în sesiunea de toamnă a Sântului Sinod, spre a forma un tabel general de tóte parohiile din România, a fixa împreună cu Domnul Ministru de Culte sumele necesare pentru toți servitori bisericești și întreținerea bisericilor, și în urmă a-l presinta Guvernului ca să-l supună la deliberarea Corpurilor legiuitoare, spre a fi transformat în o anume lege pentru cler și cult.

C U V Î N T

*„Lupta cea bună m'am luptat, lucrul am
săvârșit, credința am păzit-o; iar ce este
mai mult, mă duc să țin cununa pe care
Domnul o va da mie în ziua răsplătirii”.
(Timoteiă, 2. cap, 4. vers. 7. 9).*

Trisții auditori!

Viața omului este asemenea tuturor viețuitoarelor pământului: toate se supun morții, toate se supun acestui rege al naturii, care n'a cruțat dintr'un început nici o ființă; acestuia se supune și omul, ființa cea mai perfectă, creată după chipul și asemanarea lui Dumnezeu; morțea nu știe nici de vitejie, nici de milă; înaintea ei se pléacă imperatul ca și robul; ea este óspetele îndrasneț, întra fără frica și șa fără să întrebe; vine în ora care n'o așteptăm, și ne șa atunci, când ne place sa traím. De aceea Mântuitorul Christos dices: „Privighiați și fiți gata ca nu știți ziua, nici césul întru carele Fiul omului va veni“. Privighiați și fiți gata cu fapte bune și virtuți, caci numai acestea ne va pune în apropiere de Dumnezeu, acestea ne va mari în lumea acesta, iar în cea viitoare va fi asemenea farului, care într'o nópte întunecósa luminezá calea ratacitului navigator.

Parintele Ión Calărășanu, la a cărui înmormântare ne am adunat, încă din tinerețe s'a îngrijit a-și aprinde candela faptelor bune, înca din tinerețe s'a deprins a fi virtuos; a fost preotul a carui viața trebuie s'o imitam cu toții; mare în fapte bune, mare ca om virtuos, în nenorocire ca și în fericire, Sânția sa Parintele Ión Calărășanu a ramas același. Parintele Ión Calărășanu s'a născut în județul Ialomița satul Birlești în 1809; parinții sei mai târziu se stremută în orașul Calarăși; iar ténorul Ión setos de a-și înavuși mintea cu cunoscințe mai întinse veni la București, unde din fericire facu cunoscința cu preoții bisericei Lucaci, protopopu Andreiu, preotul Roș și Anton Pană renumitul poet popular și cântarețu la această sânta Biserica. După ce candidă cât va timp, atât de mult capată încrederea enoriașilor acestei Biserici, în cât fu propuse de a-l hirotoni preot, și ténorul Ión fiind căsătorit deja cu fíca preotului Mihail din satul Jilava, județul Ialomița, proceda la actul hirotoniei pe această Biserica; ast-fel că în timp de 9 ani cât a păstorit, ajunse a fi stimat nu numai de enoriașii acestei Biserice, dar chiar autoritațile nóstre eclesiatice începu a-și arunca privirile asupra Pr. Ión Calărășanu; nu numai dic pentru un serviciu frumos, tact și dra-

goste pornita din inima, dar chiar și pentru caracterul său cel tare, și hotărît. Arhiepiscopul Sadovenu în sarcinat de epitropia Domnița Balașa, a găsi un preot cuviincios și destoinic pentru sus numita Biserica, singurul pe care îl creșu mai demn fu Parintele Ión Calarășan; cu tótă rezistența de a nu-și parasi Biserica, unde se deprinsese, ne mai putând rezista chiriarhului, în urma unui concurs de alegere, ce s'a facut la Biserica Sarindar în fața epitropilor, Arhiepiscopul Sadovenu ce fusese fața la această alegere, în urma serviciului divin, felicita pe Părintele Ión Calarășanu de preot al Domniței Balașa. Câtă mahnire, de ce durere sufletesca fu coprins Parintele Ión Calarășanu când se gândea la dragostea cu care îl îmbrățișa enoriașii sei, și mai mult la cei peste ciuci-sute fi de ispovedanie cari în ori-ce privința îi cerea consiliile sale. Stremutat la Domnița Balașa a servit mai mult ca patru-șeci de ani; în acest interval a fost protoiereu, membru în consistoriu, președinte în cele din urma al consistoriului, ne spunea Sântia sa, cum veniau preoții cu diferite pricini, unii din ei din nesciința se învinovețeau singuri, dar Sântia sa cauta a face amânari, ca dór s'ar gasi mijloce sa'i scape; altora le arata în particular, cum se procedeze, ca sa pôta eși din încurcatură. În trerat ve spuseiu acestea ca sa vedeți de ce inima era dotat Părintele Ión Calarășanu. În anul 1880 darâmându-se Biserica Domnița Balașa, pentru restaurarea ei din nou, Parintele Ión Calarășanu se retrase dela Biserică și din consistoriu, parte din cauza betrâneților, iar pe de alta vedea ca consistoriului i se lasase numai o umbră în darea hotarîrelor judecatorești; venerabilul betrân obicinuit a dormi cu Scriptura și Pidalionul la cap, nu-i venea sa-și calce consciința, și credincios unui vot facut de parinții sei, se hotarește a se duce la mônastirea Cernica, cu tôte stăruințele depuse de unii și de alții, de a nu se duce Sântia sa. remase tare și neclintit în hotarîrea sa și tutulor cei ce îi diceau le raspundeau ast-fel: *Pravila care am deschis-o patru-șeci de ani pentru alții, acum a venit rândul ca să deschid și pentru mine..* În anul 1882, Decembrie 19 sântia sa parintele Ión Calarășanu se tunde în monahism, și de atunci și pâna asta-și pôrtă numele de Iosif Ieromonah; bucuria ce simțea acum era ceva nedescris, cacă Dumneșeu i-a ajutat de a împlini și această fagaduință.

Fraților! activitatea Parintelui Ión Calarășanu este așa de întinsa. așa de mare, cât cred ca voiu omite multe din cele ce Sântia sa a lucrat și nu mi-a spus mie, și ce alt iubiti ascultatori, v'ași pune ca exemplu întâiu de cat acest frumos edificiu la care Sântia sa a lucrat aprópe în tóta viața sa, de și a contribuit materialicește și alte persóne, ca Constantin Atanasiu, ca Anghel Hagi Pandele,

dar plan și tot ce s'a mai adăugat în urma s'a făcut prin Părintele Ión Călărășanu. Biserica posedă o pereche case în strada Șepcari, daruită de D-na Uța și Manole, altele în strada Taurului dela Anton Pana și Ecaterina; un loc în fața Bisericei, care puindu-se la licitație, prețul cel mai avantajos l-a dat Părintele Călărășanu. Cu acești bani s'a cumparat efecte, și așa au stat până la anul 1885, când totu prin activitatea Parintelui Ión Călărășanu s'a căpătat 5000 de lei dela D-nul Elefterie Protopopescu; cu acești bani și cu cei de mai sus, actualii epitropi în care Parintele Ión Călărășanu avea mare încredere, se sfatuiră împreună cu Sânția sa sa faca o pereche case în curtea bisericei, care case să și făcu în același an, purtând titlu Parintelui Ión Calărășanu și al repositului Elefterie ca ctitori fondatori. Nu numai atât, Părintele Ión Calărășan a dăruit bisericei Lucaci o casă á sa în strada Șepcari No. 5, din venitul căria s'a destinat câte-va persoane de Sânția sa ca să le dea ajutor, să i se faca pomeniri de patru ori pe an, la 8 Maiu ziua nașterei, 21 Maiu St. Constantin și Elena, 8 Noemvrie Sântu Mihail și Gabriil și la hramul cel mare Sântul Ierarh Nicolae. Nu mai vorbesc de modul cum s'a cumparat locul din curtea Bisericei Ciauș Radu, de modul cum s'a făcut clopotele Bisericei Camaridar și altele multe pe care le las la o parte. Parintele Ión Calărășanu atât de mult a iubit biserica Lucaci, încât chiar mica sa biblioteca cu care s'a îndeletnicit în tótă viața sa, a daruit-o sus numitei biserici. Sânția sa spunea de multe ori: *Tată!* când nenorocirea me apăsa, când întristarea 'mă covârșea puterile, atunci singura mea mângâere era Scriptura și viețile Sântilor. Și cu adevărat când se gândește cine-va la mulțimea de nenorociri ce a isbit succesiv unele dupe altele pe P. I. Calărășanu și familia sa, stai în loc și te gândești om a fost acesta, sau mai pre sus de om? Cum a putut rezista atâtor nenorociri? din patru-spre-șapte copii ce a avut din casatoria sa, trei-spre-șapte aũ murit, rămând numai Dómna Anastasia Voiculescu. În anul 1852 móre soția sa Ecaterina, nu trecu mult timp la mijloc, și móre băiatu de 19 ani, anume Vasile, clasa a cincea Liceu; în anul 1881 perde pe singurul seu ginere, Diaconu Ión Voiculescu, sprijinul betrânețelor sale, rămând Dómna Anastasia Voiculescu vėduva cu patru copii, afară de Dómna Ecaterina Capșa, trecută în casatorie. Sânția sa Parintele Calărășanu era retras acum la Mânăstire pentru a-și petrece ultimile zile în pace, departe de societate și de tóte amarăciunile ei. Dar este chemat din nouă la luptă! este chemat să fie poveștitorul familiei, și să împarța nenorocirile și durerile ce -i întimpinase cu toți. În anul 1882 Februarie móre Iancu fiul cel mai mare al Dómnei A-

nastasia Voiculescu și nepotu Parintelui Calărășan în erate de 24 de ani; se credea că vor fi scutiți, se credea ca cupa suferințelor s'o fi umplut, dar nu! trebuia sa bea un pahar și mai mare, trebuia se vada mórtea scumpei sale nepóte, a Dómnei Ecaterina Capșa, flórea familiei sale, când innumera abea 29 de ani ai etaței sale. Acestea tóte au desgustat atât de mult pe venerabilul betrân, în cât totul îi displacea; singura sa mângâere mai era Domnu Voiculescu, și cei trei nepoți ai sei, pe care îi povețuia în tot-déuna cum să petréca creștinește, cum să rabde în nenorociri, cu alte cuvinte cum sa fie virtuóși, aratând prețul virtuței, și paguba sufletésca și trupésca ce o aduce vițiul. În luna Septembrie Parintele Ión Calărășanu, obosit de atâtea suferințe, se întórse dela Monastire pentru ași mai vedea pe iubita sa fiica, pe scumpi sei nepoți; de atunci căđu prada unei bóle, care sfișsa pe venerabilul betrân pe fie-care ți; și alaltaeri în ziua de 23 Februarie, la 2 ore dupa prînz, Parintele Ión Calărășanu, înconjiurat de fiica sa, de nepoți sei pe care înca de diminéță îi chiamase lângă patul seu, dupe ce îi privi atât pe unii cât și pe alții, móre cu oftatul pe buze, ca de acum remâneau și mai streini de cum fusesa pâna acum.

Fraților, de și Parintele Calărășanu a trecut din acésta viața, dar faptele sale, virtuțile sale vor rămânea noșterse din sufletul tutulor celor ce l'au cunoscut. Acest edificiu atât de mareș va spune posterității, cu voce tare, cine a fost Parintele Ión Calărășanu, și de ce sentimente era dotat el pentru biserica. Enoriași bisericei Lucaci vor pronunța în tot-deuna cu respect și stima numele Parintelui Ión Calărășanu; caci câte ostenele, câte vorbe necuviinciose la adresa Parintelui Calărășanu, tóte acestea le a suferit venerabilul betrân fiind mângâeat cu dorința, de a capata biserica óre-care venit, din care sa se póta întreține un personal cuviincios, ast-fel ca enoriași sa póta fi în tot-deauna mulțumiți. Tot cel ce au avut contact cu Parintele Ión Calărășanu, nu póte dice alta, decât că Parintele Ión Calărășanu a fost mare în fapte bune, mare ca om virtuos, tare și puternic la cuvânt și în decisiunile sale. Acum nu remâne a dice alt decât: Remâi sanetósa fiica iubita, remâneți sanetóși scumpi mei nepoți; remâneți sanetóși frați în Domnul; aduceți-ve aminte, și ve rugați pentru mine catre Dumneșeu, caci eu cu lupta, cea bună m'am luptat, lucrul am sevêrșit, credința am pađit-o; iar ce este mai mult, me duc sa iau cununa pe care Domnul o va da mie, în ziua resplatirei. (Timoteiu. 2. cap. 4. v. 7. 9).

Preotul Ión Iordăchescu

Biserica Lucaci.

CUVÎNT DESPRE CREDINȚĂ.

Creștinilor !

Noi în toate zilele auzim cetim și dicem : *Creș întru unul Dumn ȃeu* ; și întru unul, Domn Iisus Christos. Dar întrebându-ne între noi ce răspuns vom da ? Vom răspunde așa : că în privirea credinței noi suntem orbi, și în lucrarea credinței, suntem morți ; fiind-ca această credința a noastră este cam nesăvârșită, pentru că are lipsa de vedere ; ca nu cunoștem ce credem, și are lipsă la lucrare, că nu viețuim după cum credem. Credința noastră este de două feluri : Este credința cunosctóre, și este credința lucrátóre. Credința, cea cunosctóre este doara ca numai credem tóte câte învața și poruncește legea, dar fapte bune nu are, și ast-fel de credință nu mântuește pre om. Iar credința lucrátóre este această care crede și tot-o-dată împlinește tóte câte învața și poruncește legea. Acesta este credința cea adeveratã, care îndreptéza și mantuește pre om. Așa credinciosul crede ca Dumneȃeu este în tot locul și ca nu este nici un loc ascuns unde sa nu póta petrunde vederea lui ; și în același timp se ferește de pecate și de fapte rele, întórce ochii săi de catre tóta fapta cea rea, întinde mânilé sale catre seraci, și îmbrățíșéda cu mila și cu îndurare ; fuge de desfrénari, și pazește tóte poruncile lui Dumneȃeu cu credința și cu fapta. Unul ca acesta este caracterul omului adeverat și iubitoriu de cinstea lui Dumneȃeu.

Dar omul cel puțin credincios fiind-că ochii sei cei sufletești sunt împăeinați pentru împuținarea credinței, prea lesne se amesteca și se înfașurã în valurile necredinței și cade în pecate, și sevréșéte ori-ce fara-de-lege și se face rob diavolului ; cácy este știut ca ori-care de cine sa biruiește de acela sa și robește. Precum a fost și Iuda vândetorul. Ce socotiți creștinilor, ca Iuda nu credea ? Ba credea, ca daca n'ar fi creșut nu se facea apostol și n'ar fi mers după Domnul. Credea, dar puțin, credea, dar se îndoia, și prea lesne s'a tras de iubirea de argint ; și această patima a lui din uoenic, îl facu vândetor. Dar vai ! ca și noi adesea-

ori ne asemenăm lui Iuda pentru că din limba ȱicem : *Cred ȱntru unul Dumnezeu*, iar inimile nstre sunt departe de credinȚa cea adeverată și nimic din faptele nstre nu se potrivește cu înȚelesul acelor ȱiceri. Cu credinȚa credem ca sânta și mântuitoare este porunca iubirei de aproape ; iar cu faptele uneltim fel și chipuri de vicleșuguri în potriua vecinului nostru ; îl pizmuim și-l vrăjmașim. Cu credinȚa credem ca adeverat este că cum vom erta ni se va erta ; iar cu fapta căutam resbunare pentru cea mai mică greșală. Cu credinȚa credem ca cel ce face bine seracului împrumutá pe Dumnezeu, iară cu fapta ne silim sa luam și ceea ce are seracul. Ast-fel de credinȚă ne înșală și ne departeză de mântuire. MulȚi creștini întreba dar noi cum putem sa ne mântuim ? Eu respund unora ca acestora, ca este prea lesne a se mântui cine-va numai să voiasca : Cum vreȚi să ve faca voue ómeni, faceȚi și voi lor asemenea. Iacă calea care ni-o arata Sânta Evangelie.

IubiȚilor ! Noi credem, punem temeiul pe cuvântul Domnului, *că tot cel ce va crede și se va boteza, se va mântui*. Așa dar, fiind-că noi am creȚut și ne-am botezat, suntem prin urmare desevrșit mântuiȚi ? Ne înșelăm ! BagaȚi de sémă fraȚilor că, Domnul Christos acolo în Sânta Evangelie a ȱis : pentru credinȚa cea adevérata care nici-o-data nu e despartita de fapta cea buna. Despre acesta ne încredinȚeză și Apostolul Iacov (2, 18), ȱicând : *Frate, aratá-mă tu credinȚa din faptele tale, și -Ți voi aráta și eu credinȚa mea din faptele mele ; că precum corpul fără suflet mort este, așa și credinȚa fără fapte mórtă este*.

Creștinilor !

Acela care crede și marturisește numai cu limba fara a simȚi și inima lui vre-o umilinȚa, și în sfêrșit acelor ce nu pune în lucrare ceea ce crede acela are numai numele de creștin ; cací îi lipsește temeiul credinȚei, adica fapta cea buna. Apostolul Pavel scrie catre corinteni (6, 14) : Nu ve înjugaȚi în alt jug cu cei necredincioși ; cací ca ce împartașire are credinȚa cu necredinȚa, și lumina cu întunericul ? Sa avem așa dar fraȚilor credinȚa roditoare și să ascultăm poveȚuirile cele bune ale celor mai înȚelepȚi decât noi.

Preotul Michail NiȚă Duhovnic.

Comuna ConȚeștii.

ROMANIA

1888, Martie 12.

SANTA EPISCOPIE
A
EPARCHIEI ROMNICU
NOUL SEVERIN
No. 323.

Prea Sântite,

D-l Lt. Colonel Gr. Ghidionescu și soția D-sale Olga, din R. Vâlcea, bine voind a oferit Bisericeș Catredale a St. Episcopiei Nóstre o cruce mare de lemn frumos lucrată, pentru vohodul din Joăa cea mare a sântelor Patimă, vă rugăm, bine-voiți a face să li se aduca mulțamiri publice prin jurnalul „Biserica Orthodoxă Română“ pentru asemenea piósa și laudabilă fapta, spre încuragiarea și esemplul și al altora.

Primiți, Prea Sântite, ale Nóstre în Iristos fratești îmbrățișeri.

Episcop, Ghenadie.

Șef. Cancel. N. G. Protopopescu.

Pre Sântitulă Președinte al Redacției Jurnalului „Biserica Orthodoxă Română“.